

**Karlova univerzita v Praze
Filozofická fakulta
Katedra Sociální práce**

Diplomová práce

**Komunitní plánování sociálních služeb ve
spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice**

Veronika Fraunterková

**Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Igor Tomeš, CSc.
Oponent: Mgr. Iveta Turková**

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze ty zdroje informací, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím se zveřejněním práce pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne 13.dubna 2008

Veronika Fraunterková

Děkuji Prof. JUDr. Igorovi Tomešovi za vedení této práce, užitečné podněty a připomínky.

Dále bych ráda poděkovala **Bc. Pavle Kovalské, PhDr. Josefě Macháčové, Miroslavu Babickému, DiS, Martině Mirovské, DiS a Mgr. Andree Krchové** za to, že se se mnou podělili o své zkušenosti s komunitním plánováním.

Obsah

ÚVOD	1
1 Cíle, otázky, metody	4
1.1 Cíle	4
1.2 Otázky	4
1.3 Metody	5
2 Komunitní plánování sociálních služeb	9
3. Proces komunitního plánování sociálních služeb	15
3.1 Fáze KPSS	15
3.1.1 Přípravná/ Hodnotící fáze	15
3.1.2 Analyticko popisná fáze	18
3.1.3 Fáze plánování	19
3.1.4 Realizační fáze	21
3.2 Organizační struktura KPSS	22
3.2.1. Triáda	23
3.2.2. Rozšíření triády – vznik řídicí skupiny	25
3.2.3 Pracovní skupiny	26
3.3. Koordinační struktura	27
3.4 Principy komunitního plánování sociálních služeb	27
3.4.1. Princip triády	27
3.4.2. Princip rovnosti	27
3.4.3. Princip skutečných potřeb	28
3.4.4. Princip dohody	28
3.4.5. Princip „Vše je veřejné“	28
3.4.6. Princip dosažitelnosti řešení	28
3.4.7. Princip cyklického opakování	29
3.4.8 Princip kompetence účastníků	29
3.4.9 Princip přímé úměry	29
3.5 Kritéria kvality plánování sociálních služeb	29
4 KPSS v zahraničí	33
4.1 Velká Británie	33
4.1.1 Skotsko	34
4.2 Austrálie	35
4.5 Evropská unie	36
4.5.1 Dokumenty v EU	38
5 Komunitní plánování sociálních služeb v Čechách	44
6 Komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice	47
6.1. Průběh komunitního plánování sociálních ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice	49
6.2.1. Přípravná fáze	50
6.2.2. Analytická fáze	51
6.2.3 Fáze plánování	52
6.2.4 Realizační fáze	58
6.3 Organizační struktura	58
6.3.1 Triáda	60
6.3.2 Pracovní skupiny	60
6.3.3 Místní koordinátor komunitního plánování sociálních služeb	60

6.3.4 Dodavatel metodického vedení projektu	61
6.3.5 Další členové organizační struktury	61
7 Principy KPSS ve spolupráci měst Benešov Vlašim Votice	62
7.1 Princip Triády	62
7.2. Princip rovnosti	63
7.3 Princip skutečných potřeb	64
7.4. Princip dohody	64
7.5. Princip „Vše je veřejné“	65
7.6. Princip cyklického opakování	65
7.7 Princip kompetence účastníků	66
7.8 Princip přímé úměry	66
7.9. Princip dosažitelnosti řešení	66
8 Aplikace kritérií kvality plánování sociálních služeb	68
8.1. Klíčová oblast „Legitimita“	68
8.2. Klíčová oblast „Popis aktuální situace“	69
8.3 Klíčová oblast „Kvalifikace a kompetentnost“	70
8.4 Klíčová oblast „Řízení procesu plánování“	70
8.5 Klíčová oblast „Zapojování“	71
8.6 Klíčová oblast „Plán rozvoje sociálních služeb“	72
8.7 Klíčová oblast „Informovanost“	74
8.8. Klíčová oblast „Zvyšování kvality procesu“	74
8.9 Hodnocení	75
Závěr	82
Shrnutí	86
Seznam schémat	87
Seznam tabulek	88
Seznam literatury a zdrojů	89
Primární	89
Sekundární	92
Seznam příloh	94

Seznam použitých zkratk

Euratom - Evropské společenství pro atomovou energii

EHS - Evropské hospodářské společenství

EU. Evropská unie

KPSS- Komunitní plánování sociálních služeb

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

ORP – obec s rozšířenou působností

ÚVOD

Komunitní plánování je pojmem, který je v České republice v několika posledních letech stále častěji skloňován na poli sociálních služeb. Ačkoliv je tato koncepce plánování sociálních služeb v našem prostředí v současné době jakkoliv živá a aktuální, je stále v oblasti sociálních služeb novým elementem.

Prostředím, v němž tato koncepce má již svou historii je Velká Británie. A právě odtud byl do České republiky tento způsob plánování sociálních služeb díky britským odborníkům a bezesporu i našim odborníkům importován.

Tento proces kombinující prvky manažerského přístupu s psychologickými a sociologickými metodami, může být součástí komunálních plánů, ačkoliv se od nich odlišuje zejména svou koncepcí a vysokou mírou zapojení veřejnosti nejen do celého procesu, ale i do procesů rozhodovacích. Tento rozdíl je patrný při srovnání komunitního plánování sociálních služeb a např. územního plánování upraveného zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, jenž je součástí komunálních plánů. Velmi patrnou odlišností v úpravě územního plánování je přesné legislativní definování toho, kdo ho realizuje spolu se způsobem této realizace. Další rozdílnost se pak skrývá v zapojování široké veřejnosti, kdy komunitní plánování sociálních služeb je orientované na veřejnost, její aktivní a široké zapojování v celém procesu, kdežto územní plánování se projevuje nízkou úrovní zapojení veřejnosti. Toto zapojení veřejnosti se neobjevuje jen v jednotlivých aktivitách, ale zejména pak v rozhodování a práci s názory veřejnosti, neboť rozhodování a schvalování je územním plánování plně odpovědností samosprávy.

Tato práce se zaměřuje na proces komunitního plánování sociálních služeb, které probíhalo ve spolupráci třech obcí s rozšířenou působností, Benešov, Vlašim, Votice jako součást jejich komunálních plánů. Proces realizovaný ve spolupráci těchto obcí s rozšířenou působností byl vymezen nejen prostým územím těchto obcí, ale i jejich spádovými územími. Pro lepší přiblížení velikosti území, kterého se dotýkalo tohoto konkrétního komunitního plánování sociálních služeb, lze použít již správně neexistujícího označení okres Benešov. Avšak i přes skutečnost, že již dle

současného správního uspořádání v České republice není platným vymezením, jeví se jeho užití v tomto případě jako vhodné^{1,2}.

Z důvodu zasazení tohoto tématu do relevantního kontextu, lepšího pochopení zákonitostí, získání objektivního náhledu nad obecně uplatňovanými metodami a konkrétními dokumenty, je vhodné, aby se teoretická část této práce zabývala komunitním plánováním sociálních služeb jako pojmem a současně jako procesem s jeho fázemi, vznikajícími strukturami, principy, výstupy a v neposlední řadě i kritérii kvality. Zároveň se stává podstatným aspektem pro utvoření celkového obrazu o komunitním plánování jeho zasazení do prostředí České republiky s uvedením několika příkladů ze zahraničí, kde komunitní plánování má daleko hlubší tradici.

Praktická část této práce se v návaznosti na teoretickou část orientuje na sestavení průběhu komunitního plánování sociálních služeb realizovaného ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice a jeho následného zhodnocení. Pro lepší přehlednost je struktura průběhu již konkrétního procesu komunitního plánování sociálních služeb sestavena podobně jako v teoretické části této práce.

Jako nástroj pro zhodnocení tohoto konkrétního procesu bude využito hodnocení naplněnosti principů komunitního plánování sociálních služeb, jenž byly v našem prostředí shrnuty a zveřejněny v roce 2007 v Metodikách pro plánování sociálních služeb vytvořených v rámci veřejné zakázky MPSV ČR s názvem „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“, jejichž vydavatelem se stalo Centrum pro komunitní práci. Dalším nástrojem se stala pro hodnocení KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice kritéria kvality plánování sociálních služeb, která jsou rovněž produktem vzniklým z veřejné zakázky MPSV ČR „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“ v roce 2007.

¹ Okresní úřady na území České republiky ukončily svoji činnost 31. prosince 2002 v rámci druhé fáze reformy územní správy. Po 1. lednu 2003 zůstávají okresy územními obvody soudů, státních zastupitelství, některých organizačních jednotek Policie České republiky, případně jiných státních institucí a používají se jako statistická jednotka. Kompetence okresních úřadů převzaly zčásti krajské úřady a zčásti obecní úřady obcí s rozšířenou působností státní správy, jejichž správní obvody jsou zpravidla o něco menší než okresy a dříve některých případech přesahovaly i přes hranice okresů. Podle vyhlášky 513/2006 Sb., která nabyla účinnosti 1. ledna 2007, se hranice okresů změnilly tak, že již správní obvod žádné obce s rozšířenou působností nezasahuje mimo vlastní okres.

² Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Okres[online]. c2008 [citováno 2008-02-01]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres> >

Doposud nebyla provedena aplikace kritérií kvality pro určitý proces komunitního plánování sociálních služeb. V souvislosti s aplikací těchto kritérií proběhlo pouze jejich ověřování v několika městech, které však bylo součástí jejich vlastní tvorby. Těmito městy byla města Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Kostelec nad Orlicí, Jindřichův Hradec, Olomouc, Praha 12, Tábor a Ústí nad Labem.

U prováděné evaluace bude preferovány její důvěryhodnost a informační přínos, a to minimálně již zmiňovaným partnerským obcím Benešovu, Vlašimi a Voticím zejména při jejich pokračování v komunitním plánování sociálních služeb.

1 Cíle, otázky, metody

1.1 Cíle

Tato práce již svým názvem „Komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice“ evokuje ke stanovení minimálně jednoho cíle, a to popisu průběhu tohoto procesu. Pro komplexní uchopení tématu je však třeba zabývat se společně s konkrétním procesem komunitního plánování služeb i jeho definicí, průběhem a strukturou v obecné rovině. Z těchto důvodů se teoretická část této práce orientuje na vymezení pojmu komunitního plánování sociálních služeb a následně i popis jeho fází, struktury, principů a kritérií kvality pro plánování sociálních služeb. Současně se tato práce v této své části zaměří na zasazení tohoto procesu plánování do prostředí České republiky.

Prostředkem k dosažení těchto cílů bude studium souvisejících dokumentů, literatury a dalších zdrojů. Prostřednictvím níže uvedených metod budou následně získány potřebné informace a data k naplnění definovaných cílů a dále pak budou data získávána prostřednictvím účasti na odborných seminářích, spolupráci s organizacemi zabývajícími se komunitním plánováním sociálních služeb a konzultacemi s odborníky.

Cíle, kterých se tato práce bude snažit dosáhnout v praktické části, se týkají již konkrétního procesu komunitního plánování sociálních služeb realizovaného ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice. Konkrétně jsou těmito cíli popis průběhu tohoto procesu a současně jeho hodnocení na základě naplněnosti principů komunitního plánování sociálních služeb a aplikaci kritérií kvality plánování sociálních služeb.

K naplnění cílů definovaných pro praktickou část se zdrojem potřebných informací stanou dostupné materiály o průběhu procesu a zároveň konzultace s aktéry a zúčastněné pozorování..

1.2 Otázky

S tematikou komunitního plánování sociálních služeb v našem prostředí, tedy v České republice se pojí řada otázek. Zpracování teoretické a praktické části této diplomové práce by měly být prostředkem pro nalezení odpovědí na některé

z mnoha otázek. Otázkami, ke kterým by tedy tato práce měla přinést odpověď, jsou:

1. Je komunitní plánování sociálních služeb procesem legislativně upraveným v ČR?
2. Je pro proces komunitního plánování sociálních služeb legislativní úprava vhodná?
3. Má komunitní plánování v České republice budoucnost?
4. Je komunitní plánování sociálních služeb v České republice živým procesem?
5. Je komunitní plánování v České republice v praxi správně realizováno?

Zpracování teoretické a praktické části této diplomové práce by měly být prostředkem pro nalezení odpovědí na výše uvedené otázky.

1.3 Metody

Pojem „metoda“ pochází z řeckého slova „methodos“, které lze přeložit jako „cesta k cíli“ nebo „postup zkoumání“³. Metodu lze tedy chápat jako určitý návod, jak prakticky postupovat, aby bylo dosaženo nových poznatků.

Na základě svého studia metodu chápu jako soubor pravidel a doporučení, kterými je nutné se řídit, má-li být dosaženo žádaného cíle.

Při tvorbě této diplomové práce budou použity následující metody:

Analýza dokumentů

Tato metoda zahrnuje různé procedury, rozčleněné do dvou skupin. Jednu představují klasické metody, zaměřené na historickou nebo literární analýzu, druhou takzvané nové metody, založené na kvantifikaci. Zatímco klasické metody jsou intenzivní a usilují o analýzu obsahové hloubky zkoumaných dokumentů, kvantitativní jsou extenzivní – snaží se postihnout to, co je v rámci velkého množství dokumentů podstatné⁴.

K této metodě náleží studium právních dokumentů, z nich jsou k tomuto tématu relevantní následující zákony, nařízení, vyhlášky a mezinárodní úmluvy:

- Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,

³ Geist, B.: Sociologický slovník. Praha, Publishing, 1992. str. 218.

⁴ Adamová, K. a kol.: Politologický slovník. Praha, C.H. Beck, 2001. str. 4

- Zákon č. 114/1988 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách a o změně Zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky, ve znění zákona č. 10/2001 Sb., a Zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky,
- Zákon č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky,
- Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,
- Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje,
- Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí,
- Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu,
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,
- Zákon č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách,
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů,
- Charta základních práv Evropské unie,
- Evropská charta místní samosprávy,

Sekundární analýza dat

Jde o vyhodnocení dat, která byla již dříve shromážděna a mají i vypovídající hodnotu pro dané téma. Sekundární analýzu dat lze také definovat jako zaměření se na již existující materiál v jiném čase, na základě nového vztahu.

V praktické části této diplomové práce bude analyzován Komunitní plán sociálních služeb vzniklý při realizaci komunitního plánování sociálních služeb v partnerství měst Benešov, Vlašim, Votice.

Zúčastněné pozorování

Zúčastněné pozorování je tradiční empirickou technikou sběru informací, při níž je pozorovatel v trvalejším sociálním kontaktu s objektem pozorování (například skupinou).

Výhodou metody je (ve srovnání s metodou dotazování) možnost porozumění situaci a lepší znalost jednotlivých aktérů (jejich postojů, motivace a podobně).

Na druhou stranu je tato technika omezena možnostmi zrakového, sluchového, prostorového a časového vnímání pozorovatelem. Dalšími limity mohou být například (ne)znalost jazyka, zvyků nebo konvencí objektu. Převzetím určité role ve skupině také vzniká nebezpečí zpětného ovlivňování, ať už pozorovatele skupinou nebo naopak.

Konzultace s odborníky

Konzultace nemá (na rozdíl od standardizovaného rozhovoru) předem danou strukturu, znění otázek, ani jejich pořadí. Je to neformální rozmluva, při níž může být pouze dodržována předem vytvořená osnova. Cílem konzultace není snaha získat od každé dotazované osoby stejnou informaci.

Účast na odborných seminářích a konferencích

V souvislosti se svou diplomovou prací jsem se zúčastnila těchto odborných seminářů a konferencí:

- **23.3. 2007** 1. pracovní setkání koordinátorů KPSS z jednotlivých obcí Středočeského kraje.
- **24.4. 2007** seminář „Plánování sociálních služeb ve Středočeském kraji.
- **4.12. 2007** 1. krajská konference sociálních služeb "Plánování - partnerství - spolupráce"

Spolupráce s organizacemi, zabývajícími se komunitním plánováním

Podle Velkého sociologického slovníku spolupráci charakterizuje „*vysoká míra výměny informací a snaha informovat se vzájemně co nejpřesněji a*

nejúplněji“⁵. Já jsem během psaní diplomové práce takto spolupracovala zejména s Centrem pro komunitní práci střední Čechy

⁵ Kolektiv autorů. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. str. 532.

2 Komunitní plánování sociálních služeb

Komunitní plánování sociálních služeb je pojmem složeným z několika samostatně významově existujících pojmů. Nejkomplikovanějším z těchto pojmů pro uchopení je termín komunitní, popř. tedy komunita. Jako vhodné pro uchopení pojmu komunitní plánování se jeví obecné pojetí komunity jako společenství lidí žijící či kooperující v jedné instituci nebo v jedné lokalitě⁶.

Komunitní plánování jako takové umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce a kraje na základě aktivní spolupráce těch, kterých se daná oblast nebo téma dotýká. Zkušenosti s praktickým používáním některých principů komunitního plánování existují v České republice především v oblastech ochrany životního prostředí, tvorby strategických rozvojových plánů obcí, preventivních zdravotnických programů, součinnostních programů prevence kriminality⁷.

Tento proces umožňuje setkávání jednotlivých aktérů a jejich skupin, a na základě diskuse formulovat a utvářet společnou představu o budoucím fungování své komunity (města, obce).

Podle Úlehly lze komunitní plánování z hlediska obce pojmut jako souhrnný název pro aktivní úsilí o dlouhodobé a průběžné zapojování veřejnosti do řízení záležitostí komunity, rozhodování o nich a jejich plánování. Spojení pojmů obec a komunita však může být podle Úlehly zdrojem nedorozumění. Problematické je, že komunita není správním ani legislativním pojmem. Je to termín, který se v našem prostředí váže především na aspekty sociálně psychologické, respektive sociologické. Na rozdíl od územně správního členění a na rozdíl od krajů, okresů, měst a obcí, které jsou legislativně definovány v hierarchii odshora dolů vymezením hranic, majetků, finančních toků, vyjmenovanými odpovědnými funkcemi, případně přenesenými zodpovědnostmi a podobně, komunita je definována mimo tyto hierarchie, zdola. Je (volně řečeno) vymezena individuálním přihlášením se, „sounáležitostí“ s určitým regionem a jeho spoluobyvateli. Hranice komunity je možné zjistit nikoli ze zákonů, ale jedině dotazováním jednotlivých občanů a mapováním hranice podle jejich odpovědí. Od ostatních sociálních skupin se

⁶ Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha, Portal, 2003, str. 92.

⁷ Vasková V., Žežula O.: Komunitní plánování – věc veřejná. Praha, MPSV 2002, str.4.

komunita liší tím, že sami její členové ji definují příslušností k určitému geografickému a správnímu místu. Právě tím vzniká podle Úlehly můstek, který může spojit legislativní uvažování samosprávních orgánů s legitimní subjektivitou komunity. V souvislostech komunitního plánování lze říci, že komunita je uzavřený sociální systém, jehož formálnímu zajištění (zastoupení) slouží obecní zastupitelstvo a úřad. Území komunity tedy „pokrývají“ obce (města) případně jejich sdružení na základě dohod. Avšak aby byla jednoznačně zdůrazněna intersubjektivita obce a komunity, je lepší mluvit o komunitním a nikoliv o obecním plánování⁸.

Metody komunitního plánování vycházejí z teorie komunikativního plánování. „*Tato teorie spočívá v tom, že se za spolupráce a komunikace zainteresovaných stran hledá konsensus při řešení kontroverzních témat. Konsensus, který znamená společné vnímání řešených problémů, pak nahrazuje v politice činěná rozhodnutí „právem většiny“.* Kritériem hodnocení zapojení občanů tedy může být, zda bylo či nebylo dosaženo konsensu a zda se tento konsensus odrazil v politických rozhodnutích“⁹.

V počátku celého procesu je tedy nezbytné stanovit územní rozsah komunitní plánování, jenž může být definován obvodem města nebo správním obvodem obce s rozšířenou působností, případně i jiným územím (mikroregion, svazek obcí a podobně). Koordinaci procesu komunitního plánování může poté zajišťovat přímo zaměstnanec města či obce, nebo jí může být pověřena nestátní nezisková organizace.

Komunitní plánování sociálních služeb je tedy metoda, jenž MPSV formulovalo a formou doporučení obcím a přineslo ji tak i do oblasti sociálních služeb přinesli MPSV. Prostřednictvím této metody lze na úrovni obcí nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů. Jedná se o otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů a zároveň je hledáním nejlepších řešení v oblasti sociálních služeb. Lze ho vnímat i jako nástroj, který napomáhá zajišťovat územní dostupnost sociálních služeb v jednotlivých obcích nebo regionech.

⁸ Úlehla I.: Sociálně psychologické aspekty komunitního plánování obcí. Sociální politika 2002a, roč. 28, č. 12, str. 6-8. ISSN 049-0961

⁹ Jabůrková, M., Mátl, O.: Může být komunitní plánování sociálních služeb skutečně věc veřejná? [online]. Poslední aktualizace 2.5.2007 [cit. 2007-12-30]. Dostupná z <<http://www.mpsv.cz/cs/3820>>

Cílem komunitního plánování sociálních služeb je nejen posilovat soudržnost komunity, ale i podporovat sociální začleňování a předcházet sociálnímu vyloučení jednotlivců a skupin. Výsledkem procesu je zejména systém sociálních služeb na místní úrovni, který odpovídá zjištěným místním potřebám, reaguje na lokální odlišnosti a zajišťuje, že finanční prostředky vynakládané na služby jsou efektivně využívány. Při plánování sociálních služeb se vychází zejména z porovnání existující nabídky sociálních služeb se zjištěnými potřebami (potenciálních) uživatelů služeb. Výsledek provedeného srovnání slouží jako jeden z klíčových podkladů pro zformulování priorit v oblasti sociálních služeb.

Přímými aktéry procesu komunitního plánování jsou zástupci triády¹⁰, tedy zadavatelů (poskytují zdroje na naplňování potřeb komunity), poskytovatelů (mohou pomoci naplnit konkrétní potřeby komunity) a uživatelů daných služeb. Vedle nich však důležitou roli v procesu hraje i ostatní veřejnost a další organizace (zájmové skupiny, místní organizace, občanské iniciativy). Nepřímým aktérem je také odbor sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a dále pak obecní zastupitelstva a rady, zákonodárci, neziskové organizace působící na území daného regionu, lokální média a v neposlední řadě profesionální organizace, zabývající se komunitním plánováním sociálních služeb. Úloha jednotlivých aktérů při tvorbě koncepce rozvoje sociálních služeb formou komunitního plánování je obecně popsána níže.

Zadavatele sociální služby definují Metodiky pro plánování sociálních služeb jako subjekt zodpovědný za zajištění sociálních služeb na daném území¹¹. Je jím tedy ten, kdo je odpovědný za zajištění sociálních služeb, které odpovídají místním potřebám, tedy obec nebo kraj. Je důležité, aby obec usnesením zastupitelstva deklarovala své odhodlání rozvíjet sociální služby. Právě územní samosprávné celky by měly vytvářet příležitosti pro dlouhodobé zapojování a spolupráci občanů, vyvíjet aktivitu v oblasti rozšiřování metod řízení a plánování sociálních služeb a jejich koordinaci s ostatními veřejnými službami, podporovat spoluúčast občanů na

¹⁰ Pojem „triáda“ byl v počátcích uplatňování metody komunitního plánování v České republice používán pro tři jednotlivce – zástupce poskytovatelů, uživatelů a zadavatelů služeb. V současné době se obsah pojmu v praxi mění – jsou jím stále označováni reprezentanti těchto tří skupin, avšak v početnějším zastoupení, jako skupiny. Než bude toto nové pojetí ustáleno, je v zájmu vzájemného porozumění vhodné označovat tyto aktéry přímo jako poskytovatele, uživatele a zadavatele sociálních služeb, případně jejich roli v procesu specifikovat (například obyvatelé domu s pečovatelskou službou nebo zastupitelstvo obce).

¹¹ Kolektiv autorů: Klíč k publikaci. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 2.

rozhodovacím procesu o sociálních službách, zveřejňovat všechny podstatné informace o procesu i výsledcích procesu a stanovit jasná pravidla financování sociálních služeb.

Poskytovatel sociální služby je subjekt, poskytující sociální služby při splnění podmínek stanovených zákonem¹². Poskytovatelem sociálních služeb může být fyzická osoba, nestátní nezisková organizace, organizace zřízená obcí, organizace zřízená krajem nebo organizace zřízená státem. Všichni poskytovatelé bez ohledu na svého zřizovatele či svou organizaci mají při komunitním plánování sociálních služeb rovné postavení.

Uživatelé sociálních služeb je člověk v nepříznivé sociální situaci, kterému jsou služby určeny¹³. Cíle a záměry uživatelů mají při komunitním plánování stejnou váhu jako cíle a záměry zadavatelů či poskytovatelů.

Vyhledávání, oslovování a zapojování uživatelů do práce na komunitním plánu je příležitostí, jak zjistit potřeby v oblasti sociálních služeb, získat informace o kvalitě poskytovaných služeb a jak objevit existující prázdná místa v jejich nabídce.

Vedle zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů se procesu mohou zúčastnit i zástupci dalších organizací (například veřejné instituce, nemocnice, úřadu práce, školy, nestátní neziskové organizace, policie) a veřejnost (musí být průběžně seznamována se záměry, výsledky a cíli komunitního plánu; je žádoucí, aby se procesu komunitního plánování sociálních služeb zúčastnila od počátku). Uvedené skupiny, respektive jejich zástupci, v rámci společné práce, jednání a setkávání vytvářejí efektivní systém spolupráce, navrhuji podobu sociálních služeb a podílejí se na realizaci jednotlivých konkrétních opatření, která jsou popsána v komunitním plánu. Proces komunitního plánování je cyklický a hlavní kroky se v určitých intervalech opakují. Součástí procesu je i sledování toho, nakolik je komunitní plán sociálních služeb naplňován, co se již podařilo realizovat nebo ve kterých oblastech je nutné navržený způsob řešení změnit.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky je komunitní plánování metoda, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce i kraje a která výrazně posiluje principy

¹² Kolektiv autorů: Klíč k publikaci. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 2. ISN 978-80-86902-4-9

¹³ Vasková V., Žežula O.: Komunitní plánování – věc veřejná. Praha, MPSV 2002, str. 10.

zastupitelské demokracie. Charakteristickým znakem metody je důraz kladený na zapojování všech, kterých se zpracovávaná oblast týká, na dialog a vyjednávání, a na dosažení výsledku, který je přijat a podporován většinou účastníků¹⁴.

Komunitní plánování je v České republice zaváděno ministerstvem práce a sociálních věcí podle britských zkušeností již od roku 1999. Do současné doby bylo v tomto procesu postupně zapojeno několik desítek měst ve všech krajích České republiky. Komunitní plánování sociálních služeb však bylo na různých místech prováděno různým způsobem a odlišnými metodami, tudíž i s různými výsledky a v rozdílné kvalitě.

Pro úspěšnost plánování je nutná podpora ze strany politické reprezentace, a to jak při zahajování plánování, tak i v jeho průběhu a při uskutečňování reálných činností směřujících například k rozšíření nabídky služeb, zvyšování jejich efektivity a spolupráci různých subjektů při zajišťování potřebných služeb. Jde o formálně vyjádřený souhlas politických představitelů regionu s plánováním sociálních služeb a metodou jejich plánování. Doporučenou formou vyjádření tohoto souhlasu je usnesení zastupitelstva. Při získávání a dojednávání politické podpory je možné vycházet z oficiálních dokumentů a zákonných norem. Takto formálně vyjádřený souhlas je dále nutné provázat s konkrétní odpovědností stanovených osob, tzn. je nutné stanovit a formálně jmenovat garanta z řad představitelů samosprávy, a také určit jeho kompetence a odpovědnost, včetně podílu na práci v procesu.

Neméně významné je zabezpečení koordinace celého procesu – může ji provádět vybraná nestátní nezisková organizace nebo přímo pracovník dané obce.

Pracovní struktury v podobě pracovních, konzultačních nebo vyjednávacích skupin se skládají ze zástupců všech zainteresovaných stran. Po vytvoření komunitního plánu následuje přechod od plánovací k realizační fázi, kdy dochází k faktickému naplňování priorit, respektive jednotlivých opatření. Součástí této etapy je také sledování postupu a míry plnění stanovených úkolů. Plán je zpracováván obvykle na rozmezí několika let a po uplynutí tohoto období se celý plánovací cyklus opět opakuje.

Kvalitní a dlouhodobě udržitelný proces vyžaduje jasnou organizační strukturu, do které se mohou jednotliví účastníci zapojovat, a ve které existují pravidla a systém pro horizontální i vertikální spolupráci. Jasná organizační struktura

¹⁴ Vasková V., Žežula O.: Komunitní plánování – věc veřejná. Praha, MPSV 2002, str.4-5.

znamená, že u všech částí a subjektů (řídící, pracovní, úkolové skupiny, atd.), které ji tvoří, jsou stanoveny kompetence (je určeno o čem může daný subjekt v rámci procesu samostatně rozhodovat, co může schvalovat), je zřejmá odpovědnost (jsou stanoveny osoby, skupiny, týmy, které zodpovídají například za koordinaci, řízení, přenos a sdílení informací) a jasně stanovené úkoly, náplň práce a zadání (každý subjekt v organizační struktuře má svůj účel a smysl prakticky vyjádřen v zadaných úkolech, plánech práce, náplni práce atd.). Kvalita a dlouhodobá udržitelnost procesu komunitního plánování sociálních služeb může být podpořena i uplatněním principů komunitního plánování sociálních služeb.

3. Proces komunitního plánování sociálních služeb

Komunitní plánování sociálních služeb jako proces má své fáze, kdy každá z nich je důležitým aspektem celého procesu. Metodiky pro plánování sociálních služeb (dále jen Metodiky) definují 4 fáze, kterými komunitní plánování sociálních služeb prochází. Kdy každá z nich má svá specifika a jsou vzájemně propojeny návazností některých realizovaných aktivit, jako je např. informační kampaň, která má svůj počátek v přípravné fázi a prolíná se celým procesem.

Metodiky tyto fáze označují jako přípravnou fázi, analyticko popisnou fázi, fázi plánování a realizační fázi.

3.1 Fáze KPSS

Vzhledem k tomu, že každá z těchto částí přináší přiblížení k žádoucímu cíli (komunitnímu plánu sociálních služeb), přispívá tak každá z nich k úspěšnému komunitnímu plánování sociálních služeb. Je tedy žádoucí uvést v této práci charakteristiku těchto fází vycházející jak ze zkušeností z britského prostředí, tak již i z našeho prostředí.

3.1.1 Přípravná/ Hodnotící fáze

Tato fáze stojí na počátku celého procesu. Hlavním úkolem iniciátorů v této fázi je získání lidských zdrojů, jenž budou hybnou silou procesu. a z nichž se postupně zformuje organizační struktura celého procesu

Jak již označení této fáze vypovídá, měla by skutečně tato fáze připravit základ pro celý proces . Tímto základem je myšleno již výše uvedené získávání lidských zdrojů a postupné formování organizační struktury, ale i budování základu pro informační kampaň.

Velmi důležitým úkolem této fáze je formulování pravidel probíhajícího procesu komunitního plánování sociálních služeb. Metodiky hovoří o těchto pravidlech tak, že měla být zpracována ku prospěchu celému procesu a zachování smyslu komunitního plánování zejména tím, že si tato pravidla bude komunita vytvářet sama jako svůj nástroj k provedení procesu plánování. Současně tento způsob tvorby pravidel má být větší zárukou pro akceptování těchto pravidel. Zároveň však metodiky uvádějí, že ač jsou tyto pravidla do jisté míry individuální, je třeba aby splňovala některé obecné nároky jako je jejich jasné zadání, stanovení

odpovědnosti za jejich zpracování a dostupnost v tištěné i elektronické podobě na distribučních místech a potvrzení jejich legitimacy potvrzením zastupitelstvem¹⁵.

Metodiky plánování sociálních služeb pro lepší orientaci definují i oblasti, kterých by se tato pravidla i základní listina, která patří rovněž mezi úkoly této fáze, měly týkat. Těmito oblastmi, jenž mají být ošetřeny, ať již pravidly či zanesením do základní listiny KPSS jsou:

1) Principy a hodnoty komunitního plánování

Tato oblast naplňuje potřebu zdůraznění, nutnosti dodržovat všechny principy KPSS.¹⁶

Hodnoty, které komunitní plánování představuje, vzniknou posléze z diskuse řídicí skupiny.

2) Popis organizační struktury

Popis by měl obsahovat vysvětlení, odůvodnění organizační struktury a popis jejich jednotlivých úrovní a rolí v ní s tím, co se od nich očekává a čím se budou zabývat.

Tento popis dle autorů nevyžaduje přílišnou podrobnost, neboť je vhodnější ponechání prostoru pro operativní řešení.¹⁷

3) Odpovědné osoby

Zde by mělo dojít k vyjmenování, kdo je za KPSS osobně odpovědný společně s jeho kompetencemi.¹⁸

4) Jednací řády

Jednací řády jsou důležité pro transparentnost jednotlivých jednání, proto listina musí obsahovat mechanismus zpracování a schvalování jednacích řádů řídicí

¹⁵ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 1-8.

¹⁶ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 6-7.

¹⁷ Tamtéž, str. 6-7

¹⁸ Tamtéž, str. 6-7

skupiny a pracovních skupin. Zpracované jednací řády nemusí být součástí základní listiny od počátku, je možné je doplnit později, jak budou vznikat¹⁹.

5) Rozhodování v jednotlivých úrovních.

Tato část popisuje, kdo rozhoduje a jakým způsobem. Zde je na individuálním rozhodnutí aktérů, jaké rozhodování bude upřednostněno.

Rozhodovat v tomto procesu lze konsensuálně (rozhodnuto je tehdy, pokud všichni souhlasí), nebo hlasováním.

Oba způsoby mají své výhody a nevýhody (dosáhnout konsensu je vždy časově náročnější, ale výsledek je akceptován všemi zúčastněnými) a lze je v průběhu procesu kombinovat, čili stanovit témata, u kterých je nutné dosáhnout konsensu a témata, o kterých se rovnou hlasuje.²⁰

6) Provádění změn v Základní listině

Tímto by měla být ošetřena budoucí situace spojená s vývojem struktur, kdy bude nutné provádět také změny v Základní listině KPSS.

Je však pravdou, že k celkovému hladkému zahájení i průběhu procesu je třeba nejen znát pravidla a okruh, kterého se má plánování dotýkat, ale i podpory regionálních politiků a komunity. Z tohoto důvodu je dalším důležitým aspektem, který provází celý proces a je pro něj důležitý, již výše zmiňované informování celé veřejnosti o průběhu procesu, jehož cílem je předávání informací o úvodní části komunitního plánování a následně pak o průběhu celého procesu.

Informační kampaň pro lepší přehlednost a systematičnost lze rovněž rozvrstvit, a to dle informací týkajících se tvorby komunitního plánu sociálních služeb a na získávání zpětné vazby.

Informace týkající se komunitního plánu směřující k veřejnosti by měly obsahovat informace o záměru zpracování komunitního plánu a objasnění postupu i cíle zpracování komunitního plánu a současně i zprávy o možnosti, jak se občané mohou zapojit do zpracování komunitního plánu²¹.

¹⁹ Tamtéž, str. 6-7

²⁰ Tamtéž, str. 6-7

²¹ Rosický O., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň, CKP ČR 2003, str. 23.

Veřejnost by v této oblasti měla získat přehled i o závěrech situační analýzy a o způsobu zapojení se do připomínkování veřejnosti k připomínkování

V neposlední řadě by měla být veřejnost otevřeně vyzvána ke spolupráci na strategické části.

Tato část informační kampaně může velmi dobře probíhat prostřednictvím místních médií, internetu (zřízením internetových stránek)²²

Informovat o sociálních službách by měly být součástí informační kampaně v průběhu procesu zejména vzhledem ke skutečnosti, že široká veřejnost ještě není příliš informovaná o sociálních službách jako celku a zejména pak chybí informace o nových službách, je proto nezbytné, aby se mediální kampaň zaměřila na sociální služby jako na možné nástroje pomoci a podpory. K realizaci tohoto záměru mohou opět sloužit místní média a zároveň vytvoření katalogu sociálních služeb daného regionu²³.

A v neposlední řadě by se měly přímí aktéři pokusit v rámci informační kampaně získat zpětnou vazbu od občanů. Prostředkem mohou být ankety, průzkumu, nebo jiné sociologické techniky, jejímž cílem je zjistit názor široké veřejnosti na oblast sociálních služeb, např. u lidí, kteří pečují o osoby blízké doma, či zachytit potřeby potenciálních uživatelů sociálních služeb²⁴.

Celkově lze hodnotit cíl informační kampaně jako snahu o přiblížení procesu veřejnosti natolik, aby se pro ni stal čitelným a natolik srozumitelným přístupným, že vzbudí její zájem podílet se na realizaci. V průběhu procesu by pak právě informační kampaň měla být jedním z aspektů udržení zájmu veřejnosti.

3.1.2 Analyticko popisná fáze

Tato fáze se orientuje na zajištění podkladů pro tvorbu komunitního plánu, při jehož přípravě se vychází ze stávající situace. Pro zmapování současné situace v daném regionu je třeba zajistit popis momentální sociální situace území, s důrazem na popis služeb (jaké služby aktuálně v dané lokalitě existují, jak vypadají a fungují, komu se poskytují, jak služby uspokojují přání a potřeby lidí, jaká je jejich kvalita), což je úkolem této fáze.

²² Tamtéž, str. 23.

²³ Tamtéž, str. 24

²⁴ Tamtéž, str. 25

Pro zmapování současné situace se využívá místní demografická analýza, která přehledně a v národních souvislostech zpracovává demografické údaje a trendy sociálního vývoje z nich vyplývající, dále pak analýza poskytovatelů sociálních služeb, pomocí níž se zjišťuje aktuální stav v oblasti poskytování sociálních služeb jako databáze poskytovatelů sociálních služeb v dané lokalitě, aktuální informace o poskytovatelích. Analýza poskytovatelů je doplňována pomocí strukturovaných rozhovorů při přípravě partnerské koalice. Pro doplnění obrazu současného stavu je třeba vytvořit i analýzu zdrojů systému sociálních služeb, jenž slouží ke zmapování finančních toků v oblasti sociálních služeb²⁵.

3.1.3 Fáze plánování

Účelem fáze plánování je vyjednávání a společná dohoda o komunitním plánu, jeho prioritách a realizaci. Dohoda o prioritách komunitního plánu je důležitým rozhodnutím, neboť právě ona podmiňuje další rozvoj nebo útlum konkrétních sociálních služeb.

Podle Roseckého a Orniakové vlastní příprava komunitního plánu probíhá ve čtyřech krocích, jejichž součástí je již mnohokrát zmiňované informování a zapojování neorganizované veřejnosti.²⁶

Prvotním krokem při přípravě komunitního plánu je porovnání stávajících sociálních služeb s jejich uživatelskou potřebností, které se provádí z hlediska stávajícího rozložení sociálních služeb, poptávky po sociálních službách a popisu klientely z hlediska demografických potřeb. Toto porovnání, které by mělo být provedeno zcela nezávislým odborníkem, slouží jako podklad pro SWOT analýzu, pro informace o potřebách vzdělání, pro doporučení na doplnění sítě a druhů komplexů sociálních služeb a v neposlední řadě pro odůvodnění opatření a aktivit²⁷.

Dalším krokem v přípravě komunitního plánu je právě SWOT analýza definující slabé a silné stránky sociálního systému, dále pak příležitosti k rozvoji a posílení systému a v neposlední řadě vymezuje i možná ohrožení fungování systému sociálních služeb. Smyslem vytvoření SWOT analýzy je shrnutí vnitřních a vnějších

²⁵ Kolektiv autorů.: Popis aktuální sociální situace v obci/regionu. In Kolektiv autorů.: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 1-13.

²⁶ Rosický O., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň, CKP ČR 2003, str. 28-30.

²⁷ Tamtéž, str. 28

faktorů ovlivňujících systém sociálních služeb. SWOT analýza je základní oporou strategické části při formulaci priorit a opatření komunitního plánu²⁸.

Vyústěním všech předchozích aktivit realizovaných v předešlých fázích procesu je tvorba strategické části, která je podstatnou součástí komunitního plánu. Pracovní návrhy strategické části jsou zajišťovány především řídicí skupinou. Tyto návrhy komunitního plánu by měly být rovněž zveřejňovány²⁹.

Práce na této části se zaměřuje hlavně na formulaci představ o rozvoji systému sociálních služeb, popis ideálního cílového stavu a definování priorit, které úzce navazují na výsledky SWOT analýzy. Důležitý při definování priorit je dialog a dosažení konsenzu mezi účastníky.

Stanovení priorit umožňuje jejich následné rozpracování do opatření a aktivit komunitního plánu, což je úkolem pro pracovní skupiny, které vznikly k jednotlivým prioritám. Aktivity nabývají podoby konkrétních úkolů, které je třeba realizovat v zájmu zlepšení situace v dané oblasti. Ke každé aktivitě je též nutné určit instituci či osobu zodpovědnou za její realizaci³⁰.

Součástí této části komunitního plánu by měl být také konkrétní návrh zajištění financování předpokládaných aktivit. Důležitým přínosem této části je koordinace financování mezi jednotlivými zadavateli sociálních služeb pro dané území. Současně je důležité do této části komunitního plánu zahrnout návrh na hodnocení kvality, efektivity, dostupnosti a nákladů sociálních služeb, které budou v jeho rámci realizovány. Současně by měl obsahovat způsob hodnocení účinnosti a dopadu celého komunitního plánu³¹.

Posledním krokem při přípravě komunitního plánu je veřejné projednání tohoto plánu, které by mělo proběhnout minimálně jednou před uzavřením procesu. O tomto projednání by měla být veřejnost informována minimálně 2 týdny předem společně s informací o místě, kde je komunitní plán k dispozici a pozvánkou k jednání. Připomínky by mělo být umožněno dávat jak v průběhu vlastního jednání, tak alespoň ve lhůtě minimálně dva týdny poté. Současně by měly být připomínky

²⁸ Rosický O., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň, CKP ČR 2003, str. 28-29.

²⁹ Tamtéž, str. 28-29

³⁰ Kolektiv autorů: Postup od vize k plánu rozvoje sociálních. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-8.

³¹ Tamtéž, str. 1-8

evidovány a s odůvodněním vypořádány, které bude zveřejněno formou přílohy komunitního plánu³².

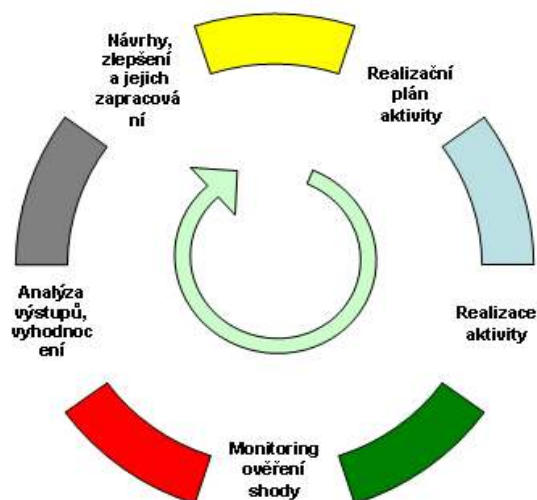
Finální verze komunitního plánu vytvořená po vypořádání podmínek by měla být zveřejněna na internetu a k dispozici na pověřeném odboru obecního úřadu³³.

3.1.4 Realizační fáze

Realizační fáze je naplněním a uskutečněním dohodnutých plánů. Zároveň s řízením realizace probíhá i kontrola a monitorování průběhu, k čemuž slouží zavedený systém monitoringu. Výsledky monitoringu slouží poté jako podklad pro úvodní – hodnotící fázi nového cyklu KPSS.

Na níže uvedeném schématu je znázorněn cyklický proces zlepšování, který lze využít při realizaci KPSS a jehož důležitou součástí jsou i monitorovací a vyhodnocovací aktivity³⁴.

Schéma č. 1: Cykličnost KPSS

Zdroj: *Vyhodnocování efektivity plánu, In Metodiky plánování sociálních služeb*

³² Kolektiv autorů: Postup od vize k plánu rozvoje sociálních. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-8.

³³ Rosický O., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň, CKP ČR 2003, str.30.

³⁴ Kolektiv autorů: Vyhodnocování efektivity plánu sociálních služeb. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.15

3.2 Organizační struktura KPSS

Od počátku KPSS je znatelná snaha směřovat činnosti ke spolupráci a partnerství a vytváření koalice. Koalici tvoří zástupci veřejné správy, poskytovatelů a uživatelů a veřejnosti.

Koalice je však pojmem poněkud široký a pro potřeby KPSS se právě v souvislosti s obsahem jednotlivých fází, aktuálními úkoly se mění, člení a dále dělí.

Organizační struktura je složitým víceliniovým a víceúrovňovým procesem, který je třeba pro jeho žádoucí fungování pospojovat vnitřními vazbami, a to jak horizontálními, tak vertikálními. S uspořádáním organizační struktury souvisí i struktura samotného procesu KPSS, která má, jak už bylo uvedeno, své fáze a probíhá cyklicky. Provázanost mezi organizační strukturou a strukturou procesu, neboť plyne z potřeby smysluplné organizační strukturu, která se bude vyvíjet spolu s celým procesem, reagovat na změny v něm a povede ho k dosažení žádoucích výstupů.³⁵

Organizační struktura KPSS jako celek je vždy originální a neopakovatelná, protože lidé, kteří se plánování v dané lokalitě věnují a vnášejí do procesu a potažmo také do této struktury svou individualitu a tím se podílejí na utváření její jedinečnosti.. Organizační strukturu je nutno pro její žádoucí fungování přizpůsobit potřebám a charakteristikám lidí, ne naopak. Stejně tak je třeba ji vytvářet na základě jejího smyslu a ne pro její formální existenci.³⁶

Jednotlivé kroky vytváření organizační struktury nemají a ani nemohou mít zcela přesné časové hranice. V praxi dochází často k jejich prolínání. Obdobný postup se vztahuje i k politické legitimitě, kdy v praxi se běžně dochází k situaci, že politická legitimita je komunitnímu plánování vyjádřena již v okamžiku budování triády. Konkrétní postup však bude vždy záležet na konkrétních podmínkách praxe. Rozhodně však není vhodné postup zcela otočit, tzn. proces zahájit tím, že se

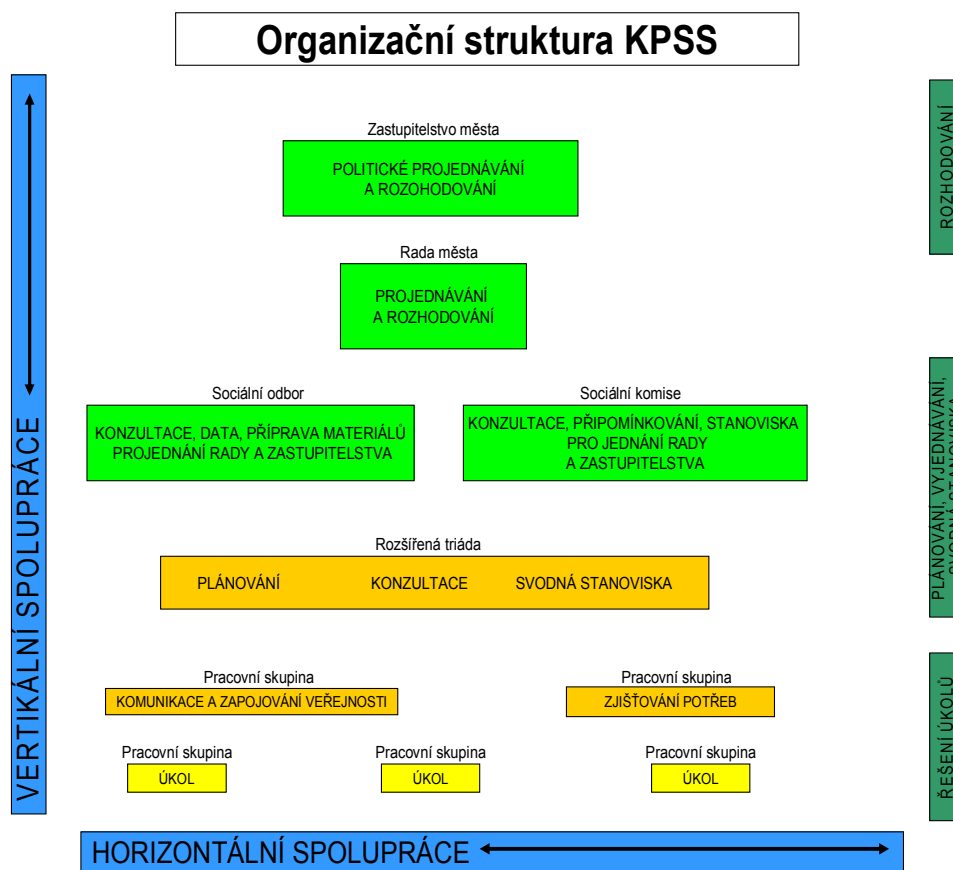
³⁵ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů: Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str. 1-8.

³⁶ Tamtéž, str.1-8

organizační strukturu vytvoří od zeleného stolu. V takovém případě se stane velmi obtížným získávat další partnery a sestavovat reálný plán práce³⁷.

Tyto charakteristiky lze shrnout do níže uvedeného schématu.

Schéma č. 2: Organizační struktura I.

Zdroj: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb In Metodiky komunitního plánování sociálních služeb

3.2.1. Triáda

Triáda, jíž je v KPSS označována tripartita vytvořená ze zástupců uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů, je základem organizační struktury komunitního plánování. Tento proces plánování může být iniciován kteroukoliv z těchto stran, ale ať již na počátku stane jedinec, dvojice či trojice lidí, první úkol, který je třeba splnit směřuje vždy k sestavení triády.

³⁷ Kolektiv autorů., Východiska a principy plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-4.

Snaha o ustanovení triády vychází z podstaty KPSS jako procesu do něhož se zapojují ve vzájemné spolupráci³⁸ rovnocenní partneři, jejichž spolupráce ctí princip subsidiarity³⁹ a odráží respekt k různosti^{40, 41}

KPSS je, jak z výše uvedeného vyplývá, postaveno na různosti partnerů, jejich očekáváních a přáních. Sestavit triádu znamená tedy položit základ pro pochopení odlišnosti a zároveň pro nalézání toho, co je společné. Bez pochopení odlišnosti rolí jednotlivých stran nelze proces plánování dále smysluplně rozvíjet, neboť právě různost jednotlivých stran triády a zodpovězení otázek týkajících se jedinečnosti a očekávání aktérů umožňuje snáze se vzájemně pochopit. Zároveň se může hledání těchto odpovědí stát vhodnou nabídkou pro získání dalších účastníků

Tato tendence zapojení všech a jejich vzájemné spolupráce je bezpodmínečně nutná, protože cílem plánování je vytvořit takový systém sociálních služeb, který odpovídá zjištěným potřebám komunity. Tyto potřeby proto musí být společně formulovány všemi, koho se sociální služby dotýkají, k čemuž prvotně přispívá právě triády svou strukturou. Je naprosto nepřijatelné potřeby kterékoliv ze stran bagatelizovat, nebo naopak vyžadovat jakýsi společenský „mandát“ k prezentaci potřeb. Každý, kdo je ochoten se do KPSS zapojit, tedy především nést svoji odpovědnost v tomto procesu, má právo o svých potřebách a očekáváních hovořit. Pozornost se tedy zaměřuje nejen na zadavatele či poskytovatele, jenž je v komunitě relativně lehké vytipovat, ale hlavně na i uživatele sociálních služeb a zejména pak na ty, které je obtížné oslovit a do procesu zapojit⁴².

Faktické sestavení triády nesměruje jenom k nalezení chybějících zástupců dalších stran, ale nese sebou především odpovědět na několik základních otázek,

³⁸ KPSS je postaveno na **spolupráci** tří stran. V Procesu KPSS jde o to všechny strany zapojit do práce a zajistit, aby se na vytváření výsledného dokumentu aktivně podílel, čímž by mělo být následně dosaženo podpory výsledného dokumentu od všech stran.

³⁹ KPSS je postaveno na spolupráci rovnocenných partnerů a je nutné od počátku hledat způsoby jak vyváženého postavení všech stran dosáhnout rovného postavení všech účastníků komunitního plánování, uživatelů, zadavatelů a poskytovatelů sociálních služeb. je nutné důsledně uplatňovat na všech úrovních i ve všech liniích procesu KPSS.

⁴⁰ KPSS je postaveno na respektu k **různosti**, která přináší zcela neočekávané nové možnosti a zdroje

⁴¹ Kolektiv autorů: Východiska a principy plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-4.

⁴² Kolektiv autorů: Východiska a principy plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-4.

kteří pomohou vyjasnění rolí účastníků a stanovení základu pro realizaci dalších kroků.

3.2.2. Rozšíření triády – vznik řídicí skupiny

Proces vyhledání vhodných partnerů není však otázkou pouze počátku KPSS, ale je aktivitou, která se prolíná KPSS přes realizační zázemí, triádu a následně pak k vytvoření řídicí skupiny. Dobrým a osvědčeným způsobem, jak zapojit další partnery, se při vzniku řídicí skupiny jeví, ač se to může zdát jakkoliv zjednodušené, položení si jednoduché otázky: „Kdo by mohl mít nějaký prospěch se zapojení do KPSS“. Tato otázka a její zodpovězení dává naději k zapojení adekvátních a odpovědných aktérů. Těmito aktéry by tedy obecně řečeno měly být již několikrát zmiňovaní zadavatelé, poskytovatelé a uživatelé, jejichž zastoupení je i v řídicí skupině téměř nepostradatelné. Důkazem potřeby těchto aktérů s jejich vědomou odpovědností a zájmem na celém procesu je dána skutečností, že proces KPSS vyžaduje kvalitní řízení, jinak hrozí, že se rozplyne v nejednotnosti a přinese zklamání. Kvalitního řízení lze dosáhnout právě prostřednictvím řízením lidmi, kteří se na něm aktivně podílejí. Z tohoto plyne skutečnost, že hybnou silou v KPSS jsou tedy lidé, kteří se do plánování dobrovolně zapojili, kteří se mu věnují a kteří uvěřili, že napříště se již v sociálních službách nebude rozhodovat o nich bez nich. Tento zájem podílet se na správě věcí veřejných je velmi cenný, je k němu však třeba důvěry spočívající zejména ve smysluplnosti realizovaných aktivit. Tuto důvěru je zároveň třeba podporovat, neboť pokud dojde k její ztrátě právě ze strany komunity, těžko komunita opět uvěří konstruktivnosti a smyslu procesu a jeho aktivit⁴³.

Celkově hledání partnerů souvisí se zodpovědností ve smyslu ochoty převzít svůj díl práv a povinností spojených s plánovacím procesem. Je třeba zohledňovat a kalkulovat se skutečností, že míra odpovědnosti nebude u všech stejná, ale bude odpovídat možnostem spolupráce každého účastníka. Vzhledem k míře odpovědnosti aktérů v řídicí skupině a směřování k úspěšnému řízení procesu, lze shledat jako vhodné, aby jejich aktivity a úkony byly podpořeny odbornými znalostmi, proto se stává žádoucí jejich absolvování některý ze vzdělávacích programů ke komunitnímu plánování sociálních služeb. Další možností, pokud z jakéhokoliv důvodu není

⁴³ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-4.

možné zajistit, popř. není viděno jako žádoucí, vzdělávání samotných členů řídicí skupiny, toto vzdělávání může být nahrazeno nalezením odborníka, který má praktické zkušenosti s realizací KPSS a který se poté stane průvodcem procesu KPSS⁴⁴.

Ustanovení řídicí skupiny lze řešit vymezením řízení procesu jako úkolu pro rozšířenou triádu, ve které budou zastoupeny všechny zúčastněné strany. Rozšířená triáda jako řídicí skupina je pak při řízení schopna zohlednit jak potřeby rozhodování v samosprávě, tak pracovní možnosti účastníků plánovacího procesu. Rozhodně se nedoporučuje, aby byla vytvořena nejdříve „Řídicí skupina“ složená z řídicích a politických kádrů. Na této úrovni by se stalo velmi obtížné naplňování principu triády, nebo-li rovnocenného postavení uživatelů⁴⁵.

V návaznosti na potřebu získávání hodnotných aktérů se znovu objevuje potřeba tady třeba získávat nejen důvěru komunity, ale i politickou podporu. Proto je třeba také od počátku kontaktovat, informovat a zapojovat členy rady, zastupitele, úředníky (nejen sociálního odboru, ale zejm. ekonomického odboru i dalších) i členy sociální komise a další, aby i oni získali nejen profesní přístup k sociálním službám, který je vymezen jejich funkcí, ale aby se i právě k nim dostal názor celé komunity a oni sami se aktivně na této problematice měli zájem se podílet.

3.2.3 Pracovní skupiny

Pro definování priorit komunitního plánu se koalice dále dělí do pracovních skupin, jejichž hlavní úkol spočívá v rozpracování priority do konkrétních aktivit. Tyto skupiny obsahují partnerské zastoupení veřejné správy, poskytovatelů a uživatelů služeb, zároveň jsou však otevřené všem zájemcům o realizaci aktivit v rámci priorit. Pracovní skupiny mají své vnitřní členění. Vzhledem k tomu, že pracovní skupiny vytvářejí konkrétní náplň komunitního plánu, je důležité, aby si skupina zvolila svého vedoucího a zároveň je důležité, aby tito vedoucí byli předem proškoleni ve vedení jednání pracovní skupiny a porozuměli svému úkolu⁴⁶.

⁴⁴ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.2-3.

⁴⁵ Tamtéž, str.4-6

⁴⁶ Rosický O., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. Plzeň, CKP ČR 2003, str.27.

3.3. Koordinační struktura

Koordinační struktura je dalším velmi významným pojmem KPSS, neboť koordinací rozumíme činnost, která do vzájemného souladu uvádí řešení jednotlivých úkolů KPSS, personální a časové možnosti členů týmu KPSS a proces rozhodování v samosprávě. Koordinace jako taková předpokládá dobrou znalost místních podmínek a zdrojů k řešení úkolů a dostatečný „nadhled“ nad dílčími úkoly. A zároveň koordinace vyžaduje mít přehled o naplánovaných úkolech a termínech splnění, o souvislostech mezi nimi (co na čem závisí, co je potřeba udělat dříve a co později) o míře rozpracovanosti úkolů.

Požadavkem na koordinaci aktivit je vhodné se zabývat od počátku. Je na individuálním uvážení, zda tuto činnost bude vykonávat jedna konkrétní osoba (např. zaměstnanec obce, nebo organizace), nebo se bude jednat o jeden z úkolů triády. Avšak je vhodné tento úkol jasně vymezit a za jeho plnění stanovit odpovědnost⁴⁷.

3.4 Principy komunitního plánování sociálních služeb

Principy komunitního plánování vyjadřují hodnoty, které tato metoda přináší, a ke kterým je třeba vztahovat praxi. Ministerstvo práce a sociálních věcí, které se komunitním plánováním prakticky zabývá, vymezilo 9 principů tohoto procesu.

3.4.1. Princip triády

Tento princip apeluje na zastoupení v rámci metody komunitního plánování sociálních služeb minimálně tří stran (uživatelé, zadavatelé a poskytovatelé), které spolu plánují a spolupracují⁴⁸.

3.4.2. Princip rovnosti

Smysl tohoto principu vychází z práva každého starat se o věci veřejné a společné, kdy metoda komunitního plánování propojuje aktivitu občanů s rozhodováním na úřadě. Snahou KP je tedy každému zajistit v rámci procesu právo se vyjádřit a právo mluvit (je legitimní mluvit za sebe samotného i bez pověření, funkce či mandátu od zájmové skupiny), z čehož plyne, že tedy nikdo nesmí být

⁴⁷ Kolektiv autorů: Vytváření organizačních struktur v procesu plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.3-4.

⁴⁸ Kolektiv autorů: Obecná metodika. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.3.

vylučován a diskriminován (organizace a procesy plánování musí zajistit všem účastníkům rovnost postavení a hlasu v průběhu všech jednání)⁴⁹.

3.4.3. Princip skutečných potřeb

Princip skutečných potřeb se obrací k aktivnímu zjišťování skutečné (ne domnělé) potřeby všech zúčastněných stran⁵⁰.

3.4.4. Princip dohody

Princip dohody apeluje na potřebu konsensu v KPSS, neboť výsledný plán je ve své podstatě smlouvou, ve které se (přínejmenším) tři strany (viz princip triády) navzájem zavazují, k čemuž je třeba, aby svobodný a informovaný souhlas, jenž je výsledkem rozpravy a demokratické spolupráce. Dohoda tedy musí být nejen o záměrech, ale také o způsobu a postupu realizace odsouhlasených aktivit. V komunitním plánování má celkově přednost souhlasné rozhodnutí, tedy „dokud nesouhlasí všichni, není odsouhlaseno nic“. Pokud se při jednání nedospěje k žádanému konsenzu, může být využito hlasování⁵¹.

3.4.5. Princip „Vše je veřejné“

Tento princip naplňuje skutečnost, že komunitní plánování se zabývá věcmi veřejnými a tudíž i informace o dění v něm jsou veřejně dostupné a jednání jsou otevřená. Informace o průběhu a výstupech plánování by proto měly být veřejnosti aktivně předávány⁵².

3.4.6. Princip dosažitelnosti řešení

Charakteristika tohoto principu spočívá v tom, že komunitní plánování je zaměřeno na jeden nebo více problémů konkrétní komunity a širě záběru musí tedy být přiměřená místnímu společenství, jeho podmínkám, přání lidí a lidským i materiálním zdrojům⁵³.

⁴⁹ Tamtéž, str. 3

⁵⁰ Tamtéž, str.3

⁵¹ Tamtéž, str.3

⁵² Kolektiv autorů: Obecná metodika. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.3.

⁵³ Tamtéž, str. 3

3.4.7. Princip cyklického opakování

Komunitní plánování tvoří spirálu, v níž se fáze, témata a mnohé problémy cyklicky opakují a je nutné se jimi znovu zabývat a vyhodnocovat je na nové úrovni vývoje⁵⁴.

3.4.8 Princip kompetence účastníků

V procesu komunitního plánování je nutná profesionalita a kompetentnost konkrétních lidí, kteří mají jasně vymezenou zodpovědnost a pozici. Demokratické spolupráci, efektivní rozpravě a uzavírání dohod účinně napomáhá dobrá koordinace, mediace a řízení, stejně jako dovednost budovat týmy, projektově řídit a plánovat⁵⁵.

3.4.9 Princip přímé úměry

Kvalitně probíhající proces plánování je pro komunitu a její občany stejně přínosný jako výstup plánování tedy konkrétní plán. Kvalita výstupů plánování je přímo úměrná kvalitě jeho průběhu⁵⁶.

3.5 Kritéria kvality plánování sociálních služeb

Kritéria kvality plánování sociálních služeb vznikla v rámci veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“, která byla vyhlášena 15. února 2005.⁵⁷ Obecným cílem této veřejné zakázky je zajistit metodicky jednotný přístup k plánování sociálních služeb na místní a regionální úrovni, a také vytvořit jednotný systém vzdělávání a metodické podpory pro plánování sociálních služeb. Dílčím cílem je vytvoření metodik pro plánování sociálních služeb na lokální/regionální úrovni, podporujících spolupráci aktérů (zástupců uživatelů, zadavatelů, poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti), vytvoření vzdělávacích programů pro plánování sociálních služeb, podporujících jejich spolupráci (zástupců uživatelů, zadavatelů, poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti), vyškolení "krajských vzdělavatelů" připravených poskytovat pro potřeby obce/regionu vzdělávací programy a zabezpečení následné metodické podpory při plánování sociálních služeb. Posledním dílčím cílem je zpracování návrhů na další metodické vedení systému plánování sociálních služeb a následné ukončení projektu. Vedle Kritérií kvality plánování

⁵⁴ Tamtéž, str. 3

⁵⁵ Tamtéž, str. 3

⁵⁶ Tamtéž, str. 3

⁵⁷ Projekt je spolufinancován Evropskou unií z Evropského sociálního fondu v rámci opatření 2.1 operačního programu Rozvoje lidských zdrojů a vládou České republiky.

sociálních služeb jsou výstupem veřejné zakázky „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“ také Metodiky plánování sociálních služeb. Tyto dvě publikace se navzájem doplňují. Dalším ze základních výstupů této zakázky je Vzdělávací program pro plánování rozvoje sociálních služeb.^{58,59}

Kritéria kvality plánování jsou nástrojem k dosažení kvality plánování sociálních služeb. Za účelem sestavení těchto kritérií byla vytvořena pracovní skupina složená z odborníků v oblasti plánování sociálních služeb na všech úrovních (obce, kraje, ministerstvo práce a sociálních věcí, nestátní neziskové organizace) a ještě před zveřejněním ověřena v praxi.⁶⁰

Podle Sudy by celý proces tvorby kritérií a jejich následného uplatňování v praxi měl být v souladu s cíli národní sociální politiky, která je v současnosti určována cíli a strategiemi Evropské unie, například Evropským sociálním programem (vytvořeným na základě smlouvy z Nice v roce 2000) nebo prioritami formulovanými revidovanou Evropskou sociální chartou rady Evropy. V obou zmíněných dokumentech jsou jmenovány sociální služby, které mají být takzvaně šité na míru konkrétnímu uživateli, a to nejen ve smyslu dohody o poskytování konkrétní služby, ale také zajištění efektivního systému služeb v regionu. Autor se domnívá, že Kritéria kvality plánování sociálních služeb k naplnění uvedených cílů napomohou.⁶¹

Každá oblast těchto kritérií se sestává kromě jejího stručného popisu a předmětu hodnocení z několika kritérií a způsobu jejich evaluace, a u každé oblasti jsou také uvedeny komentáře či doporučení. Popsané členění umožňuje snadnou orientaci a pro ty, kteří plánování sociálních služeb v praxi realizují, může být vhodnou pomůckou pro zlepšování a zkvalitňování plánování sociálních služeb.

⁵⁸ Vzdělávací program kombinuje teorii a praxi, a je nástrojem pro vzdělávání zájemců o komunitní plánování sociálních služeb. Je určen pro vyučující (krajské metodiky nebo jiné vzdělavatele) i pro vyučované - účastníky procesů komunitního plánování, kteří se věnují přípravě a zpracování plánů rozvoje sociálních služeb (zejména zastupitele, úředníky, poskytovatele a uživatele sociálních služeb) a ostatní zájemce, kteří jsou schopni přispět k vytvoření plánu a jeho realizaci (program je doporučen zvláště pro základní skupinu podle principu triády).

⁵⁹ Kolektiv autorů: Kritéria Kvality plánování sociálních služeb. [online]. 2007.[cit. 2007-12-7]. Dostupné z <http://mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>, str. 3-5.

⁶⁰ Ověřování proběhlo formou rozhovorů s pracovníky zodpovědnými za plánování sociálních služeb v lokalitách Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Kostelec nad Orlicí, Jindřichův Hradec, Olomouc, Praha 12, Tábor a Ústí nad Labem.

⁶¹ Suda, R.: Kritéria kvality by měla napomoci plánování sociálních služeb. Moderní obec 2004, roč. 13, č. 3, str. 31.

Kritéria jsou zaměřena na tyto klíčové oblasti konkrétních procesů komunitního plánování sociálních služeb a jejich výstupů:

1. Legitimita se orientuje na politickou podporu KPSS v dané oblasti.

Zjišťuje zda:

a) Samospráva schválila usnesením vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb.

b) je schválen záměr tvorby Plánu rozvoje sociálních služeb a obsahuje prvky obsažené v popisu kritéria.

c) Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou⁶².

2. Popis aktuální situace v těchto kritériích hodnotí, zda:

a) analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje všechny potřebné údaje.

b) zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné.

c) analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám⁶³.

3. Kvalifikace a kompetentnost zjišťuje, zda

a) jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob v organizační struktuře procesu.

b) je zajištěno vzdělávání účastníků procesu⁶⁴.

4. Řízení procesu plánování se ve svém hodnocení orientuje na to, zda:

a) je definována organizační struktura procesu plánování, popis činností, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic.

b) jsou zpracována a schválena pravidla upravující postavení a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb.

c) členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny a zda podle toho postupují.

⁶² Kolektiv autorů: Kritéria Kvality plánování sociálních služeb. [online]. 2007.[cit. 2007-12-7]. Dostupné z <http://mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>, str. 6.

⁶³ Tamtéž, str. 7

⁶⁴ Kolektiv autorů: Kritéria Kvality plánování sociálních služeb. [online][cit. 2007-12-7]. Dostupné z <http://mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>, str. 8.

d) při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování.

d) je zajištěna obousměrná informovanost uvnitř systému⁶⁵.

5. Zapojování, zde je hodnoceno kritérii zejména, zda

a) je doložen postup zapojování.

b) uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a podílejí se na rozhodování.

c) uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a veřejnost má možnost připomínkovat priority, opatření a aktivity⁶⁶.

6. Plán rozvoje sociálních služeb, zde se hodnocení orientuje na skutečnost, zda:

a) plán obsahuje uvedené náležitosti.

b) plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s jeho záměrem.

c) plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s dokumenty nižší a vyšší úrovně.

d) v plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb.

e) existují vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami⁶⁷.

7. Informovanost je oblastí hodnotící, zda:

a) existuje písemný postup informování občanů v území, který obsahuje uvedené oblasti a je naplňován.

b) jsou doloženy způsoby, četnost a aktuálnost informování⁶⁸.

8. Zvyšování kvality procesu, tato oblast se rentuje skutečnost, zda:

a) existují postupy pro monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí v procesu plánování sociálních služeb a implementace Plánu.

b) postupy jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu.

c) v procesu je využívána externí podpora⁶⁹.

⁶⁵ . Tamtéž, str. 9-10

⁶⁶ Tamtéž, str. 11

⁶⁷ Kolektiv autorů: Kritéria Kvality plánování sociálních služeb. [online][cit. 2007-12-7]. Dostupné z <<http://mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>>, str. 12-13.

⁶⁸ Tamtéž, str. 14

⁶⁹ Tamtéž, str. 15-16

4 KPSS v zahraničí

Komunitní plánování sociálních služeb je, ať již pod jakýmkoliv názvem, ve světě realizováno daleko delší dobu než u nás, v České republice. Jsou státy kde již s pojmem komunitní práce a plánování operovaly dokonce zákony v roce 1968, kdy u nás nemohlo být řeči o participování komunity na tvorbě systému sociálních služeb a sociální služby jako takové byly de facto libovůlí státu.

4.1 Velká Británie

Komunitní plánování ve Velké Británii je vnímáno jako prostředek k dosažení propojení místní samosprávy a komunity a jako prostředek k podpoře kvality života v oblasti ekonomické, sociální a ekologické na místní úrovni. Komunitní plánování je zde daleko více spjato s běžným životem samosprávy, je chápáno jako pomocník, díky němuž lze pokrývat dlouhodobé potřeby a zároveň plnit krátkodobé cíle. Což zejména dokazuje to, že komunitní plánování je základem procesu plánování společných investic v sociální a zdravotní oblasti.⁷⁰

Komunitní plánování se zde rozvíjí na základě legislativního základu od roku 1990, kdy byl připraven Zákon (National Health and Community Care Act 1990), jenž vstoupil v platnost v dubnu 1991. Tento zákon se zaměřil na důležité součásti komunitní péče, a to na flexibilitu a citlivost k potřebám, na možnost výběru, na poskytování efektivní podpory, tedy poskytování takové podpory, která není v rozporu s posilováním nezávislosti a v neposlední řadě na soustředování se na lidi s největšími potřebami. Od roku 1993 tento zákon udává povinnost místním samosprávám připravovat plány komunitní péče, tento článek byl následně v roce 2002 zrušen, což má za následek, že plány komunitní péče již nejsou připravovány jako samostatný dokument⁷¹.

Zásadními oblastmi plánování komunitní péče je strategické plánování, které definuje dobu na niž má být tento plán vytvořen na dobu tří let a prostřednictvím

⁷⁰ Rosecký D., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. CPKP ČR, Plzeň 2003, str. 8-9.

⁷¹ CpKp: Historie komunitního plánování ve Velké Británii.[online][cit. 2007-12-10]. Dostupné z <http://zapojeni.verejnosti.cpkp.cz/metodika2_2_7.php>

něhož mají být sledovány změny v poměrech výdajů v souvislosti se stanovenými cíli a prioritami. Plány mají být pak každoročně revidovány a aktualizovány⁷².

V plánovacím procesu je jako důležité viděno objasnění napomáhající k definování, čeho se plánem chce dosáhnout a jakým způsobem a jaké jsou priority a cíle akčních plánů s kroky k dosažení očekávaných výsledků.

V souvislosti s plánováním komunitní péče je ve Velké Británii jako důležitá viděna transparentnost procesů v něm probíhajících, s čímž i souvisí povinnost samosprávy projednávat jednotlivé procesy s každým poskytovatelem, se kterým může při poskytování služeb komunitní péče později spolupracovat. Jako velmi potřebné je zdůrazňováno plné a včasné zapojení institucí, zástupců uživatelů a poskytovatelů do celého procesu. Zapojení těchto uvedených subjektů je zde hodnoceno jako nástroj k zachycení potřeby a lepší reakce na ni⁷³.

Plánování komunitní péče ve Velké Británii lze shrnout jako proces v jehož průběhu si místní samospráva osvojila silný plánovací proces, ve kterém má významnou pozici zapojení partnerů a veřejnosti. Tento proces umožňuje nést v praxi odpovědnost za komunitní péči, rozvíjí spolupráci s veřejností a učí spolupracovat s mnoha partnery, ať již ze sféry neziskové či soukromé v oblastech sociálních, zdravotních i oblasti bydlení⁷⁴.

4.1.1 Skotsko

Skotsko je autonomní země Spojeného Království Velké Británie a Severního Irsku, avšak třebaže je součástí Spojeného království, má stále svůj nezávislý právní a politický systém (v mezích britských zákonů) a současně i svou historii KPSS⁷⁵.

Plánování komunitní péče bylo dáno ve Skotsku již zákonem z roku 1968 a poté převedeno i zákonné úpravy z roku 1990. Rokem 1990 byly pak odstartovány první plány komunitní péče. Tyto plány vznikaly ve spolupráci Zdravotní rady, zástupců sociální práce a místních samospráv. Tyto plány byly zpracovávány na

⁷² CPKP: Historie komunitního plánování ve Velké Británii. [online][cit. 2007-12-10]. Dostupné z <http://zapojeni.veřejnosti.cpkp.cz/metodika2_2_7.php>

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Rosecký D., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. CPKP ČR, Plzeň 2003, str. 8-12.

⁷⁵ Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Skotsko [online]. c2008 [citováno 2008-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Skotsko&oldid=2412633>>

období tří let s každoroční aktualizací jako součásti lokálních zdravotnických strategií⁷⁶.

V souvislosti s realizací plánů byly v 90. letech vydány „The Scottish Office“ doporučení pro místní samosprávy. Tyto doporučení se dotýkaly zejména obsahu plánu, procesu projednávání vyjádření o podpoře sociálních služeb, aktivity na podporu strategických cílů⁷⁷.

Proces plánování komunitní péče měl od počátku přirozeně své principy, které se týkají zejména toho, že plánování vede k aktivitám, na základě pravidelného hodnocení plánů na národní a místní úrovni ke zlepšování a vlastnímu vývoji, dále pak na důležitosti místní iniciativy, flexibilním využívání zdrojů a kompatibilitě mezi cíli plánu a vládními cíli⁷⁸.

Plánování komunitní péče ve Skotsku je rovněž postaveno na partnerství a projednávání mezi jednotlivými činiteli či uživateli v sociálních službách, kdy základní partnerství vytváří místní samospráva a Zdravotní rada⁷⁹.

4.2 Austrálie

V Austrálii se první plány vytvářené samosprávou objevují na počátku 70. let, kdy tyto plány již obsahovaly prvky komunitního plánování. Od 80. let se pak začínají objevovat pilotní projekty sociálního plánování, které již obsahovaly komunitní služby, popř. sociální politiku. Uzákonění se komunitní plánování v Austrálii dočkalo v 90. letech⁸⁰.

V Austrálii jsou podstatou komunitních plánů rovněž aktivity orientované na sociální integraci a rozvoj místní komunity. Podpora těchto plánů směřuje i k aktivitám v sociální, zdravotní oblasti, volnočasovým aktivitám a v neposlední řadě i aktivitám se sociálním dopadem na ostatní činnosti⁸¹.

Důraz těchto plánů je kladen na identifikování potřeby, sociální soudržnost, rovnost, otevřenost a v neposlední řadě na aktivní zapojování všech stran. Obsah

⁷⁶ CPKP: Historie komunitního plánování ve Velké Británii. [online] [cit. 2007-12-10]. Dostupné z <http://zapojeni.verejnosti.cpkp.cz/metodika2_2_7.php>

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Rosecký D., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. CPKP ČR, Plzeň 2003, str. 14.

⁷⁹ Tamtéž, str. 15

⁸⁰ Tamtéž, str. 17

⁸¹ Tamtéž, str. 17

plánu se orientuje na demografický profil komunity, odhad potřeb ve společnosti, identifikaci potřeb a cílových skupin, analýzu potřeb, odhad efektivity opatření předchozího plánu⁸².

4.5 Evropská unie

Sociální politika EU existuje především v rovině společně sdílených hodnot, společných idejí a principů, základních programových dokumentů a smluv podepsaných členskými státy EU. Jen z menší části je sociální politika zakotvena v právu Evropských společenství. Sociální politika tedy prozatím nespadá do výlučných pravomocí EU, ale do oblastí sdílených pravomocí EU^{83, 84}.

Sociální politika zůstává tedy z podstatné části v kompetenci národních vlád jednotlivých členských zemí. Prvním důvodem je velká různost jak výchozích podmínek, tedy především hospodářské síly a historických tradic v jednotlivých členských zemích. Jak organizační uspořádání, tak finanční možnosti jednotlivých národních sociálních systémů jsou odlišné a existují rozdíly mezi nimi. Druhým důvodem pro zachování samostatnosti sociálních politik je fakt, že právě rozdílnost systémů, jejich přístupů k řešení problémů je při volném pohybu osob v rámci společenství velkou výhodou. Konkurenční tlak nutí sociální systémy k rozvoji a zvyšování kvality. Rozdílnost systémů při možnosti jejich vzájemného porovnávání

⁸² Rosecký D., Orniaková P.: Komunitní plánování sociálních služeb. CPKP ČR, Plzeň 2003, str. 18.

⁸³ Pravomoc sociální politiky lze dělit jako výlučné pravomoc, sdílené pravomoc a doplňující pravomoc. V případě výlučných pravomocí má Evropská unie právo přijímat a určovat pravidla a členské státy mohou v těchto oblastech zasahovat jen s povolením Evropské unie. Do oblastí výlučných pravomocí patří společná obchodní politika (vůči třetím zemím), společný celní sazebník (vůči třetím zemím), a do velké míry vnitřní trh (tzv. Společné politiky).

V oblastech pravomocí sdílené mohou členské státy vydávat vlastní legislativu za předpokladu, že již tak neučinila Evropská unie. Jedná se o následující oblasti: občanství, hospodářská a měnová unie, zemědělství a rybolov, vízová, přistěhovalecká a azylová politika, doprava, hospodářská soutěž, daně, sociální politika, životní prostředí, ochrana spotřebitele, regionální politika, hospodářská a sociální soudržnost a další (tzv. Koordinované politiky).

Doplňující pravomoc Evropské unie znamená, že se aktivita Evropské unie omezuje jen na podporu členských států. Jedná se o následující oblasti: politiku zaměstnanosti a hospodářskou politiku, vzdělávání a školství, kulturu, veřejné zdraví, vědu a výzkum a další.

V plné kompetenci členských států tak zůstávají oblasti ostatní, tedy například vnitřní organizace států, národní identita, organizace ozbrojených sil, veřejná správa, veřejný pořádek a bezpečnost, organizace justice, mzdy, organizace zdravotnických služeb, lékařská péče a podobně.

⁸⁴ Klvačová E., Jirová H.: Evropská sociální politika. [online][cit. 2008-01-15]. Dostupné z <<http://www.kap.zcu.cz/opory/vei/Socialni%20politika%20EU.pdf>>

je zdrojem inspirací, úspěšné modely a vzory mohou být sdíleny a přebírány, díky výměně zkušeností je pak možné vyvarovat se chyb a omylů⁸⁵.

Sjednocení sociální politiky v Evropské unii je nemyslitelné a neproveditelné. V případě sjednocení na úroveň nejbohatších zemí by taková štedrá sociální politika znamenala vážné ohrožení hospodářské stability chudších zemí. V opačném případě by čistě teoreticky pokles úrovně sociálních systémů v bohatých zemích na úroveň zemí chudších znamenal značné zhoršení a ztrátu výhod a jistot dosažených občany bohatých zemí. Přesto, že takzvaná kohezní politika deklaruje jako jeden z hlavních cílů postupné zmenšování rozdílů mezi chudými a bohatými zeměmi. Díky volnému pohybu uvnitř společenství a díky výměně informací mezi jednotlivými sociálními systémy, a ovšem také i díky některým normám a doporučením Evropské unie dochází k vzájemnému porovnávání a sblížování sociálních politiky a systémů jednotlivých členských zemí. Jako prostředek pro toto sblížování byla přistoupeno k politice (metodě) otevřené koordinace aktivit jednotlivých členských zemí v sociální oblasti⁸⁶.

Nejčastější oblastí, která je spojována se sociální politikou, je sociální zabezpečení (social security). Sociální zabezpečení reaguje na společenskou poptávku po řešení mezních situací, ve kterých jednotlivec není schopen sám situaci zvládnout a potřebuje pomoc společnosti. Bez pomoci se občan dostává do vážných existenčních problémů, spojených se ztrátou příjmů, chudobou a bídou. Sociální zabezpečení reaguje na ztrátu zaměstnání, pracovní úraz, nemoc z povolání, stáří, invaliditu, nemoc, ztrátu živitele a mateřství. Hlavními oblastmi sociální politiky jsou dnes sociální zabezpečení a zaměstnanost. Vedle těchto oblastí, které jsou úzce propojeny s hospodářskou politikou, se do oblasti sociální politiky řadí také problémy diskriminace či vyčleňování některých skupiny obyvatel jak v zaměstnání, tak ve společnosti⁸⁷.

⁸⁵ Cabrnch M.: Sociální politika v souvislosti české a evropské politické scény v listopadu 2005. [online.]. 2005.[cit. 2008-01-05].Dostupné z <http://www.cabrnch.cz/index.php/2005/11/23/socialni_politika_v_souvislostech_listopad_2005>

⁸⁶ Klvačová E., Jírová H.: Evropská sociální politika. [online][cit. 2008-01-15]. Dostupné z <<http://www.kap.zcu.cz/opory/vei/Socialni%20politika%20EU.pdf>>

⁸⁷ Cabrnch M.: Sociální politika v souvislosti české a evropské politické scény v listopadu 2005. [online.].2005.[cit. 2008-01-05].Dostupné z <http://www.cabrnch.cz/index.php/2005/11/23/socialni_politika_v_souvislostech_listopad_2005>

Souhrně lze o veřejných službách mezi něž patří i ty sociální, že v EU se na tyto služby a tedy potažmo i na jejich poskytování a plánování kladou tři klíčové požadavky. Těmito požadavky jsou kvalita, dostupnost a ochrana uživatele^{88, 89}.

4.5.1 Dokumenty v EU

Moderní evropská sociální politika vychází ze dvou základních zdrojů: Charty základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství a Evropské sociální charty Rady Evropy. Ustanovení týkající se sociální politiky se stala pevnou součástí Smlouvy o Evropské unii po její revizi v Amsterdamu, a vstoupila v platnost v roce 1999. Kromě základních směrů, které se zabývají politikou v oblasti zaměstnanosti a trhu práce byla Amsterodamskou smlouvou zakotvena základní opatření proti sociální exkluzi a pro rovné postavení mužů a žen. Evropská strategie zaměstnanosti rozvíjí také regionální a místní zdroje zaměstnanosti. Hlavními finančními nástroji pro realizaci evropské sociální politiky je Evropský sociální fond. Jednání Evropské rady v Lisabonu, Nice a Stockholmu potvrdily, že modernizace evropské sociální politiky je nosným tématem rozvoje EU. Na summitu v Nice (2000) byl přijat Evropský sociální program⁹⁰.

Důležitými milníky v sociální politice EU jsou tedy:

1) Charta základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství

Charta základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství z roku 1989 (Community Charter of Fundamental Social Rights for Workers). V červnu 1988 byla na podnět Ekonomického a sociálního výboru v rámci Evropských společenství zahájena veřejná diskuse o obsahu Charty, jako reakce na potřebu zohlednit sociální aspekty volného trhu. Na návrhu Charty spolupracoval Ekonomický a sociální výbor se zástupci zaměstnavatelů, pracujících, svobodných profesí, zemědělců a malých a středních podniků. V prosinci 1989, na summitu ve

⁸⁸ Kvalita – souhrn vlastností a charakteristik služby, které souvisejí s jejich schopností uspokojit známé či předpokládané potřeby uživatele.

Dostupnost – fyzická, ekonomická, sociální, informační, psychologická.

Ochrana uživatele – bezpečnost, transparentnost, aktivní účast uživatelů při plánování i poskytování služby.

⁸⁹ Kolektiv autorů: Východiska a principy plánování sociálních služeb. In Kolektiv autorů. Metodiky pro plánování sociálních služeb. Praha, Centrum pro komunitní práci 2007, str.1-2.

⁹⁰ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

Štrasburku přijali členové Evropské rady text Charty. Charta obsahuje práva, která mohou využívat pracující v celém Společenství: svoboda pohybu, spravedlivý výdělek, lepší životní a pracovní podmínky, sociální zabezpečení a ochrana, svobody sdružování a kolektivního vyjednávání, odborný výcvik, stejné zacházení pro muže a ženy, právo na informace, poradenství a zapojení do rozhodování, ochrana zdraví a bezpečnost na pracovním místě, ochrana dětí a mládeže, důstojné životní podmínky pro staré lidi a lepší sociální a pracovní integrace lidí s postižením⁹¹.

2) Bílá kniha

Bílá kniha obsahuje program reforem v sociální oblasti, řešení sociálních problémů, zejména otázky nezaměstnanosti a otázek souvisejících. Evropská rada na svém červnovém zasedání v Kodani (1993) vyzvala Evropskou komisi, aby předložila Bílou knihu o střednědobé strategii v oblasti růstu, konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Bílá kniha sociální politiky je výsledkem řady konzultací a diskuzí nad Zelenou knihou sociální politiky, kterých se účastnili zástupci institucí Evropské unie, členských států, zaměstnavatelů, obchodních společností, veřejných organizací a jednotlivci. Bílá kniha byla přijata v roce 1993⁹².

3) Smlouva o Evropské unii

ASAE, Euratom a EHS jsou jádrem dnešní Evropské unie a jejich členské státy jsou dnes sdruženy v jediném institucionálním a právním svazku - Evropské unii. Tyto tři Evropská společenství právně sjednotila Smlouva o Evropské unii, podepsaná na summitu Evropské Rady v Maastrichtu v roce 1991. Smlouva o Evropské unii obsahuje jednak smlouvu o hospodářské a měnové unii na straně jedné a dále smlouvu o politické unii. Zdůrazňuje hlavní cíle integrace: posílení ekonomické a sociální soudržnosti členů Unie. Smlouva o Evropské unii se stala novým impulsem pro sociální politiku, zejména v oblasti zdraví a bezpečnosti práce, v oblasti dialogu se sociálními partnery a sociální a ekonomické koheze⁹³.

⁹¹ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

⁹² Tamtéž

⁹³ Tamtéž

K Maastrichtské smlouvě byl připojen také Protokol o sociální politice, který ratifikovaly, až na jednu výjimku, všechny státy EU. Protokol byl postaven na principech, které deklarovala Sociální charta z roku 1989⁹⁴.

4) Amsterodamská smlouva

Na mezivládní konferenci v roce 1997 byla revidována Smlouva o Evropské unii. Výsledkem jednání je tzv. Amsterodamská smlouva, podepsaná 2.10.1997 nejvyššími představiteli států nebo vlád členských států, následně ratifikována 15 členskými státy a vstoupila v platnost 1.5.1999. Právě Amsterodamská smlouva posouvá věci Evropské unie směrem blíže k občanovi a posiluje oblast zaměstnanosti, sociálních věcí, životního prostředí a veřejného zdraví. Dohoda o sociální politice, která byla náplní Protokolu o sociální politice, je v Amsterodamské dohodě již pevně zakotvena (Kapitola 1, Část XI, články 136-145). Tento fakt velmi důležitý, protože stanovuje působnost Evropské unie v sociální oblasti a sociální oblast se tím stala jednou z komunitárních politik EU⁹⁵.

Pro EU i členské státy to znamená závazek nést spoluzodpovědnost za vytýčení a realizaci takové sociální politiky, která povede k naplnění ekonomické a sociální soudržnosti. Cíle sociální politiky, po vzoru Evropské sociální charty Rady Evropy z roku 1961 a Charty základních sociálních práv pracujících Evropských společenství z roku 1989, jsou: podpora zaměstnanosti, zlepšování životních a pracovních podmínek, sociální ochrana, dialog mezi vedením a zaměstnanci, rozvoj lidských zdrojů s důrazem na zvýšení zaměstnanosti a na boj proti sociální exkluzi.

S přijetím Amsterodamské smlouvy Evropská unie zahájila nebo posílila své aktivity zejména v oblasti zlepšování pracovního prostředí na ochranu zdraví a bezpečnosti pracujících, pracovních podmínek, informování a poradenství pracujících, integraci osob vyloučených z trhu práce a rovné příležitosti mužů a žen. K tomuto seznamu, který byl již obsahem Dohody o sociální politice, přidala Amsterodamská smlouva ještě možnost přijímat iniciativy zaměřené speciálně na potírání sociální exkluze⁹⁶.

⁹⁴ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ Tamtéž

5) Evropský sociální program

Tendence k přijetí Evropského sociálního programu byly již patrné na summitu Evropské rady v březnu 2000 v Lisabonu, kdy se představitelé států a vlád zemí EU sešli, aby diskutovali a dohodli se na novém strategickém cíli pro rozvoj EU pro zvýšení zaměstnanosti a posílení ekonomické a sociální koheze jako součásti ekonomiky založené na informacích a znalostech. Stanovili nový, velmi náročný, ale realistický strategický cíl pro EU pro příští desetiletí: "nejvíce konkurenceschopným a nejdynamičtějším ekonomickým systémem založeným na informacích a znalostech, schopným udržitelného ekonomického růstu, s více a s lepšími pracovními příležitostmi a silnější sociální soudržností." Pro dosažení tohoto cíle stanovila Evropská rada v Lisabonu základní strategii, ve které je jedním ze tří základních bodů i doporučení modernizovat Evropský sociální model, investovat do lidí a bojovat proti sociální exkluzi. Zároveň Evropská rada doporučuje zavádět novou strategii zavedením nové otevřené metody koordinace na všech úrovních, spojenou se silnější řídicí a koordinační rolí Evropské rady tak, aby byla zajištěna pevnější strategické řízení a efektivnější monitorovací (kontrolní) mechanismus kontroly dosaženého rozvoje⁹⁷.

Podle závěrů Lisabonského summitu by měli být ve středu pozornosti politik Unie lidé. Investice do lidí a rozvoj dobrých životních podmínek by měla být klíčová jak pro evropskou ekonomiku založenou na znalostech a informacích, tak pro zajištění, že tato nová ekonomika nebude přispívat k prohloubení stávajících sociálních problémů - nezaměstnanosti, sociální exkluze a chudoby. Co se týče boje proti sociální exkluzi, Evropská rada v Lisabonu vyzvala Radu Evropské unie a Evropskou komisi k podpoře lepšímu porozumění sociální exkluzi pokračováním dialogu a výměny informací a příkladů dobré praxe. Dále je vyzvala k posílení inkluze v členských státech v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání a školení, zdravotní politiky a politiky bydlení a to za pomoci aktivit za podpory Strukturálních fondů v rámci současného rozpočtu. Evropská rada vyzvala k rozvoji prioritních aktivit zaměřených na specifické cílové skupiny (např. minoritní skupiny, děti, staří lidé a lidé s postižením)⁹⁸.

⁹⁷ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

⁹⁸ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

Evropská rada v Lisabonu doporučila, aby na summitu v Nice byl přijat Evropský sociální program (European Social Agenda)⁹⁹.

Na summitu Evropské rady v Nice byla znovu revidována smlouva o Evropské unii. Na setkání v Nice schválila Evropská rada také Evropský sociální program (European Social Agenda), který v souladu se závěry přijatými Lisabonskou Evropskou radou a na základě sdělení Komise definuje konkrétní akční priority ve všech oblastech sociální politiky pro příštích pět let pomocí šesti strategických vodítek. Tato agenda představuje důležitý krok směrem k posílení a modernizaci evropského sociálního modelu, pro nějž je charakteristické neoddělitelné sepětí mezi ekonomickou výkonností a sociálním pokrokem. Evropský sociální program vyžaduje politiku podpory radikálního zvýšení zapojení zaměstnanosti v řadě s vrcholnými politickými prioritami plné zaměstnanosti schválené v Lisabonu (ER v Lisabonu určila 70% zaměstnanost do roku 2010 a zvýšení podílu zaměstnaných žen na 60% jako bezpodmínečný cíl) a podtrhuje důležitost lepších pracovních příležitostí. To přispěje k vytvoření společnosti více přizpůsobené osobní volbě mužů a žen. Program zdůrazňuje tedy potřebu posílit kvalitu práce spolu se zlepšováním sociální politiky i kvality průmyslových vztahů¹⁰⁰.

Evropská rada se, počínaje zasedáním ve Stockholmu v březnu 2001, na každém svém jarním zasedání zabývá plněním této agendy. Evropská rada také vyzvala zvláště sociální partnery, aby se na její realizaci a monitorování plně podíleli, zejména na každoročním zasedání, které se bude konat před jarním zasedáním Evropské rady. Evropská rada ve Stockholmu se mimo jiné zabývala stárnutím obyvatelstva, diskutovala o tom, jak vytvořit více a lepších pracovních míst, a jak modernizovat evropský sociální model. Požadavek modernizovat evropský sociální model vyplývá z nadcházejících ekonomických změn. Aby mohla být EU dynamicky se rozvíjejícím společenství, měla by sestávat ze států s dobrými životními podmínkami, které by zaručovaly bezpečí při ekonomických reformách. Evropský sociální model je třeba modernizovat postupně, na základě doporučení Evropského sociálního programu přijatého v Nice (2000), který určuje rámec pro sociální politiky pro příštích 5 let¹⁰¹.

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Orniaková P.: Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty.[online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

Na summitu ve Stockholmu poprvé předložila Evropská komise zprávu, ve které se zabývá hodnocením postupu zavádění Evropského sociálního programu¹⁰².

¹⁰²

Tamtéž

5 Komunitní plánování sociálních služeb v Čechách

Komunitní plánování začalo být v České republice pilotně zaváděno ministerstvem práce a sociálních věcí podle britských zkušeností již v roce 1999. Do současné doby bylo v tomto procesu postupně zapojeno několik desítek měst ve všech krajích České republiky. Komunitní plánování sociálních služeb však bylo na různých místech prováděno různým způsobem a odlišnými metodami, tudíž i s různými výsledky a v rozdílné kvalitě.

V Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jsou tyto služby podle § 32 rozděleny na sociální poradenství (základní nebo odborné), služby sociální péče a služby sociální prevence. V § 33 téhož zákona jsou pak sociální služby členěny podle formy poskytování na pobytové (spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb), ambulantní (osoba za nimi dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování) a terénní (jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí). Poskytovateli pak mohou být (při splnění podmínek stanovených tímto zákonem) územně samosprávné celky, jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby nebo ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu¹⁰³.

Hlavním cílem tohoto relativně nového zákona o sociálních službách (platný od 1. ledna 2007) je vytvoření podmínek pro uspokojování přirozených potřeb lidí, a to formou podpory a pomoci při zvládnutí péče o vlastní osobu, v soběstačnosti nezbytné pro plnohodnotný život a v životních situacích, které mohou člověka vyřazovat z běžného života společnosti. Proto každému člověku garantuje bezplatné sociální poradenství lidem, kteří jsou závislí na pomoci jiného člověka ve zvládnutí péče o sebe a v soběstačnosti, zaručuje státem poskytovanou sociální dávku „příspěvek na péči“, a lidem, kteří nezvládají svou situaci samostatně nebo s pomocí rodiny a jiných blízkých, nabízí velmi pestrou nabídku sociálních služeb, ze které si mohou svobodně vybírat podle svého uvážení, finančních možností či dalších individuálních preferencí. Zákon současně garantuje, že poskytované služby budou pro uživatele bezpečné, profesionální a přizpůsobené potřebám lidí, a to vždy tak, aby v první řadě zachovávaly lidskou důstojnost uživatelů a podporovaly je v

¹⁰³ Česko. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách. In Sbirka zákonů České republiky. 2006, částka 37, str. 1257-1360. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb037-06.pdf>>.

aktivním přístupem k životu. Tento zákon také vytváří prostor pro spoluúčast lidí na procesech rozhodování o rozsahu, druzích a dostupnosti sociálních služeb v jejich obci či kraji¹⁰⁴.

Sociální služby jsou občanům poskytovány bez úhrady nákladů nebo za částečnou nebo plnou úhradu nákladů. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách přinesl výrazné změny způsobu jejich financování. Před 1. lednem 2007 plynuly do systému sociálních služeb finanční prostředky především z dotací z veřejných rozpočtů. V současné době mohou poskytovatelé sociálních služeb získat finanční prostředky nutné k zajištění sociální služby z několika různých zdrojů. V první řadě se na financování sociální služby, která je poskytována za úhradu, podílejí sami její klienti. Ti k tomu mohou využít příspěvek na péči (pokud ho pobírají), nebo jiné příjmy. Další možností je získání finančních prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu obce či kraje. Tyto prostředky mají podobu účelové dotace a jsou přiznány těm poskytovatelům, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů sociálních služeb, a to na základě zpracovaného střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb. Poskytovatelé sociálních služeb mohou čerpat finanční zdroje také ze Strukturálních fondů Evropské unie nebo od sponzorů¹⁰⁵.

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách také ošetřuje plánování sociálních služeb a role jednotlivých aktérů, kteří se na něm podílejí (§ 92 - 96), spíše však formou komunálního a regionálního plánování.

Plán rozvoje sociálních služeb je pro účely tohoto zákona vymezen jako *„výsledek procesu aktivního zjišťování potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů, jehož obsahem je popis a analýza existujících zdrojů a potřeb, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování a vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb“*¹⁰⁶.

Na tomto místě je nutné vymezit vztah pojmu „komunitní plánování sociálních služeb“ užívaného v praxi pro označení probíhajících procesů plánování, a

¹⁰⁴ Česko. Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách. In Sbírnka zákonů České republiky. 2006, částka 37, str. 1257-1360. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb037-06.pdf>>.

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Tamtéž

pojmu „střednědobý plán rozvoje sociálních služeb“ užitého v Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Oba pojmy směřují k cíli plánu sociálních služeb, který reaguje na aktuální potřeby v oblasti sociálních služeb a zároveň zohledňuje i efektivnost v sociálních službách. Oběma pojmy je tedy míněn postup plánování sociálních služeb, které se však liší svou formou, kdy střednědobý plán sociálních služeb je svou kompozicí spíše regionálním a komunálním plánem

Exner na toto téma uvádí: „*Nový zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, účinný od letošního 1. ledna, zavádí a procesně i obsahově definuje nový pojem - střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, a to na úrovni obcí i krajů. Zákon dává obcím možnost zpracovat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, které jsou v zákoně vyjmenovány, a průlomově zakotvuje povinnost takovýto plán (přistoupí-li obec k jeho zpracování) sestavovat ve spolupráci s krajem, poskytovateli sociálních služeb na území obce a za účasti osob, kterým jsou poskytovány sociální služby. Krajům zákon zpracování střednědobých plánů ukládá...¹⁰⁷“.*

Souhrně lze tedy říci, že zák. č. 108/2006 Sb, o sociálních službách zavádí a definuje sice nový pojem, kterým je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, ovšem o komunitním plánování se nezmiňuje. Povinnost strategicky plánovat sociální služby ukládá tento zákon krajům, obcím zde ponechává určitou volnost v rozhodování o plánování sociálních služeb ve svých lokalitách. Vzhledem však k současné situaci a trendu kvality a efektivity sociálních služeb je plánování sociálních služeb žádoucí i pro obce. Pro obce se metoda komunitního plánování jeví jako vhodnou metodou. Při rozhodnutí obcí o plánování sociálních služeb je třeba brát v potaz skutečnost, že současně plánují sociální služby i kraje. Proto je více než žádoucí, aby jednotlivé plány obcí byly kompatibilní s plány krajů. K podpoře této skutečnosti vznikly v roce 2007 nejen Metodiky pro plánování sociálních služeb a Kritéria kvality plánování sociálních služeb.

¹⁰⁷ Exner, J.: Komunitní plánování po účinnosti zákona o sociálních službách I. Moderní obec, roč. 13, č. 1, str. 38-39..

6 Komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice

Myšlenka komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim Votice se formulovala a stávala celistvou postupně již v průběhu roku 2004. Prvotním impulzem pro ni se staly podněty přicházející od subjektů působících v sociální oblasti, a i z podnětu Krajského úřadu Středočeského kraje. Po předběžném konzultování tohoto záměru s představiteli samosprávy jednotlivých měst a následného získání jejich politické podpory začala být rozpracovávána myšlenka plánování a postupně i formulována do konkrétního záměru.

V souvislosti se zpracováním záměru proběhlo v průběhu května 2005 veřejné setkání poskytovatelů sociálních služeb na území bývalého okresu Benešov a zástupců z řad zadavatelů. Došlo k představení této vize projektu Komunitního plánování sociálních služeb, jenž se shledala s pozitivním ohlasem a organizace následně přislíbily svou účast na projektu.

Materiál projektové dokumentace byl následně tedy zpracováván za součinnosti zadavatelů (tj. zástupců měst) a aktivních zástupců z řad poskytovatelů sociálních služeb z regionu.

Odpovědností za výslednou podobu projektové dokumentace bylo následně pověřeno oddělení regionálního rozvoje MěÚ Benešov, které připravilo tento materiál do finální podoby pro podání žádosti o finanční podporu projektu. Na základě této žádosti byly získány prostředky pro realizaci komunitního plánování sociálních služeb z Evropské unie ze Společného regionálního operačního programu v rámci Grantového schématu Středočeského kraje

Přípravu projektu provázel výběr dodavatele metodického vedení komunitního plánování sociálních služeb, který proběhl standardním způsobem výběrového řízení. Následně bylo provedeno výběrové řízení na obsazení pracovní pozice místního koordinátora komunitního plánování sociálních služeb a tří spolupracovníků, jež zastupovala jednotlivá města. Takto nastavená struktura byla hodnocena jako schopná zabezpečit případnou nutnou zastupitelnost v pracovním týmu.

Proces komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice byl fakticky zahájen v červnu 2006. První komunitní plán sociálních

služeb byl naplánován na květen 2007, kdy také byla zveřejněna a následně schválena jeho finální verze.

Tento proces města ve své spolupráci vymezila, jak již bylo zmiňováno, územím okresu Benešov. Tato koncepce, byla volena pro realizaci komunitního plánování sociálních služeb zejména z důvodu existence vazeb a spolupráce mezi jednotlivými poskytovateli sociálních služeb. Stále se totiž velké množství poskytovatelů stejně jako ORP a dalších obcí se svými aktivitami obrací právě k území vymezeném správním územím okresu Benešov. Toto potvrzuje i vznik Pečovatelské služby jako příspěvkové organizace. ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice s definovanou působností na tomto území.

S ohledem na již ověřenou a fungující spolupráci a povahu poskytování služeb na území obcí s rozšířenou působností Benešov, Vlašim, Votice přistoupila tedy tato města ke spolupráci i ve věci komunitního plánování sociálních služeb. V rámci této spolupráce se města dohodla na svých formálních pozicích, a to tak, že město Benešov bude v procesu plánování vystupovat v roli zadavatele zejména pro potřeby projektové dokumentace a města Vlašim a Votice v roli partnerů.

Města se v této fázi dohodla i na finanční participaci částkou odpovídající procentuálnímu zastoupení občanů jednotlivých měst a jejich spádových oblastí z celkového součtu obyvatel všech tří měst se spádovými oblastmi.

Území, na němž komunitní plánování sociálních služeb probíhalo odpovídá, jak již bylo uvedeno uvedla území bývalého okresu Benešov. Tato lokalita se rozkládá v jižní části Středočeského kraje na předělu mezi střední a jižní částí Čech. Na západě sousedí s okresy Příbram a Praha-západ, na severu s okresy Praha-východ, Kolín a Kutná Hora, na východě s okresem Havlíčkův Brod z kraje Vysočina, na jihu pak s okresy Pelhřimov (kraj Vysočina), Tábor a Písek (kraj Jihočeský).

Svojí rozlohou 1 523 km² zaujímal okres 2. místo ve Středočeském kraji a 13,8 % z jeho rozlohy. Hustotou osídlení 61 obyvatel na km² patřil mezi nejméně osídlené okresy kraje. K 1. lednu 2004 náleželo do okresu Benešov 115 obcí, ve kterých žilo 93 392 obyvatel. Území pokryté tímto KPSS dle současného správního uspořádání jak je patrné již ze samotného názvu odpovídá území vymezeném třemi

obcemi s rozšířenou působností Benešov, Vlašim, Votice s jejich částmi a obcemi, jenž jsou vymezeny v jejich spádových územích^{108, 109}

6.1. Průběh komunitního plánování sociálních ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice

V průběhu procesu komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice jsou patrné jednotlivé znaky fází definovaných Metodikami pro plánování sociálních služeb vytvořených v rámci veřejné zakázky MPSV ČR, avšak proces realizace plánování nebyl při své realizaci členěn přímo dle těchto fází. Pro přehlednost průběhu tohoto procesu bylo pro tuto práci zvoleno uspořádání jednotlivých aktivit a činností do jednotlivých těchto fází. Z níže patrného harmonogramu je patrné, že i vzhledem k relativně krátké době 1 roku, po kterou bylo toto konkrétní plánování realizováno, se v některých aktivitách jednotlivé fáze prolínaly.

¹⁰⁸ Benešov je obcí s rozšířenou působností s částmi Baba, Bedrč, Benešov, Boušice, Buková Lhota, Červený Dvůr, Dlouhé Pole, Chvojen, Konopiště, Mariánovice, Okrouhlice, Pomněnice, Radíkovice, Úročnice, Vidláková Lhota

Na území Benešova se nachází dvě obce s pověřenými obecními úřady, jimiž jsou Sázava a Týnec nad Sázavou. Do správního obvodu obce s rozšířenou působností Benešov patří obce Benešov, Bukovany, Bystřice, Čakov, Čerčany, Český Šternberk, Čtyřkoly, Divišov, Drahňovice, Hvězdovice, Chářovice, Chleby, Chlístov, Chocerady, Choratice, Chotýšany, Chrástany, Kozmice, Krhanice, Krňany, Křečovice, Lešany, Litichovice, Lštění, Maršovice, Mrač, Nespeky, Netvořice, Neveklov, Ostředek, Petroupim, Popovice, Poříčí nad Sázavou, Postupice, Přestavky u Čerčan, Pyšely, Rabyně, Řehenice, Sázava, Soběhrdy, Stranný, Struhařov, Teplýšovice, Tisem, Třeběšice, Týnec nad Sázavou, Václavice, Vodslivy, Vranov, Vysoký Újezd, Xaverov

Vlašim je rovněž obcí s rozšířenou působností, jenž má své části Bolinu, Domašín, Hrazenou Lhotu, Nesperskou Lhotu, Polánku, Vlašim, Znosim

Do správního obvodu obce s rozšířenou působností Vlašim patří obce Bernartice, Bílkovice, Blažejovice, Borovnice, Čechtice, Ctiboř, Děkanovice, Dolní Kralovice, Dunice, Hradiště, Hulice, Chlum, Chmelná, Javorník, Kamberk, Keblov, Kladruby, Kondrac, Křivsoudov, Kuňovice, Libež, Loket, Louňovice pod Blaníkem, Miřetice, Mnichovice, Načeradec, Nemiž, Ostrov, Pavlovice, Právnín, Psáře, Radošovice, Rataje, Řimovice, Šetějovice, Slověnice, Snět, Soutice, Strojetic, Studený, Tehov, Tichonice, Tomice, Trhový Štěpánov, Veliš, Vlašim, Vracovice, Všehrapy, Zdislavice

Votice jako obec s rozšířenou působností má své části Amerika, Beztahov, Bučovice, Budenín, Hory, Hostišov, Javor, Kaliště, Košovice, Lysá, Martinice, Mladoušov, Mysletice, Nazdice, Nezdice, Otradovice, Srbice, Střelítov, Větrov, Votice, Vranov, Zdeboř

Do správní obvod obce s rozšířenou působností Votice patří Červený Újezd, Heřmaničky, Jankov, Ješetice, Mezno, Miličín, Neustupov, Olbramovice, Ratměřice, Smilkov, Střeziměř, Vojkov, Votice, Vrchotovy Janovice, Zvěstov

¹⁰⁹ Charakteristika okresu Benešov[online]. Praha: Český statistický úřad, 2008. [cit. 2008-07-02]. Dostupné z <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_benesov>

Tabulka č. 1: „HARMONOGRAM ČINNOSTÍ V KPSS VE SPOLUPRÁCI MĚST BENEŠOV, VLAŠIM“

	ROK 2006							ROK 2007				
	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.
zahájení KPSS	■											
vytvoření jednotného vizuálního stylu	■											
dotazníkové šetření pro širokou veřejnost	■	■	■	■	■							
dotazníkové šetření pro poskytovatele sociálních služeb		■	■	■	■							
dotazníkové šetření pro uživatele sociálních služeb		■	■	■	■							
setkání triády			■	■	■	■		■		■		
setkání spolupracovníků		■		■	■					■		
SWOT analýza systému sociálních služeb					■							
veřejné setkání Benešov					■							
veřejné setkání Vlašim					■							
veřejné setkání Votice								■	■			
socio-demografická analýza			■	■				■				
setkávání pracovních skupin Benešov						■	■	■	■			
setkávání pracovních skupin Vlašim						■	■	■	■			
setkávání pracovních skupin Votice						■	■	■	■			
tvorba dokumentu								■	■	■		
katalog poskytovatelů a webových stránek								■	■	■	■	
informování o průběhu procesu	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb na okrese Benešov

6.2.1. Přípravná fáze

Metodiky o této fázi hovoří jako o fázi budování stabilního základu celého procesu, jenž se staví na lidských zdrojích, pravidlech plánování a počátku informační kampaně. Snaha o naplnění těchto aspektů je patrná i v procesu plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim Votice.

V prvopočátku dominovala silné tendence zabezpečení „života“ projektu, tudíž získání lidských zdrojů pro realizaci samotného projektu. Pozicemi pro něj bylo hledáno vhodné obsazení byli dodavatel metodického vedení, místní koordinátor a spolupracovníci zastupující jednotlivá města, samozřejmě pak manažer projektu, subjekt zajišťující personální a mzdovou agendu. K zajištění těchto subjektů z vlastních zdrojů se zavázalo město Benešov jako zadavatel projektu.

V průběhu měsíce ledna 2006–června 2006 byly i ostatní pozice personálně zajištěny.

Další aktivitou této fáze se stala pravidla jednotlivých činností či jednáních realizovaných v průběhu projektu s vizí zjednodušení a zvýšení transparentnosti plánování. Ačkoliv je z dostupných dokumentů patrné, že pravidla k jednotlivým činnostem či jednáním vznikala, nebyla uspořádána do jednotného dokumentu a ani jednoznačně zveřejněna. Pravidla, která vznikala se týkala např. komunikace s veřejností, jednání jednotlivých skupin setkávajících se za účelem participace na plánování a dalších. Dané skupiny si své jednací řady upravovaly vesměs na svých prvních schůzkách, kde si stanovily periodicitu svých schůzek, zodpovědnou osobu za psaní zápisu, celkovou organizaci jednání včetně přijímání rozhodnutí či jiných výsledků, které od skupiny měly vzejít.

Určitá struktura pravidel byla tedy stanovována již od počátku realizace celého procesu s tím, že v závislosti na situaci byla flexibilně upravována či doplňována, většinou za konsensu všech zúčastněných.

Již v době přípravy samotného projektového záměru byl kladem důraz na informování veřejnosti prostřednictvím všech lokálních médií, webových stránek jednotlivých měst, distribucí informací všem obcím na daném území a veřejnými setkáními ve všech třech partnerských městech. Od počátku realizace komunitního plánování sociálních služeb byl tento důraz ještě silnější a směřoval nejen k široké, tedy jak laické či odborné, veřejnosti, ale předávání informací směřovalo rovněž směrem k podpoře politické legitimacy procesu plánování u komunálních politiků a zástupců jednotlivých měst. Tato snaha měla podněcovat k aktivnímu zapojení těchto politiků a zástupců do aktivit projektu a měla být prevencí před pasivním trpěním realizace této metody plánování sociálních služeb na „jejich“ území.

Nasazení v informování celé komunity provázelo proces plánování od jeho přípravy až po vytvoření komunitního plánu a jeho formální představení veřejnosti společně s jeho zlegitimizováním schválením či vzetím na vědomí zastupitelstvy jednotlivých měst.

6.2.2. Analytická fáze

Tato fáze charakterizuje období v komunitním plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice od června do října 2006, kdy v duchu

myšlenky, že je třeba vycházet ze současné situace dané lokality, byl mapován stav sociálních služeb a souvisejících či ovlivňujících oblastí života a prostředí komunity žijící na území měst Benešov, Vlašim, Votice a jejich spádových území.

V souvislosti se situací sociálních služeb se realizátoři zaměřili na mapování názorů poskytovatelů, uživatelů a veřejnosti spolu s vytvořením databáze poskytovatelů sociálních služeb v tomto regionu.

Sběr těchto názorů probíhal prostřednictvím dotazníků, jenž byly vytvořeny dodavatelem metodického vedení a následně připomínkovány řídicí skupinou a veřejností pro dosažení specifikace a obsažení problematiky této komunity v sociálních službách prostřednictvím těchto dotazníků.

Dotazníky byly distribuovány poskytovatelům prostřednictvím České pošty či emailu, uživatelům prostřednictvím poskytovatelů, webových stránek a veřejnosti za pomoci spolupracovníků, kteří dotazníky určené veřejnosti distribuovali v jednotlivých městech a jejich spádových oblastech. Spolupracovníci individuálně zajišťovali i návratnost dotazníků od veřejnosti. Všechny zmíněné skupiny byly o tomto dotazníkovém šetření informovány v lokálních médiích spolu s možností, jak se zúčastnit a kde popř. získat dotazník.

Ke zmapování, mimo tato dotazníková šetření, která se stala základem pro analýzy poskytovatelů, dotazníkového šetření mezi uživateli sociálních služeb a dotazníkového šetření pro širokou veřejnost, přispěla velkým dílem i sociálně demografická analýza, neboť v době svého vzniku byla jediným existujícím dokumentem svého druhu. Tato analýza ke zmapování současné situace přispěla ve své první části demografickými informacemi o celém území a ve své druhé části o jednotlivých sociálních aspektech a službách v dané lokalitě. Podklady byly získávány od Českého statistického úřadu, městských úřadů a jejich příslušných odborů, úřadu práce Benešov, Okresní správy sociálního zabezpečení a dalších.

6.2.3 Fáze plánování

Fáze plánování plynule navazuje na fázi předešlou respk. pracuje s daty a výsledky v ní vzniklých analýz. Zmapování současné situace na území bývalého okresu Benešov přispělo k definování témat, které zde jsou viděna jako problematická a tudíž vhodná pro adekvátní druh intervence, jenž se stane právě předmětem plánování. Tématy, která byla shledána jako problematická byla

informovanost ve smyslu lepšího předávání informací všemi směry v komunitě, dále pak provázanost sociálních služeb v kontextu nalezení chybějících článků. Dalšími tématy, která byla viděna jako důležitá k diskusi byla bezbariérovost, azylový dům spolu s bydlením pro skupiny ohrožené sociální exkluzí, zaměstnávání znevýhodněných skupin a prevence sociálně patologických jevů.

V této fázi byla tato témata rozpracována prostřednictvím SWOT analýzy, kdy byli definovány příležitosti, ohrožení, slabé a silné stránky v sociálních službách na území bývalého okresu Benešov.

Příležitosti byly spatřovány v tolikrát již zmiňované spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice a vytvoření komunitního plánu pro celé území okresu Benešov, dále pak v možnosti zlepšení informovanosti a posílení spolupráce mezi jednotlivými stranami, tedy jak uživateli, tak poskytovateli samozřejmě pak i zadavateli a veřejností. Současně byla viděna v procesu plánování příležitost nastartování aktivní participace a zájmu o sociální služby v této lokalitě ze strany komunálních politiků, neboť právě pasivita těchto politiků byla vnímána komunitou jako zdroj ohrožení celého procesu. Ohrožení bylo spatřováno i v případném úpadku zájmu veřejnosti a blízkost ku Praze. Pocit ohrožení ze strany blízkosti hlavního města Prahy evokovala relativně dobrá dosažitelnost služeb zde působících, která by mohla vzbuzovat jejich zdánlivou nepotřebnost v této lokalitě.

Silné stránky byly poté definovány zejména ve vztahu k činnosti některých poskytovatelů sociálních služeb působících v této lokalitě. Těmito poskytovateli jsou zejména Pečovatelská služba v úrovni domů s pečovatelskou službou, domova seniorů, co do jejich počtu i kvality. Kvalita služeb byla dále viděna v činnosti organizací poskytující domácí péči, v činnosti mobilního hospicu, o.s. Rytmus, Regionálního sdružení zdravotně postižených a klubu Rachel¹¹⁰

V souvislosti s definováním slabých stránek ve vztahu k sociálním službám bylo poukazováno na nedostatek či absenci některých sociálních služeb ve vztahu k určitým skupinám. Pociťované slabé stránky se tedy týkaly lidí se zdravotním znevýhodněním, lidí v nepříznivé životní situaci, lidí se závislostí, seniorů a rodin

¹¹⁰ O.s. Rytmus se zabývá podporovaným zaměstnáváním, Regionální sdružení bylo kladně hodnoceno pro svou aktivitu a velmi dobrou organizaci. Klub Rachel se pak ve své činnosti orientuje na volnočasové aktivity a práci s dětmi z národnostních menšin.

s dětmi, dále pak bez určení specifických skupin v informovanostim v návaznosti služeb a nedostatku terénní práce

Bohužel však v průběhu SWOT analýzy ani v průběhu procesu se aktéři nezabývali vytvořením strategie jak systematicky využít příležitostí či předcházet ohrožením.

Na základě těchto podkladů byli poté definovány řídicí skupinou skupiny cílové, jimiž se plánování má zabývat. Výběr těchto skupin byl následně podpořen veřejností, a to i v otevřeném připomínkováním. Z těchto podkladů byla definována i témata, které stojí mimo sociální služby a také témata prolínající se všemi skupinami. Všechna zvolená témata byla účastníky hodnocena jako důležitá a vhodná k rozpracování a vytipování příslušných služeb, které budou reagovat jak na zjištěné slabé stránky, tak i na vytipované cílové skupiny a v neposlední řadě pozitivně přispějí k situaci sociálních služeb v tomto regionu.

Při dalším rozpracování byla k jednotlivým cílovým skupinám přiřazena témata, která byla viděna jako ta, se kterými je třeba pracovat a současně s nimi byly vytipovány i příslušné služby. U některých skupin se pak také objevovala témata, která stála mimo sociální služby a současně se objevovala i témata, jenž se prolínala několika cílovými skupinami.

Cílové skupiny s definovanými cílovými potřebnými skupinami jsou pro přehlednost umístěny do tabulek.

1) Cílová skupina „RODINY S DĚTMI“

Tabulka č. 2: „RODINY S DĚTMI“

Podpora rodiny a jejich blízkých
Nízkoprahová zařízení
Středisko výchovné péče
Respitní péče
Hospic
Středisko rané péče
Prevence sociálně patologických jevů
Témata mimo sociální oblast:
Domy napůl cesty
Nízký počet školek
Zařízení pro předškolní děti
Terénní péče

Zdroj: Autorka

2) Cílová skupina „ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÍ“

Tabulka č. 3: ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÍ

Plnohodnotný život pro zdravotně postižené
Chráněné bydlení
ÚSP pro dospělé a děti
Stacionáře pro děti a dospělé
Zařízení pro psychicky nemocné
Prolínající se témata:
Pečovatelská služba
Hospic
Realitní péče

Zdroj: Autorka

3) Cílová skupina „SENIORI“

Tabulka č. 4: „SENIORI“

Pobytové služby pro seniory
Domov důchodců
Doby s pečovatelskou službou
Nízkometrážní byty
Prolínající se témata
Pečovatelská služba
Hospic
Stacionář pro seniory
Respitní péče

Zdroj: Autorka

Napříč cílovými skupinami rodiny s dětmi, lidé se zdravotním postižením a senioři se tedy objevovaly služby jako terénní služby, osobní asistence, pečovatelská služba, domácí péče, institut dobrovolníků

4) Cílová skupina „LIDÉ V NEPŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ SITUACI“

Tabulka č. 5: „LIDÉ V NEPŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ SITUACI“

Sociální služby pro osoby v nepříznivé sociální situaci
Občanské poradny
Linky důvěry
Azylové domy
pro matky s dětmi
pro lidi bez přístřeší
Zaměstnávání znevýhodněných osob
Sociální firma
skupiny ohrožené soc. exkluzí
zdravotně postižení na trhu práce
ženy s dětmi na trhu práce

Zdroj: Autorka

Témata, jimiž se napříč všemi setkáními pracovní skupiny zabývaly, se týkala dostupnosti sociálních služeb v rámci celého regionu. Dostupnost byla řešena nejen z pohledu místní dostupnosti s ohledem i na venkovské obyvatelstvo, ale i ve vztahu k lidem se zdravotním znevýhodněním, kdy se těmito jednáními vyselektovalo další téma k projednávání, a to bezbariérovost, která se hodnotila jak z pohledu měst, tak i venkova a současně i ve vztahu k dalším institucím a objektům. Na základě těchto jednání začaly být plánovány bezbariérové trasy v Benešově a

Sázavě. Tématem velmi diskutovaným se stala informovanost jak mezi poskytovateli, tak směrem k uživatelům sociálních služeb a k celé veřejnosti

Triádou se souhlasem komunity byly na základě SWOT analýzy stanoveny tyto prioritní oblasti na, které se komunitní plán na okrese Benešov zaměří, jimiž byly oblasti:

- α) zlepšení informovanosti v oblasti sociálních služeb
- β) podpora rodiny a jejích blízkých
- γ) zajištění plnohodnotného života pro osoby se zdravotním postižením
- δ) rozvoj pobytových služeb pro seniory
- ε) rozšíření terénních služeb
- φ) zajištění mobility/ bezbariérovosti
- γ) podpora zaměstnávání znevýhodněných osob

Současně s tvorbou priorit se pracovalo na vytváření pracovních skupin, které měli pracovat na jednotlivých aktivitách a opatření definovaných oblastí. Vzhledem k územní rozlehlosti i časovému omezení, zde vznikaly skupiny s poněkud jinou organizací a strukturou než v jiných procesech nebo než to doporučuje metodika. Důležitý však je fakt, že k jednotlivým prioritám se scházela vždy skupina jak v Benešově, tak ve Vlašimi i ve Voticích, čímž byla v celkovém kontextu zohledněna specifika jednotlivých měst a jejich spádových oblastí. Z tohoto plyne tedy celkem 21 setkání k těmto 7 prioritám.

Tyto aktivity vyústily v průběhu března 2007 v první pracovní návrhy komunitního plánu, které prošly širokým připomínkováním nejen řídicí skupiny, ale i poskytovatelů, představitelů měst a veřejností. Všichni byly o možnosti a pravidlech připomínkování s dostatečným předstihem informováni. Nejčastěji účastníci připomínkování využívali elektronickou formu.

Finální verze komunitního plánu byla vytvořena začátkem května 2007 a poté i ona prošla připomínkováním a byla dne 14.5. 2007 zastupitelstvy měst Benešov a Votice schválena a zastupitelstvem města Vlašimi dne 25.6. vzata na vědomí.

Projekt jako takový byl ukončen 31.5.2007. Současně vznik komunitního plánu a zmapování situace v této lokalitě otevřely cestu realizaci projektů vycházejících z potřeb komunity a aktuální situace v tomto regionu.

6.2.4 Realizační fáze

Realizace některých opatření některých priorit probíhala již v průběhu KPSS, kdy na základě potřeby, jež byla definována prioritou 2: „Podpora rodiny a jejich blízkých“ opatřením 2.4.: „Zřízení azylového domu pro matky s dětmi“, vzniklo toto zařízení ve Vlašimi. A následně pak bylo podpořeno další projekty, jež vznikaly zejména z iniciativy neziskových organizací.

Realizace jednotlivých aktivit komunitního plánu je nyní monitorována pouze vydáváním vyjádření o souladu projektu s komunitním plánem, čímž jsou pověřeny vedoucí sociálních odborů partnerských měst.

V současné době probíhají jednání mezi městy Vlašim, Benešov, Votice o pokračování v partnerství a získání zdrojů pro místo koordinátora, který by zajišťovat další pokračování a návaznost v aktivitách započatých v procesu KPSS a současně i o již zmíněném monitorování.

6.3 Organizační struktura

Do komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice byla zapojena řada aktérů s cílem získat co nejširší spektrum pohledů na stav sociálních služeb v této lokalitě a zároveň s cílem účastnit se procesu, který by mohl změnit úroveň či šíři zde poskytovaných služeb. Ať již pohnutky pro účast na realizaci plánování byly u jednotlivců jakékoliv, bylo třeba alespoň částečně vytvořit nějakou strukturu pro přehlednost a kontinuitu činností v celém procesu. Přímí aktéři byly tedy rozvrstveni do organizační struktury.

Jak je již výše nastíněno, byla tato organizační struktura poněkud modifikovaná a adaptovaná na dané podmínky. Avšak základní uchopení organizační struktury jako nástroje pro zapojení všech účastníků zde zůstalo zachováno

Významný post v této struktuře měla partnerská města, která k zapojení se do aktivit měla několik důvodů, jedním z nich mohla být i finanční participace měst na financování sociálních služeb na daném území a z toho plynoucí snaha o efektivnost služeb a zároveň i snaha o uspokojení potřeb komunity v této sféře. Nelze ani

opomenout aktivní účast měst na celém procesu z důvodu, že ona sama tento proces iniciovala a převzala vysokou míru zodpovědnosti za úspěšnou realizaci.

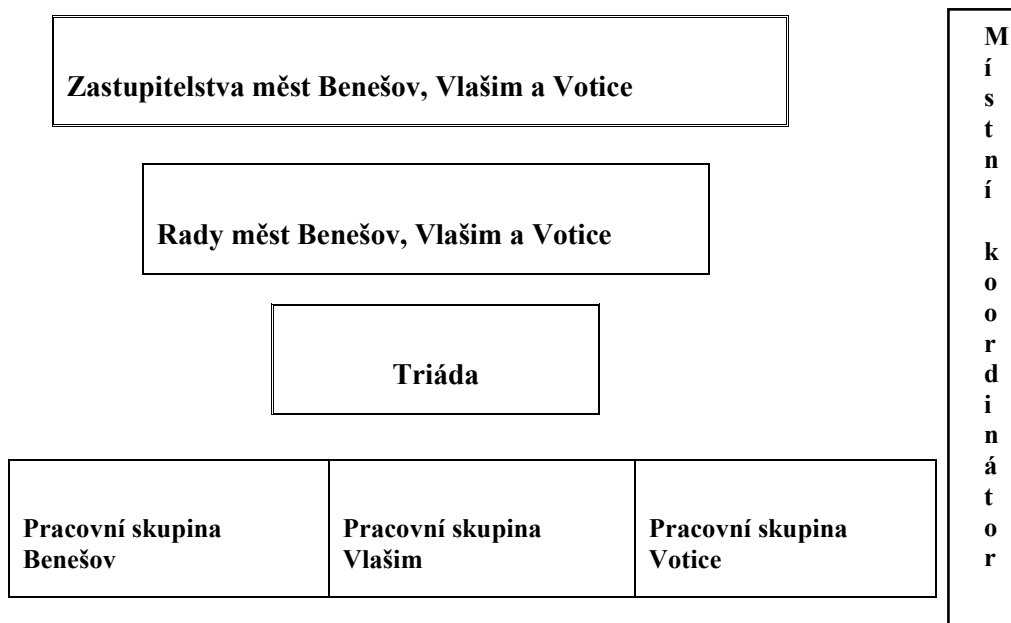
Dalším neopomenutelným článkem organizační struktury byli poskytovatelé sociálních služeb zejména jako zdroje znalostí problematiky jednotlivých služeb i samotného procesu jejich poskytování a „svých“ uživatelů a jejich potřeb. Mimo jiné právě tyto podstatné znalosti vnášeli do celého procesu a pomáhali tak utvářet reálný obraz o sociálních službách a prázdných místech v nich.

Samotní uživatelé služeb jsou dalšími velmi důležitými členy partnerství. Jen oni sami mohou nejlépe seznámit ostatní členy partnerství se svými potřebami a přáními v oblasti sociálních služeb.

V charakterizaci organizační struktury nelze opomenout veřejnost. Důvodem pro zapojení veřejnosti do tvorby komunitního plánu sociálních služeb je jejich znalost místního prostředí, kdy široká veřejnost přináší zajímavé postřehy, nápady a nové pohledy nezátížené přímým kontaktem se sociálními službami.

Schéma č. 3 : Organizační struktura II

Organizační struktura na okrese Benešov

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb okresu Benešov

6.3.1 Triáda

Triáda, jak tato tripartita zde byla označována, se v tomto procesu ztotožnila s řídicí skupinou. Tento krok byl učiněn s ohledem na princip rovnosti, a to ve vztahu nejen k poskytovatelům, uživatelům, zadavatelům, což je smyslem tohoto uskupení, ale i mezi spolupracujícími městy. Tato skupina byla vytvořena zástupci zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů z Benešova, Vlašimi a Votic. U živitelů, ale i u poskytovatelů v tomto uskupení docházelo ke kumulaci problematik více cílových skupin u jednoho zástupce.

Činnost tripartity, jenž byla po celou dobu realizace označována jako triáda, se neorientovala pouze na pasivní připomínkování či monitorování, ale iniciovala i realizaci jednotlivých aktivit procesu a podílela se na specifikaci priorit i cílových skupin.

6.3.2 Pracovní skupiny

Pracovní skupiny měly nepostradatelný význam při rozpracovávání jednotlivých zvolených priorit. Tyto skupiny se scházely v jednotlivých spolupracujících městech, tedy celkově 21krát k 7 prioritám. Jejich práce byla založena na živé interakci mezi zúčastněnými a plné otevřenosti všem. Otevřenost byla chápána, tak že skupinu mohl skutečně navštívit každý, kdo se o téma zajímá. Účast tedy nebyla nikterak omezena. Roli vedoucího zde zastával koordinátor za podpory CPKP (dodavatel metodického vedení).

Na základě přístupných dokumentů lze shrnout, že v pracovních skupinách byl zastoupen zadavatel, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb a široká veřejnost, tedy všechny podstatné složky..

6.3.3 Místní koordinátor komunitního plánování sociálních služeb

Mimo již uvedené a bezesporu nepostradatelné subjekty však za procesem stáli další jedinci, kteří se podílely na zachování žádoucího směru celého plánování. Mezi něž bezesporu patřil místní koordinátor se svými spolupracovníky.

Místní koordinátor byl osobou zajišťující přípravu a organizaci po celou dobu procesu a přípravu, zpracovávání jednotlivých dokumentů a připomínek, spolupráci a styk s poskytovateli, uživateli, zadavateli veřejností, komunálními politiky.

V neposlední řadě zajišťoval související administrativu

S koordinátorem úzce spolupracovali spolupracovníci, kteří se podíleli na jednotlivých aktivitách jako byla dotazníková šetření, veřejná setkání, setkávání pracovních skupin, příprava katalogu poskytovatelů sociálních. Stejně tak přispívali svými postřehy a názory v připomínkování jednotlivých materiálů, které vznikaly v průběhu procesu komunitního plánování sociálních služeb na okrese Benešov.

6.3.4 Dodavatel metodického vedení projektu

Vzhledem k neexistenci obecné metodiky pro komunitní plánování sociálních služeb v době realizace tohoto procesu a nezkušenosti s touto metodou plánování zvolila města pro své plánování cestu doprovázenou dodavatelem metodického vedení, jenž byl vybrán na základě výběrového řízení a stalo se jím Centrum pro komunitní práci střední Čechy, které tento proces doprovázelo až k vytvoření komunitního plánu.

V průběhu svého působení na realizaci tohoto plánování, CPKP metodicky vedlo, koordinovalo celý proces a poskytovalo potřebné konzultace k jednotlivým aktivitám. Vytvořilo řadu dokumentů a jednotlivé analýzy. Celkově lze hodnotit jeho intervenci jako pozitivní.

6.3.5 Další členové organizační struktury

Do organizační struktury je třeba zahrnout i ty, kteří se přímo nepodílely na plánování sociálních služeb v regionu, ale stály spíše v pozadí, přesto však přispívaly významně k průběhu plánování. Mezi tyto členy organizační struktury patřily finanční odbor a kancelář tajemnice MěÚ Benešov a zároveň externí subjekty stojící mimo samosprávu, a to subjekty podílející se na tvorbě webových stránek a katalogu poskytovatelů sociálních služeb.

7 Principy KPSS ve spolupráci měst Benešov Vlašim Votice

V této kapitole budou aplikovány všechny principy KPSS na konkrétní proces KPSS ve spolupráci měst Benešova, Vlašimi, Votic. Důvodem k této aplikaci je potřeba zjištění naplněnosti těchto principů v konkrétním procesu KPSS. Pro lepší přehlednost bude každý princip hodnocen zvlášť v samostatné podkapitole.

7.1 Princip Triády

Princip triády byl v průběhu komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice velmi zdůrazňován, což vedlo i k formování triády na základě rovnosti a partnerství.

Jednotliví aktéři vnášeli do rozhodovacích procesů své připomínky, poznatky, postřehy a v neposlední řadě i zkušenosti ovlivněné individuálním či skupinovým úhlem pohledu na problematiku. Na základě diskuse triáda jako celek vyhodnocovala názory, poznatky a z jednotlivých elementů formou konsenzu vytvářela rozhodnutí a názory triády jako celku.

Jak již bylo uvedeno výše tento proces a jeho průběh se poněkud liší od typu uvedeném metodikami, a to zejména vlivem rozsahu území, ale i časového úseku, během kterého proběhal celý proces a vznikl komunitní plán. Tato situace se odrazila i na pojetí triády v procesu komunitního plánování sociálních služeb na okrese Benešov, neboť triáda se ztotožnila s řídicí skupinou, a to z důvodu zachování a podpory partnerství a rovnosti. Součástí triády byly, jakož to i řídicí skupiny, 3 triády, v nichž byly zastoupeni zadavatelé, poskytovatelé a uživatelé z Benešova, Vlašimi, Votic a jejich spádových oblastí. Toto uspořádání zajišťovalo nejen podporu rovnosti aktérů a partnerství, ale umožňovalo postihnout různorodost a specifičnost jednotlivých oblastí prostředí a zohlednit je tak v celém procesu.

Uživatelé tak v rámci triády či pracovních skupin vnášeli do procesu reálné potřeby poskytující území vymezené bývalým okresem Benešov. Stejně tak vnášeli potřeby týkající se tohoto celého území obohacené o další aspekty týkající se např. možnosti lepšího a širšího poskytování služeb, potřeby týkající se provozních záležitostí realizace sociálních služeb

Potřeby a možnost jejich realizace byly tedy hodnoceny z pohledu reálných potřeb, provozního a personálního zabezpečení, možné podpory obcí a případných rizik

V rámci procesu všichni členové triády aktivně spolupracovali při přípravě strategie rozvoje sociálních služeb a připomínkovali dokumenty a plán sociálních služeb

V pracovních skupinách byli pak neaktivnější zdravotně postižení, zřejmě i vlivem velmi jejich velmi dobré organizace a provázanosti na celém území a poté matky s malými dětmi a senioři. Z tzv. ostatních skupin ohrožených sociálním vyloučením jako osoby ohrožené závislostí a osoby vracující se z výkonu trestu.

7.2. Princip rovnosti

Tento princip byl v mnoha směrech významným a preferovaným principem. Výsledkem přístupu k tomuto principu byla široká informační kampaň, jejíž cílem bylo přinést proces k lidem, tak, aby ho přijali za vlastní, aby se na něm aktivně podíleli a zapojovali se do jeho jednotlivých aktivit..

Informační kampaň probíhala využitím dostupných prostředků, jimiž byly

- a) média – periodika – deník, týdeník, měsíčníky, rádio
- b) webové stránky, které k tomuto účelu vznikly
- c) letáčky distribuované na veřejných místech
- d) elektronické informování a zasílání informací všem obcím v regionu a žádostí o předávání těchto informací svým občanům.
- e) veřejných setkání

Současně k informační kampani přispěl vznik katalogu poskytovatelů sociálních služeb, který informuje o jednotlivých poskytovatelích v regionu. Pro lepší přehlednost je členěn do následujících kapitol:

- a) lidé se zdravotním postižením
- b) lidé v obtížní životní situaci
- c) rodina
- d) senioři

V neposlední řadě pro lepší přístup k informacím je součástí katalogu i seznam s kontakty na úřady a další důležité instituce v celém regionu.

K naplnění principu rovnosti přispěla i koncepce pracovních skupin, které v tomto procesu byly koncipovány jako skutečně všem otevřené skupiny, kdy nebyla stanovena pevná struktura, pouze to, že a vedoucím bude koordinátor procesu KPSS. Pro zabezpečení orientace v setkávání těchto skupin byl vypracován periodický harmonogram schůzek, který byl periodicky zveřejňován.

7.3 Princip skutečných potřeb

Centrum pro komunitní práci střední Čechy dodalo do procesu dotazníky ke zjišťování potřeb veřejnosti. Tyto dotazníky vystihovaly potřeby z pohledu poskytovatelů, uživatelů a veřejnosti.

Dotazníky určené poskytovatelům se orientovaly na provozní stránku organizace, poskytované služby, profil uživatelů a jejich dostupnost a na personální vybavenost.

Uživatelé byli dotazováni ohledně užívaných služeb a jejich úrovně, spokojenosti s těmito službami, dostupnosti těchto služeb a rovněž ochoty se zapojovat do procesu plánování. Uživatelé byli oslovováni za pomoci poskytovatelů, spolupracovníků a členů triády a výzvami k možnosti vyjádřit se ke sociálním službám v médiích, rádiu, na webových stránkách.

Otázky obsažené v dotaznících pro veřejnost směřovaly k informovanosti o sociálních službách a jejich poskytování a celkové sociální problematice regionu.

Veřejnost pro dotazníkové šetření byla rozdělena na skupiny dle věku: předproduktivní věk, produktivní, postproduktivní. Toto dělení je v tomto procesu odůvodňováno snahou získat co nejširší paletu pohledů na potřeby v regionu.

7.4. Princip dohody

Jednotliví účastníci, členové pracovních skupin i triády, přijímali rozhodnutí formou konsenzu. Pro případ nedosažení konsenzu bylo zvolenou formou rozhodování hlasování.

V průběhu procesu komunitního plánování sociálních služeb nebyl vytvořen jednotný dokument, který by shrnoval pravidla jednání. Jednotlivé skupiny si v průběhu plánování vytvořila svá pravidla zakotvená v zápisech týkající se

periodicity setkávání, přípravy programu jednání, rozhodování, zpracovávání zápisů s prostorem pro možné změny, jenž měli být prováděny za vědomí a odsouhlasení celé skupiny. Tato pravidla byla bez větších úprav respektována po celou dobu realizace komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice.

V průběhu KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice bylo apelováno na snahu dosažení dohody v rámci možností uzavírána i se širokou veřejností. Podstatou této snahy byla skutečnost, že jednotlivé dokumenty vzniklé při realizaci plánování sociálních služeb byly v návrzích zveřejňovány a tím byla veřejnosti dána možnost k spoluvytváření těchto dokumentů. Těmito dokumenty byl předně komunitní plán a jeho návrhy, dále pak katalog poskytovatelů, SWOT analýza, dokumenty definující cílové skupiny a priority. Jednotlivé připomínky k těmto dokumentům byly poté vypořádávány.

7.5. Princip „Vše je veřejné“

Tento princip byl prezentován zjišťováním názorů široké veřejnosti, a to prostřednictvím dotazníkovým šetřením (pro poskytovatele, veřejnost a uživatele) a následné zveřejnění analýz z těchto šetření, a také informováním veřejnosti o jednotlivých krocích při realizaci projektu a současně o možnosti zapojit se do komunitního plánování sociálních služeb v dostatečném předstihu před jednotlivými akcemi projektu.

7.6. Princip cyklického opakování

Cyklické opakování je zajištěno zkušeností všech 3 měst s vzájemnou spoluprací. V současné době probíhají jednání mezi partnerskými městy vesměs pouze za přítomnosti zástupců zadavatelů o formě další spolupráce, odpovědnosti a pozici koordinátora, její zajištění a náplni práce, ani veřejnosti však nebyla odepřena možnost vyjádřit své stanovisko k pozici místního koordinátora a jeho potřebu a roli v pokračování KPSS. Této možnosti využili vesměs pouze poskytovatelé. Potřebu místního koordinátora pro pokračování KPSS shledávaly poskytovatelé jako adekvátní a podílely se i na návrzích rozsahu je role a náplně práce v dalším pokračování tohoto procesu.

Podle dosavadních jednání by se mělo pokračování komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci by se zaměřovat na:

- α) aktualizaci sociálně demografické analýzy
- β) revizi priorit v dalším období
- γ) dopracování podrobnějších analýz pro prioritní oblasti
- δ) návrhy priorit a projektů

7.7 Princip kompetence účastníků

Profesionální metodické vedení celého procesu zajišťovala nezisková organizace Centrum komunitní práce střední Čechy.

K profesionalitě celého procesu přispělo vytvoření jednacích řádů pracovních skupin i triády a uzavírání smluv s partnery projektu.

Kompetence byly určeny, ovšem jejich jasné vymezení se týkalo jen některých aktérů v celém procesu realizace, těmito aktéry byli místní koordinátor a manažer projektu.

7.8 Princip přímé úměry

Kladnou stránkou komunitního plánu se stala velikost území, které se podařilo pokrýt společně s prostředím měst, ale hlavně i venkova. Tento aspekt se projevil i v koncepci komunitního plánu, kdy jsou v něm obsaženy i aktivity zaměřené právě na zkvalitnění služeb ve venkovském prostředí.

Nedostatkem se stává malá míra zapojení některých skupin uživatelů do pracovních skupin. Některé aktivity strategie jsou tak především postaveny na názorech a zkušenostech poskytovatelů a zadavatelů.

7.9. Princip dosažitelnosti řešení

Během plánování byla formulována určitá vize do budoucna s definováním 7 priorit. Tyto priority definované na základě analýz byly za pomoci pracovních skupin rozpracovány i 34 opatření a 146 aktivit.

Aktivity se orientují na podporu a rozvoj stávajících, efektivních a potřebných služeb a jejich další zkvalitňování.

Část aktivit se týká zajištění dostupnosti služeb chybějících a dalších problémů jako je např. špatná informovanost o sociálních službách.

Naplňování komunitního plánu je současně době monitorováno pouze s cílem tohoto monitorování je zjišťování zda se probíhající realizace shodují či neshodují s komunitním plánem. Nástrojem pro zajišťování shody s komunitním plánem je vydávání vyjádření, kterým byly pověřeny vedoucí odborů sociálních věcí a zdravotnictví.

Hodnocení provádí triáda jedenkrát za čtvrt roku, kdy se schází. Naplňování bude dále zajištěno koordinátorem, který bude monitorovat proces realizace i potřeby aktualizací. Ve spolupráci triády bude realizována snaha o podporu naplňování komunitní plánu.

8 Aplikace kritérií kvality plánování sociálních služeb

Tato kapitola se orientuje na kritéria kvality pro komunitní plánování a jejich aplikaci na KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice. Pro přehlednost jsou kritéria ponechána ve svém původním rozvržení. Jednotlivé oblasti hodnocení jsou zpočátku stručně ohodnocena mírou naplnění, za čímž poté následuje odůvodnění.

8.1. Klíčová oblast „Legitimita“

Předmětem hodnocení tohoto je, zda

1. Samospráva schválila usnesením vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb

Stav kritéria: naplněno .

Důkazem naplnění jsou písemná usnesení všech tří měst vypovídající o ochotě podpořit vznik komunitního plánu. Toto usnesení vzešlo od zastupitelstev i rad všech třech měst, jenž se zavázala v procesu komunitního plánování sociálních služeb ke spolupráci.

2. Je schválen záměr tvorby Plánu rozvoje sociálních služeb a obsahuje prvky obsažené v popisu kritéria

Stav kritéria: naplněno

Všechna tři města přistoupila k poslání a cíli. Územní rozsah města vymezila již schválením přistoupení ke spolupráci, kdy města podepsala smlouvy o partnerství při realizaci komunitního plánování sociálních služeb na území bývalého okresu Benešov. Všechny body kritéria, tedy poslání a cíl procesu, územní dosah, harmonogram časového a finančního určení procesu a organizační strukturu, byla následně obsažena a popsána v projektovém záměru projektu Komunitní plánování sociálních služeb na okrese Benešov, jehož vypracování města pověřila projektového specialistu MěÚ Benešov ve spolupráci s vedoucími odborů sociálních věcí a zdravotnictví partnerských měst a poskytovatelů. Samosprávy následně tento záměr schválily.

3. Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou

Stav kritéria: naplněno.

Finální verze komunitního plánu byla jednotlivými zastupitelstvy měst schválena nebo vzata na vědomí

8.2. Klíčová oblast „Popis aktuální situace“

Předmětem hodnocení tohoto je, zda

1 Analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje všechny potřebné údaje.

Stav kritéria: naplněno částečně.

V rámci komunitního plánování sociálních služeb na okrese Benešov byla vytvořena pouze podrobná analýza poskytovatelů sociálních služeb v regionu. Součástí této analýzy však není přehled finančních toků v sociálních službách a nebyla vytvořena ani jako samostatný dokument.

Při analyzování zdrojů pro zajištění sociálních služeb nemohly být využita data ze stávajících plánů sociálních služeb nižší a vyšší úrovně, neboť tyto plány v regionu neexistovaly.

2. Zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné

Stav kritéria: naplněno

Analýza potřeb probíhala na základě předem stanovené strategie dodané Centrem pro komunitní práci střední Čechy. Jako podklady sloužily analýza poskytovatelů, dotazníkových šetření uživatelů a veřejnosti, k nimž existují archivované dotazníky a jejich zpracování a vyhodnocení v písemné podobě. Dále pak existuje písemné zpracování SWOT analýzy, definování cílových skupin, priorit a písemné záznamy ze setkávání triády a pracovních skupin, jenž jsou i doložitelné prezenčními listinami V neposlední řadě je písemně doloženo i zpracování sociálně demografické analýzy.

3. Analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám

Stav kritéria: naplněno částečně/nelze aplikovat hodnocení

Odůvodněním pro částečné naplnění této oblasti je skutečnost, že písemný záznam o případném hodnocení analýzy zdrojů a jejího srovnání se zjištěnými potřebami v rámci tohoto procesu nebyl vytvořen.

8.3 Klíčová oblast „Kvalifikace a kompetentnost“

Předmětem hodnocení této oblasti je, zda

1. Jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob v organizační struktuře procesu

Stav kritéria: naplněno pouze částečně

V organizační struktuře byly sice stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost, ale pouze ve vztahu k některým účastníkům procesu.

Osobami s definovanou kvalifikací a kompetentnostmi byli:

- a) zástupci centra pro komunitní práci střední Čechy – jako dodavatel metodiky
- b) místní koordinátor
- c) projektový manažer
- d) zástupci zadavatele

2. Je zajištěno vzdělávání účastníků procesu

Stav kritéria: nenaplněno

V době realizace projektu probíhalo pouze pilotní vzdělávání triád krajskými metodikami na Krajském úřadě Středočeského kraje, jehož se účastníci projektu nezúčastnili, neboť účast byla omezena předem stanoveným počtem účastníků.

8.4 Klíčová oblast „Řízení procesu plánování“

Předmětem hodnocení této oblasti je, zda

1. Je definována organizační struktura procesu plánování, popis činnosti, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic

Stav kritéria: naplněno

Organizační struktura byla v procesu definována včetně popisu činnosti, rozhodovacích pravomocí a zodpovědností jednotlivých pozic.

2. Jsou zpracována a schválena pravidla upravující postavení a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb

Stav kritéria: naplněno částečně

V průběhu procesu si jednotlivé skupiny podílející se na plánování stanovili svá pravidla jednání, včetně periodicity, administrativních úkolů, rozhodování, facilitace jednání, neexistuje však písemná zpráva o pravidlech popisující postavení.

3. Členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny a zda podle toho jednají

Stav kritéria: naplněno

Z písemných záznamů je patrné, že výstupy z jednotlivých pracovních skupin jsou kompatibilní a zároveň, že členové pracovních skupin byly obeznámeni s formou výstupů a postupy práce pracovních skupin. Na základě zápisů je zřejmé, že členové pracovní skupin postupovali tak, že v počátku došlo k objasnění priority, poté formou brainstormingu byl sestavován obraz toho, co je třeba změnit budovat, zlepšovat. Pracovní skupina pak na základě tohoto vyhodnotila obecnější definici potřeb ve formě opatření a poté pracovala na činnostech k němu vedoucích – aktivitách.

4. Při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování.

Stav kritéria: naplněno

Dle zápisů z jednání jednotlivých skupin lze toto kritérium hodnotit jako naplněné, neboť konsenzus byl upřednostňovaným způsobem řešení.

5. Je zajištěna informovanost uvnitř systému

Stav kritéria: naplněno

Z rozhovorů se členy triády i z písemných záznamů je zřejmé, že informování veřejnosti i uvnitř systému bylo úkolem koordinátora, s čímž byly všichni uvnitř systému srozuměni.

8.5 Klíčová oblast „Zapojování“

Předmětem hodnocení tohoto je, zda

1. Je doložen postup zapojování

Stav kritéria: naplněno částečně

Ve více dokumentech vzniklých v procesu plánování jsou obsaženy postupy zapojování, nenaplnují však všechny body dané touto oblastí. V procesu byl

definován účel i způsoby zapojování, jehož. účelem bylo zjišťování a zajišťování širokého spektra pohledů na potřeby, jejich definování a zjišťování současného stavu. Prostředkem tohoto zapojování se stali informační kampaň, dotazníková šetření, veřejná setkání a maximální otevřenost pracovních skupin, prostřednictvím nichž byly informace zprostředkovány veřejnosti a proces KPSS přibližován celé komunitě, čímž bylo samotné zapojování do procesu intenzivně podporováno.

Problematickým aspektem se stala skutečnost, že se realizátoři nezaobírali kritickými body a riziky v angažování veřejnosti do procesu a tudíž ani nevytvářeli plány pro jejich řešení pro případ jejich výskytu..

2. Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a podílejí se na rozhodování.

Stav kritéria: naplněno

Uživatelé, poskytovatelé a zadavatelé byly v průběhu KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice zastoupeni v organizační struktuře, tedy v triádě, kde podíleli na rozhodování a zároveň i v pracovních skupinách, kde společně utvářeli reálnou podobu priorit definováním opatření a aktivit.

3. Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a veřejnost má možnost připomínkovat priority, opatření a aktivity

Stav kritéria: naplněno

Zástupci skupin poskytovatelů, zadavatelů a uživatelů se podílely na tvorbě Plánu sociálních služeb se podíleli jak v triádě, tak v pracovních skupinách. Existují záznamy o výzvách směřovaných veřejnosti k připomínkování, a to buď písemnou či elektronickou formou, za jejichž přijímání a následné vypořádání přijímali odpovědnost místní koordinátor a Centrum pro komunitní práci střední Čechy.

8.6 Klíčová oblast „Plán rozvoje sociálních služeb“

Předmětem hodnocení tohoto je, zda

1 Plán obsahuje uvedené náležitosti 6.1

Stav kritéria: naplněno částečně - nelze hodnotit

Výsledný dokument neobsahuje formu sledování a vyhodnocování jeho plnění a není tak zřejmé jakým způsobem v něm budou prováděny změny. Není ani jasně definovaná odpovědnost zúčastněných za realizaci Plánu a jeho dílčích částí.

V plánu nebyl rozpracován způsob financování systému sociálních služeb v regionu

Byla rozpracován popis stávajícího stavu, analýza existujících zdrojů a potřeb v regionu ovšem bez ekonomického vyhodnocení.

2. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s jeho záměrem

Stav kritéria: :naplněno

Již při schvalování spolupráce měst Benešov, Vlašim, Votice byl již záměr nastíněn a v souladu s ním se pak celý proces plánování odvíjel. V průběhu docházelo pouze k operačním upřesněním a doplněním jednotlivých částí záměru.

3. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s dokumenty nižší a vyšší úrovně

Stav kritéria: naplněno částečně

Důvodem částečného naplnění je neexistence dokumentů nižší úrovně a tudíž nelze hodnotit tuto část kritéria jinak než jako nenaplněné. V současné době však již existuje dokument vyšší úrovně, a to Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji na období 2008-2009, s nímž je tento plán v souladu. Někteří z aktérů se podíleli na připomínkování Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji na období 2008 – 2009, současně se doposud účastní schůzek krajských pracovních skupin.

4. V plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb

Stav kritéria: není naplněno

V komunitním plánu sociálních služeb nejsou odděleny sociální služby od služeb ostatních. Přesto, že součástí názvu dokumentu je „plán sociálních služeb“, zahrnuje i jiné služby, například Rozšiřování volnočasových aktivit pro děti a mládež

5. Existují vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami

Stav kritéria: naplněno

Z plánu jsou naprosto zřejmé logické a obsahové vazby mezi prioritami, opatřeními která vedou k jejich naplnění a dílčími aktivitami. Obecné priority jsou

podrobněji popsány a u konkrétních opatření však není uvedeno, kdo se bude na jeho naplnění podílet, jaké jsou předpokládané finanční náklady, odkud budou tyto finance čerpány a v jakém časovém horizontu bude opatření uskutečněno.

8.7 Klíčová oblast „Informovanost“

Předmětem hodnocení této oblasti je, zda

1 Existuje písemný postup informování občanů v území, který obsahuje uvedené oblasti a je naplňován

Stav kritéria: naplněno částečně

Za účelem zvýšení informovanosti byla vytvořena informační a propagační strategie, nevznikl však písemný dokument, obsahující všechny oblasti, nutné pro naplnění tohoto kritéria (účel poskytování informací, způsob poskytování informací, formy informování osob se specifickými potřebami komunikace, osoby odpovědné za poskytování informací, jak často jsou informace poskytovány, kde jsou informace dostupné, postup vyhodnocení srozumitelnosti a dostupnosti informací). Zajištění informovanosti je však jedním z opatření v rámci průřezové priority (zřízení občanské poradny).

2 Jsou doloženy způsoby, četnost a aktuálnost informování

Stav kritéria: částečně naplněno

V území byly dostupné informace o poslání, cílech a principech plánování sítě sociálních služeb, informace o průběhu procesu a jeho výstupech, informace o možnosti zapojení do procesu a informace o stávajícím stavu sítě sociálních služeb. Základní dokumenty, například záměr plánu, veřejnost k dispozici neměla. Není možné doložit, že osoby zodpovědné za systém informování zveřejňovaly informace v souladu s písemným postupem.

8.8. Klíčová oblast „Zvyšování kvality procesu“

Předmětem hodnocení této oblasti je, zda

1. Existují postupy pro monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí v procesu plánování sociálních služeb a implementace Plánu

Stav kritéria: nenaplněno

V písemné formě nebyla stanoveny způsoby monitorování a vyhodnocování a ani jejich kritéria a tudíž ani odpovědná osoba a návrh či plán postupu práce se zjištěními.

2. Postupy jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívány ke zlepšování kvality procesu

Stav kritéria: nenaplněno

Postupy nejsou realizovány a se závěry se nepracuje

3. V procesu je využita externí podpora

Stav kritéria: naplněno částečně - nelze hodnotit

Proces byl doprovázen na základě smlouvy o metodickém vedení s Centrem pro komunitní práci, ale pouze do doby vytvoření komunitního plánu. V současné době však není proces podporován externí podporou

8.9 Hodnocení

Z výše uvedeného posouzení vybraného plánu hodnocení míry uplatnění principů komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice vyplývá, že metoda tohoto plánu sociálních služeb byla v praxi správně aplikována, neboť tento proces dodržel všechny dané principy. Je však pravdou, že cesta k cíli byla poněkud odlišná od té, kterou popisují Metodiky pro plánování sociálních služeb. Aspektem ovlivňující výběr odlišné cesty k naplnění některých principů mohl být:

- a) Čas, neboť doba pro vytvoření plánu vzhledem k rozsahu území a současně i faktu, že KPSS bylo zcela novou metodou na tomto území, byla stanovena od 1.6. 2006 do 31.5.2007, což je doba relativně krátká.
- b) Velikost území jako další faktor ovlivňující KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice., neboť velké množství komunitních plánů vytvářených obcemi s rozšířenou působností se orientovalo na daleko užší lokalita
- c) Neexistence oficiálních metodik v době realizace komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice

- d) Neexistence kritérií kvality v době realizace komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice

Vzhledem k uvedeným aspektům vycházeli realizátoři tohoto procesu ze zkušeností s komunitním plánování v menších lokalitách a modifikovali je dle aktuálních aktivit „svého“ komunitního plánování sociálních služeb.

Odlišnosti se objevovaly zejména ve spojení triády a řídicí skupiny. Toto splynutí bylo ovlivněno situací, kdy bylo třeba zajistit rovnost v účasti na projektu všem třem spolupracujícím městům jakožto všem účastníkům, a tak triáda byla v podstatě tvořena 3 triádami zastupující jednotlivá města spolupracující na tomto plánování.

Další odlišností pak modifikovaná struktura pracovních skupin, kdy tyto skupiny byly skutečně otevřeny po celou dobu procesu všem a nevytvářely tak pevnou strukturu, jenž by se jakkoliv uzavírala vůči celé společnosti.

Rizikem, které tyto odlišnosti sebou nesou je ohrožení udržitelnosti a dalšího pokračování procesu plánování, kterého by se měly např. ujmout takto utvořené pracovní skupiny. Zde se však všichni přímí aktéři dohodli, že pro prevenci tohoto rizika chtějí zachovat pozici místního koordinátora a tak tedy zachovat nástroj pro další pokračování projektu.

V budoucím pokračování by pro větší transparentnost činnosti pracovních skupin, ale i triády by bylo vhodné vytvořit jednotný dokument upravující pravidla jednání těchto skupin.

Závěrem lze k uplatnění principů komunitního plánování říci, že tyto principy poskytují dostatečně široký prostor pro jejich naplnění a současně tedy i pro hodnocení jejich naplněnosti. Tímto tak dávají současně prostor pro individuální přístup k realizaci KPSS. Lze teda říci, že tyto principy vymezují hranice a pomáhají tak k naplnění smyslu komunitního plánování sociálních služeb. Proces KPSS ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice prostoru, jenž nabízí principy využil, ale zároveň jsou zde velmi patrné znaky obsažené v jednotlivých principech. Velmi silně jsou v tomto procesu znatelné znaky spolupráce tří podstatných stran (poskytovatelů, uživatelů a zadavatelů) jako naplnění principu triády. Další skutečnosti, které zde byly již od počátku samotné realizace velmi intenzivně zdůrazňovány byly dosahování konsensu v jednání i rozhodování (princip dohody), zjišťování

skutečného stavu sociálních služeb a jejich souladu s potřebami komunity (princip reálných potřeb. S pokračováním realizace plánování se naplňovaly další principy. Intenzivní informování veřejnosti o průběhu plánování se stalo hlavním faktorem naplňování principu vše je veřejné, spolupráce mezi městy a jejich zkušenost s touto spoluprací a rozhodnutí o pokračování v ní dalo základ principu cyklického opakování. Dále se pak aktivity vyvíjely i v duchu dosažitelnosti řešení a přímé úměry.

Vzhledem ke skutečnosti, že po vytvoření komunitního plánu ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice, již vznikla Kritéria kvality komunitního plánování sociálních služeb, považuji za vhodné je aplikovat i na tento proces komunitního plánování sociálních služeb. Ráda bych však zdůraznila, jsem tyto kritéria aplikovala jako laik a nejsem si jistá tím, zda je moje pojetí správné. Kritéria jsem uchopila dle svého mínění, aniž bych znala kontext vzniku klíčových oblastí a dílčích požadavků. Pro uplatnění v praxi se tedy jeví jako žádoucí proškolení hodnotitelů nejlépe od samotných tvůrců kritérií, kteří jsou s nimi ztotožnění, zejména jako prevence omylů v uchopení těchto kritérií.

V tomto hodnocení tedy shledávám jako důležité shrnout hodnocení jednotlivých klíčových oblastí.

V klíčové oblasti „Legitimita“ byly naplněna všechna kritéria. Problematické pro hodnocení naplnění bylo pouze kritérium 1.3. „Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou, neboť město Benešov dne 14.5. 2007 plán zastupitelstvem města schválilo, rovněž tak město Votice, ale město Vlašim dne 25.6. 2007 zastupitelstvem města vzalo plán pouze na vědomí. Vzhledem k tomu, že ale město Benešov na sebe oficiálně vzalo roli zadavatele a současně zastupitelstvo města Benešova plán schválilo, hodnotila jsem kritérium jako naplněné.

Klíčová oblast č.2 „Popis aktuální situace“ při celkovém hodnocení jako celku byla naplněna pouze částečně, neboť dvě z kritérií byla naplněna částečně a jedno naplněno zcela.

Částečně bylo naplněno kritérium 2.1. „Analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje všechny potřebné údaje, a to z důvodu nevytvoření přehledu finančních toků v sociálních službách. Tento přehled neexistuje ani jako součást analýzy existujících zdrojů a ani jako samostatný dokument.

Zároveň nedošlo k čerpání údajů ze stávajících plánů sociálních služeb na nižší či vyšší úrovni, a to z důvodu neexistence těchto plánů. V době dokončování K komunitního plánu ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice se připravoval Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji pro období 2008-2009, jenž Rada kraje schválila " usnesením dne 13.08.2007.

Ze všech indikátorů tohoto kritéria byla naplněna pouze existence přehledu sociálních služeb prostřednictvím analýzy poskytovatelů sociálních služeb a katalogu poskytovatelů sociálních služeb,

Kritérium 2.2. „ Zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné“ bylo naplněno zjištěním existence požadovaných důkazů v písemné podobě.

Kritérium 2.3. „Analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám“ bylo naplněno částečně a tudíž toto kritérium nelze hodnotit.

Klíčová oblast č. 3 „Kvalifikace a kompetentnost“ nebyla naplněna z důvodu částečného naplnění kritéria 3.1. „ Jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob v organizační struktuře procesu“ a nenaplnění kritéria 3.2. „ Je zajištěno vzdělávání účastníků procesu“.

Kritérium 3.1. bylo naplněno částečně z důvodu, že v písemné podobě byly pouze u některých odborných pozic uvedeny kvalifikační a kompetenční požadavky. Těmito osobami byly :

- a) Zástupce dodavatele metodického vedení
- b) Místní koordinátor
- c) Projektový specialista

Kritérium předmětu hodnocení 3.2. bylo hodnoceno jako nenaplněné, neboť v době realizace tohoto procesu ve Středočeském kraji probíhalo pouze pilotní vzdělávání triád krajskými metodiky na Krajském úřadě Středočeského kraje, jenž bylo omezeno stanoveným počtem účastníků, tudíž se ho aktéři tohoto procesu neúčastnili.

Oblast č. 4 „ Řízení procesu plánování“ lze hodnotit jako naplněnou. Toto hodnocení vychází ze skutečnosti, že 4 z pěti kritérií byla naplněna a pouze jedno naplněno částečně. Jednotlivé indikátory byly naplněny a tím i kritéria v předmětech:

4.1 Je definována organizační struktura procesu plánování, popis činností, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic.

4.3 Členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny a zda podle toho postupují

4.4 Při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování.

4.5 Je zajištěna informovanost uvnitř systému.

Kritérium v předmětu 4.2.-, „Jsou zpracována a schválena pravidla upravující postavení a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb“ bylo naplněno částečně z důvodu absence písemně upravených pravidel jednotlivých skupin, ač lze dle průběhu celého procesu vytušit fungování hierarchie i organizace struktury jednotlivých skupin podílejících se na procesu.

Oblast č. 5 „Zapojování“ lze dle naplněnosti jednotlivých kritérií hodnotit jako naplněnou. Kritéria oblastí 5.2. „Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a podílejí se na rozhodování“ a 5.3. „Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a veřejnost má možnost připomínkovat priority, opatření a aktivity“ byla naplněna zapojením uživatelů, poskytovatelů, veřejnosti i zadavatelů do celého procesu komunitního plánování sociálních služeb realizovaného ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice a tudíž i do organizační struktury, a to jak do triády, tak i do pracovních skupin. Zejména pak v triádě se podíleli na rozhodovacích procesech a celkově se pak podílely na reálné podobě priorit plánu, jejich opatření a aktivit. Současně byli zapojováni do příprav a zpracovávání komunitního plánu společně s veřejností.

Kritérium předmětu 5.1. „Je doložen postup zapojování“ bylo naplněno částečně zejména proto, že nebyly definovány kritické body v zapojování do procesu a následně tedy nebyly vytvořeny jejich návrhy řešení.

Oblast č. 6 „Plán rozvoje sociálních služeb“ byla rovněž naplněna naplněním kritérií předmětu :

6.2. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s jeho záměrem (viz. kritérium 1.2.).

6.3. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s dokumenty nižší a vyšší úrovně

6.4. Existují vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami

Kritérium předmětu 6.1“ Plán obsahuje uvedené náležitosti 6.1.“ bylo naplněno částečně a tudíž kritérium nelze hodnotit.

V předmětu 6.4. „V Plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb.“ Kritérium nebylo naplněno. K nenaplnění kritéria došlo zejména z důvodu zdůrazňování provázanosti mezi sociálními službami a v plánu uvedenými službami, které nejsou sociálními. Zdůrazňování provázanosti a nutnosti je zahrnout vedle sociálních služeb do plánu vycházelo zejména od poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb.

Oblast č. 7 „Informovanost“ byla naplněna částečně z důvodu částečného naplnění kritérií předmětů 7.1 „Existuje písemný postup informování občanů v území, obsahuje uvedené oblasti a je naplňován“ a 7.2 „Jsou doloženy způsoby, četnost a aktuálnost informování“. Přes skutečnost, že se informovanost v průběhu procesu jeví jako velmi dobrá s minimálními informačními šumy nedošlo k úplnému naplnění kritérií obou předmětů této oblasti. Důvod tohoto stavu spočívá zejména ve skutečnosti, že není možné písemně doložit důkazy v písemné podobě.

Oblast č. 8 „Zvyšování kvality procesu“ nebyla naplněna, neboť kritérium předmětu 8.1 „Existují postupy pro monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí v procesu plánování sociálních služeb a implementace Plánu“ nebylo naplněno a kritérium předmětu 8.2. „Postupy jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu“ bylo naplněno pouze částečně a tudíž nelze aplikovat hodnocení a stejně tak kritérium předmětu 8.3. „V procesu je využívána externí podpora.“, kdy byla sice využívána podpora třetí strany pro zvyšování kvality procesu, ale pouze do vytvoření komunitního plánu, a současné době podpora třetí strany využívána není.

Tato oblast je však oblastí velmi diskutovanou spolupracujícími městy. V současné době na této problematice města pracují.

Závěrem lze říci, že při mé aplikaci a mém výkladu kritérií jsem zjistila, že komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice

naplnilo 4 oblasti, 13 kritérií, částečně naplnilo 2 oblasti, 9 kritérií a nenaplnilo 2 oblasti a 3 kritéria.

I přesto, že na základě kritérií kvality lze v tomto procesu definovat určité nedostatky, hodnotila bych ho jako proces kvalitní a jeho nedostatky jako motivační pro další pokračování a zkvalitňování tohoto procesu. Každopádně je třeba brát ohled na rozlohu území, na kterém byl realizován a i fakt, že tato kritéria vznikla poté, co již byl vytvořen komunitní plán. Ze současné situace je zřejmé, že aktéři procesu komunitního plánování si uvědomují nedostatky a jsou ochotni na nich pracovat. Důkazem jsou probíhající jednání o formě a způsobu pokračování tohoto procesu. Poslední toto setkání se odehrálo 29.1. 2008.

Závěr

Komunitní plánování sociálních služeb, jenž se stalo stěžejním tématem této práce, v ní bylo rozpracováno jako pojem, ale zejména pak jako proces, který směřuje, jak uvádí kapitola 2, k takové formě sociálních služeb, jenž je obrazem konsensu mezi představami poskytovatelů, uživatelů a zadavatelů. Současně však tento proces vychází z objektivně zjištěné aktuální situace v dané lokalitě, z potřeb celé její komunity s ohledem na efektivnost stávajících či plánovaných sociálních služeb v daném prostředí (viz kapitola 2).

Ve vztahu k rozpracování tohoto tématu byly na počátku této práce stanoveny určité cíle (viz kapitola 1), které by tato práce měla obsáhnout. Z následného hodnocení jejího obsahu a již zmíněných cílů vyplývá jejich vzájemná kompatibilita.

Dosažení rozsahu stanovených cílů a získávání informací při jejich naplňování se stalo zdrojem pro zodpovězení definovaných otázek uvedených v kapitole 1 (viz kapitola 1).

Na základě studia a výzkumu procesu KPSS ho lze hodnotit jako živý a dynamický proces, který v ČR již zaznamenává i svůj vývoj. Toto tvrzení je možné podložit nejen rostoucím zájmem o tento způsob plánování sociálních služeb, ale i stále se zvyšujícím počtem obcí (svazků obcí, popř. jiných uskupení) plánujících tímto způsobem sociální služby ve svých lokalitách. Dalším potvrzením vývoje a živosti tohoto procesu, zmiňovaným v této práci v podkapitole 3.5, je podpora jeho realizace vznikem Metodik pro plánování sociálních služeb a současně vznikem Kritérií kvality plánování sociálních služeb jako nástroje pro dosažení kvality v tomto plánování a kompatibility mezi jednotlivými plány.

Otázka živosti, dynamičnosti souvisí i s otázkou budoucnosti tohoto procesu v našem prostředí, kdy lze na základě těchto faktorů usuzovat, že tato forma plánování sociálních služeb má v ČR republice budoucnost. V tuto chvíli je však obtížné posuzovat směr dalšího vývoje jednotlivých procesů a pojetí celé metody v budoucnosti.

Budoucnost KPSS je však potvrzována i aktivním přístupem MPSV k věci samé, jemuž se věnují kapitola 2 a kapitola 5 této práce. Současně se právě od MPSV objevují i tendence podmiňovat finanční dotace v sociální oblasti právě

existencí komunitního plánu sociálních služeb. Tato snaha MPSV může sice zajistit budoucnost KPSS, ale zároveň by se mohla stát i ohrožením jeho zahajování z vlastního přesvědčení aktérů o potřebnosti tohoto kroku. Takováto podmínka by totiž mohla evokovat pocit nutnosti a potlačit tak samotné přesvědčení o potřebnosti. Z tohoto důvodu by bylo vhodné v budoucnu v případně podobných regulacích hodnotit jejich dopad a ovlivnění ve vztahu k principům KPSS, jak jsou uvedeny v podkapitole 3.4., a jeho samotnému smyslu popsaného v kapitole 2. Toto hodnocení je důležité zejména proto, aby tyto principy a smysl nebyly modifikovány do pouhých formálních hesel. Zároveň v případě realizaci tohoto trendu podmiňování dotací existencí komunitního plánu sociálních služeb MPSV by bylo třeba v budoucnu pracovat pro jeho oficiální platnost i s provázaností s jasnými indikátory kvality (Kritérii kvality plánování sociálních služeb) a následně řešit i otázku nastavení sankcí za jejich nenaplnění.

S otázkou budoucnosti souvisí i otázka legislativní úpravy tohoto procesu, kterou v našem prostředí zatím KPSS není nikterak limitováno, jak tato práce uvádí v kapitole 5.

KPSS je specifickým procesem, což lze usuzovat dle jeho charakteristiky obsažené v kapitole 2 a kapitole 3 této práce, který by bylo možné jen obtížně právně definovat, a to nejen vzhledem k těžce právně definovatelnému pojmu komunita. Další překážkou pro právní úpravu by mohl být dopad na skutečnost, jenž je odvoditelná ze samotného názvu, neboť KPSS plánováním komunity pro komunitu, a tudíž by legislativní vymezení tohoto plánování mohlo zapříčinit ztrátu či potlačení jeho spontaneity, dobrovolnosti a vůle k němu.

Zároveň při legislativní úpravě by mohlo dojít k vyvolání nedůvěry komunity k takto upravenému procesu, např. i s ohledem na dobu nedávno minulou nesoucí sebou stigma „pětiletka“. Nedůvěra by následně mohla ohrozit i samotnou úspěšnou realizaci komunitního plánování sociálních služeb, neboť v něm je, jak ukazuje kapitola 3, důvěry komunity třeba.

Spolu se snahou legislativně upravit realizaci tohoto procesu by mohly vyvstat další komplikace s tím, že ne vše je v KPSS legislativně přesně a jasné upravitelné, např. tolik nezbytná účast veřejnosti, flexibilita procesu k potřebám a možnostem komunity v průběhu realizace definované kapitolou 3. Pokud by však

legislativní úprava zohledňovala tyto obtížně upravitelné stránky KPSS a nezahrnovala by je, je nasnadě otázka, zda by se nestala samotná úprava poněkud formální. Poté by však stálo za úvahu zda-li je jí třeba a není vhodnější tento proces skutečně ponechat na volbě obcí a spíše jim poskytnout podporu pro rozhodnutí se ke kroku takto plánovat sociální služby, spolu s podporou směřující k úspěšné realizaci jednotlivých procesů plánování a s podporou pozice KPSS jako výhody či přínosu obcím a nikoliv jako nutného zla pro obce.

Obecně lze tedy říci o jakémkoliv způsobu regulace KPSS, že je nositelem jak pozitivních tak negativních vlivů na tento proces. K pozitivním vlivům patří zejména možnost ovlivňování směřující k profesionalitě či jednotnosti těchto procesů a plánů, např. naplňováním kritérií kvality plánování sociálních služeb (viz podkapitola 3.5). Avšak i zde se může objevit určité ohrožení, neboť tyto regulace, ale i další, mohou vést k vytlačení občanů a jejich zájmů z procesu, ale také ke sklouznutí k příkrému postupu podle vytvořených metodik a doporučení, bez dialogu a zájmu o věc či k formalizaci a byrokratizaci. Tato ohrožení by se mohla stát ohrožením demokratické podstaty komunitního plánování, tak jak je charakterizován pomocí vytvářených struktur v procesu KPSS, jeho principy a celým způsobem jeho realizace popsané v kapitole 3 .

Hodnocení naplněnosti principů KPSS a aplikací kritérií kvality konkrétního procesu KPSS ukázalo i přes skutečnost, že probíhal v době, kdy ještě nebyly oficiálně přístupné Metodiky pro plánování sociálních služeb a ani Kritéria kvality plánování sociálních služeb (viz podkapitola 6.1.), byl v praxi dobře realizován. Na tomto konkrétním procesu plánování, který byl realizován ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice se tedy ukázalo, že tento plán naplňuje z celkového pohledu všechna měřítka (viz kapitola 7 a kapitola 8), což může být dáno i širokým prostorem pro realizaci, který metoda komunitního plánování poskytuje. Na základě tohoto se lze domnívat, že tento prostor byl pozitivně využit u většiny procesů realizovaných v ČR a napomáhá tak kladnému hodnocení jejich realizace v praxi.

V tomto bodě je velmi důležité podotknout, že KPSS je aktivitou realizovanou komunitou pro komunitu a je tedy důležitý již fakt existence vůle komunity plánovat. Pokud se ale i přesto nepodaří naplnit vizi, nemusí tento fakt být nutně destruktivní, naopak i určitý nezdar může být pro komunitu svým způsobem přínosný např. stmelením komunity, motivací, neúspěch jako spouštěč

konstruktivního dialogu. Komunitní plánování může být pro komunity přínosné i za předpokladu, že nesplní kritéria, principy či jiné definované požadavky, neboť komunitní plánování umožňuje komunitě žít komunitním životem a již to je v dnešní době plně anonymity velmi podstatný aspekt, který nám tento způsob plánování dává.

Shrnutí

Komunitní plánování sociálních služeb je u nás metodou pilotně zaváděnou podle britských zkušeností od roku 1999. Metodiky pro plánování sociálních služeb a následně i kritéria kvality pro plánování sociálních služeb ovšem datují svůj oficiální vznik v České republice rokem 2007. Vzhledem k této skutečnosti se jeví otázka, jak definují průběh procesu tyto Metodiky a jak konkrétní procesy probíhaly před jejich vznikem, jako zcela legitimní

Tato práce, nazvaná Komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice, se tedy zabývá problematikou komunitním plánováním sociálních služeb nejen jako pojmem, ale hlavně jako procesem. Na tuto problematiku se zaměřuje nejen z pohledu teoretického, ale zejména pak právě z hlediska reálné realizace konkrétního procesu. Zachycuje proces komunitního plánování sociálních služeb, tak jak je popisován a jeho realizace doporučována v dostupných Metodikách a ostatních materiálech týkajících se tohoto procesu vytvořených MPSV a dalšími subjekty a autory, jenž se tímto tématem zabývají. Zároveň pro celkovou komplexnost náhledu na tuto problematiku zasazuje autorka proces komunitního plánování sociálních služeb nejen do prostředí ČR, ale i do prostředí zahraničního. Následně se autorka zabývá konkrétním procesem komunitního plánování sociálních služeb, kdy pro snadnější hodnocení jeho realizace zachovává strukturu průběhu konkrétního procesu obdobně, jak je uvedena v teoretické části. Současně tato práce tento konkrétní plán hodnotí ve vztahu k jeho naplnění principů KPSS a následně na něj aplikuje kritéria kvality plánování sociálních služeb.

Výsledkem této práce je tedy nejen shrnutí procesu komunitního plánování sociálních služeb a jeho průběhu v teoretické i praktické rovině, ale i hodnocení konkrétního procesu ve vztahu k principům komunitního plánování sociálních služeb kritériím kvality plánování sociálních služeb, spolu s hodnocením živosti, dynamičnosti, budoucnosti procesu KPSS v České republice, jeho legislativní úpravy a správnosti realizace v praxi

Klíčová slova: komunitní plánování, komunitní plánování sociálních služeb, kritéria kvality plánování sociálních služeb, principy plánování sociálních služeb

Seznam schémat

Schéma č. 1: Cykličnost KPSS

Schéma č. 2: Organizační struktura I:

Schéma č. 3: Organizační struktura II

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: „HARMONOGRAM ČINNOSTÍ V KPSS VE SPOLUPRÁCI MĚST BENEŠOV, VLAŠIM“

Tabulka č. 2: „RODINY S DĚTMI“

Tabulka č. 3: ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÍ“

Tabulka č. 4: „SENIORŮ“

Tabulka č. 5: „LIDÉ V NEPŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ SITUACI“

Seznam literatury a zdrojů

Primární

ADAMOVÁ, K. A KOLEKTIV: *Politologický slovník*. Praha, C. H. Beck 2001. ISBN 80-7179-469-4.

BAREŠ, P: *Přiměřenost sociálních služeb aktuálním potřebám*. [online], 2006 [cit. 2007-11-16]. Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/Fulltext/vz_200.pdf

CABRNOCH, M.: *Sociální politika v souvislosti české a evropské politické scény v listopadu 2005*. [online.]. 2005.[cit. 2008-01-05].Dostupné z <http://www.cabrnoch.cz/index.php/2005/11/23/socialni_politika_v_souvislostech_listopad_2005>

CPKP: *Historie komunitního plánování ve Velké Británii* [online] [cit. 2007-11-16]. Dostupné z <http://zapojeni.verejnosti.cpkp.cz/metodika2_2_7.php>

ČESKO: *Zákon č. 108 ze dne 14.3.2006 o sociálních službách*. In Sbíрка zákonů České republiky. 2006, částka 37, str. 1257-1360. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb037-06.pdf>>

DAHL, R.: *O demokracii*. Praha : Portál 2001. ISBN 80-7178-422-2.

EXNER, J.: Jak účelně uplatnit průběžnou evaluaci v komunitním plánování. *Moderní obec* 2007a, roč. 13, č. 7., ISSN 1211-0507.

EXNER, J.: Komunitní plánování po účinnosti zákona o sociálních službách I. *Moderní obec* 2007b, roč. 13, č. 1, str. 38 – 39. ISSN 1211-0507.

GEIST, B.. *Sociologický slovník*. Praha : Victoria Publishing 1992. ISBN 80-85605-28-7.

JABŮRKOVÁ, M., MÁTL, O.: *Může být komunitní plánování sociálních služeb skutečně věc veřejná?* [online]. 2007. [cit. 2007-12-30] <<http://www.mpsv.cz/cs/3820>>

JANDOUREK, J.: *Sociologický slovník*. Praha : Portál 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KLVÁČOVÁ, E., JÍROVÁ, H.: *Evropská sociální politika*. [online] Dostupné z <<http://www.kap.zcu.cz/opory/vei/Socialni%20politika%20EU.pdf>> [cit. 2008-01-15]

KOLEKTIV AUTORŮ: *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum 1996. ISBN 80-7184-311-3.

KOLEKTIV AUTORŮ.. *Metodiky pro plánování sociálních služeb*. Praha. Centrum pro komunitní práci 2007. ISBN 978-80-86902-44-

KOMUNITNÍ PLÁN OKRESU. [online].2007. [cit. 2007-12-10] Dostupný z: <<http://www.benesov-city.cz/komplan/dokumenty/komunitni-plan-benesov.pdf>>

KOLEKTIV AUTORŮ: *Kritéria kvality plánování sociálních služeb* [online].2007. . [cit. 2007-12-7] Dostupné z:<<http://www.mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>>

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce* . Praha, Portál 2003. ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, O. a kol.: *Sociální služby*. Praha, Portál 2007. ISBN 978-80-7367-310-9

ORNIÁKOVÁ, P.: *Sociální politika Evropské unie – základní dokumenty*. [online]. [cit. 2007-12-20]. Dostupné z < <http://www.cpkp.cz/jc/socpoleu.html>>

PRŮŠA, L. (Ed.):. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha : Socioklub – sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky 1997. ISBN 80-902260-1-9.

PRŮŠA, L.:. *Odpovídají sociální služby v ČR současným evropským trendům?* *Fórum sociální politiky* 2007, roč. 1, č. 2, str. 2 – 4. ISSN 1802-5854.

REITSCHMIEDOVÁ, A. 2003. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice – strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni v České republice*. [online]. [cit. 2007-12-16]. Dostupné z:

<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>

Rosecký R., Orniaková P: *Komunitní plánování sociálních služeb*. Plzeň, CPKP ČR 2003.

SUDA, R.. *Kritéria kvality by měla napomoci plánování sociálních služeb*. *Moderní obec* 2007, roč. 13, č. 3, str. 31. ISSN 1211-0507.

CpKp:Techniky zapojení veřejnosti. [online]. [cit. 2007-10-3]. Dostupné z: <http://www.komplan.cz/soubory/prvni_kroky.pdf>

TOMEŠ, I. A KOLEKTIV.. *Sociální správa*. Praha : Portál 2002. ISBN 80-7178-560-1.

ÚLEHLA, I. *První kroky komunitního plánování*. [online] .2001. [cit. 2007-11-18].
Dostupné z:<http://www.komplan.cz/soubory/prvni_kroky.pdf>

ÚLEHLA, I.: Sociálně psychologické aspekty komunitního plánování obcí. *Sociální politika* 2002a., roč. 28, č. 12, str. 6 - 8. ISSN 0049-0961.

VAJDOVÁ, Z.. Politická kultura – teoretický koncept a výzkum. *Sociologický časopis* 1996, roč. 38, č. 3, str. 339 – 351. ISSN 0038-0288.

VASKOVÁ, V.: *Komunitní plánování – věc veřejná*. [online] 2002. Dostupné z:
<<http://www.mpsv.cz/cs/847>> [cit. 2007-12-28]

VASKOVÁ, V.. První verze Kritérií kvality plánování sociálních služeb je hotová. *Moderní obec* 2007, roč. 13, č. 10, str. 35. ISSN 1211-0507.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Skotsko [online]. c2008 [citováno 2008-02-01].
Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Skotsko&oldid=2412633>

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Okres[online]. c2008 [citováno 2008-02-01].
Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres>>

Sekundární

BJALKOVSKI, CH., FRÜHBAUER: O.. *Sociální služby v zemích Evropské unie*. [online] 2000. Dostupné z: <<http://www.vupsv.cz/fulltext/Bjalk.pdf>>

EVROPSKÁ UNIE: *Smlouva o Ústavě pro Evropu*. [online]. 2004. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/files/19/D76E8536-54F3-43CC-8939-3AA24DB08F24.pdf>>

EXNER, J.: Komunitní plánování po účinnosti zákona o sociálních službách II. *Moderní obec 2007c c*, roč. 13, č. 2, str. 40 - 41. ISSN 1211-0507.

GREEN, A. T.: Občanská společnost, ideje a utváření politiky. *Sociologický časopis*, 1997., roč. 33, č. 3, str. 309 – 320. ISSN 0038-0288.

HARTL, P.: *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha, Sociologické nakladatelství 1997. ISBN 80-85850-45-1.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY.: *Bílá kniha v sociálních službách*. [online] 2003. Dostupná z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/736/bila_kniha.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: *Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2006 - 2008*. [online] 2006. Dostupná z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3002/Narodni_zprava_2006-8.pdf>

ORINIAKOVÁ, P., PELCL, P., ROSECKÝ, D.: *Zapojování občanů do rozvoje měst a obcí. Starosta a občané*. Praha : Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o 2002.. ISBN 80-86307-10-7.

RADA EVROPY.: *Evropská sociální charta*. [online] 1961. Dostupné z <<http://www.euroskop.cz/files/10/A68A972D-F156-4666-BC5D-3EF7FEB00A48.pdf>>

TOMEŠ, I.: *Sociální politika : teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha, Socioklub. 2001. ISBN 80-86484-00-9.

TOPOLOVSKÝ, M. A KOLEKTIV.: *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky 2004.. ISBN 80-86878-03-1.

ÚLEHLA, I.: Předpoklady komunitního plánování. *Sociální politik* 2002b, roč. 28, č. 3, str. 8 – 9. ISSN 0049-0961.

VASKOVÁ, V., ÚLEHLA, I., KOVÁŘ, M.: Komunitní plánování jako součást reformy sociálních služeb. *Sociální politika* 2001, roč. 27, č. 11, s. 8 – 9. ISSN 0049-0961.

Zákon č.100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

Zákon č. 114/1988 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách a o změně Zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky, ve znění zákona č. 10/2001 Sb., a Zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů..

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky.

Zákon č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu.

Zákon č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kritéria kvality plánování sociálních služeb

Příloha č. 2: Regiony a obce s rozšířenou působností, zabývající se komunitním plánováním sociálních služeb

Příloha č. 1: Kritéria kvality plánování sociálních služeb

Klíčová oblast č. 1	LEGITIMITA
Popis	Proces plánování sociálních služeb je v území legitimní, pokud je schválen samosprávou.
Předmětem hodnocení je, zda:	1.1. Samospráva schválila usnesením vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb. 1.2. Je schválen záměr tvorby Plánu rozvoje sociálních služeb a obsahuje prvky obsažené v popisu kritéria. 1.3. Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou.

1.1	Samospráva schválila usnesením vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb.	
Kritérium, požadavek kvality	Vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb je schváleno samosprávou.	
Důkaz, indikátor kvality	Je předloženo písemné usnesení samosprávy, které schvaluje vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Důkaz je kompletní.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Není doložen žádný důkaz o schválení.
Komentáře a doporučení	- slovo schválen je definováno jako ochota, nebo odhodlání něco udělat, podpořit, atd. - není nutné, aby existovalo pouze jedno usnesení	

1.2	Je schválen záměr tvorby Plánu rozvoje sociálních služeb a obsahuje prvky obsažené v popisu kritéria.	
Kritérium, požadavek kvality	Záměr je schválen samosprávou a obsahuje minimálně: - poslání a cíl procesu - územní dosah (vymezení spolupráce) - harmonogram časového a finančního určení procesu - organizační struktura - personální zajištění včetně vymezení pravomocí definované výstupy procesu.	
Důkaz, indikátor kvality	Je předloženo písemné usnesení samosprávy, které schvaluje záměr vytvoření Plánu rozvoje sociálních služeb, nebo existuje více usnesení samosprávy, která schvalují jeho části.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Důkaz je kompletní.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Nejsou doloženy všechny části záměru.
Komentáře a doporučení	- není nutné, aby existoval pouze jeden shrnující dokument - kritérium může být naplňováno postupně v průběhu procesu plánování - nehodnotíme historii, ale aktuální stav procesu - některá kritéria pochopitelně nebude možné v určitých fázích tvorby Plánu rozvoje sociálních služeb hodnotit	

1.3	Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou.	
Kritérium, požadavek kvality	Plán rozvoje sociálních služeb je schválen samosprávou.	
Důkaz, indikátor kvality	Je předloženo písemné usnesení samosprávy, které schvaluje Plán rozvoje sociálních služeb.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Je doložen úplný důkaz (podklady pro zjišťování jsou srozumitelné a jsou archivovány).
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Nejsou doloženy všechny části záměru.
Komentáře a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> - plán rozvoje sociálních služeb se může v konkrétním místě jmenovat i jinak - plán rozvoje sociálních služeb může být součástí strategického dokumentu se širším záběrem, než je definován v zákoně - není nutné, aby existovalo pouze jedno usnesení 	

Klíčová oblast č. 2	POPIS AKTUÁLNÍ SITUACE
Popis	Popis aktuální situace zahrnuje údaje o současných sociálních službách, analýzu existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb a analýzu potřeb.
Předmětem hodnocení je, zda:	2.1. Analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje všechny potřebné údaje. 2.2. Zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné. 2.3. Analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám.

2.1	Analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje všechny potřebné údaje.	
Kritérium, požadavek kvality	Analýza existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb obsahuje zejména: - přehled sociálních služeb v obci/regionu - analýzu finančních toků v sociálních a službách - údaje ze stávajících Plánů sociálních služeb z vyšší a nižší úrovně, pokud existují.	
Důkaz, indikátor kvality	Přehled sociálních služeb v obci/regionu obsahuje alespoň údaje z veřejné části registru poskytovatelů sociálních služeb. Existuje popis finančních toků na poskytování sociálních služeb v daném území. Jsou využita data ze stávajících plánů sociálních služeb z vyšší a nižší úrovně, pokud existují.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Důkaz existuje v písemné podobě a obsahuje všechny uvedené části.
	Kritérium je naplněno částečně.	Důkaz existuje v písemné podobě a obsahuje pouze některé části.
	Kritérium není naplněno.	Není doložen žádný důkaz (není zpracována žádná analýza).
Komentáře a doporučení	- zjišťování potřeb je obvykle zajištěno více metodami a postupy, které jsou vzájemně provázané	

2.2	Zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné.	
Kritérium, požadavek kvality	Zjišťování potřeb existuje, je kvalitní, opakovatelné a kontrolovatelné.	
Důkaz, indikátor kvality	Existuje analýza potřeb, které mohou být vyřešeny prostřednictvím sociálních služeb. Zvolená metodologie zjišťování potřeb je vhodná a použitelná vzhledem k předem stanoveným cílům a cílové skupině. Jsou k dispozici zdroje dat zjišťování (např. dotazníky, osnovy otázek, atd.).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Je doložen úplný důkaz (zjišťování probíhalo podle předem stanovené metodologie, která odpovídá stanoveným cílům a cílové skupině, jsou k dispozici zdroje dat).
	Kritérium je naplněno částečně.	Je doložen částečný důkaz (nejsou k dispozici zdroje dat, nebo metodologie je vhodná pouze částečně, apod.).
	Kritérium není naplněno.	Důkazy nejsou k dispozici.
Komentáře a doporučení		

2.3	Analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám.	
Kritérium, požadavek kvality	Analýza zdrojů pro zajištění sociálních služeb je vztažena ke zjištěným potřebám.	
Důkaz, indikátor kvality	Lze doložit, že existující zdroje byly porovnány se zjištěnými potřebami. To vedlo k definování chybějících či přebytečných zdrojů.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Porovnání zdrojů a potřeb existuje v písemné podobě, nebo mohlo proběhnout pouze v diskusi a důkaz je pak zjištěn pomocí rozhovoru. Ten musí proběhnout s lidmi z různých názorových skupin.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Srovnání neproběhlo.
Komentáře a doporučení		

Klíčová oblast č. 3	KVALIFIKACE A KOMPETENTNOST
Popis	Osoby podílející se na koordinačních, metodických, konzultačních, facilitačních, analytických a vzdělávacích činnostech v rámci procesu plánování sociálních služeb (dále jen odborné činnosti) mají potřebnou kvalifikaci, znalosti a dovednosti.
Předmětem hodnocení je, zda:	3.1. Jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob v organizační struktuře procesu. 3.2. Je zajištěno vzdělávání účastníků procesu.

3.1	Jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob v organizační struktuře proces	
Kritérium, požadavek kvality	Jsou stanoveny minimální požadavky na kvalifikaci a kompetentnost pozic v organizační struktuře procesu plánování sociálních služeb. Tyto požadavky odpovídají vykonávaným činnostem na konkrétních pozicích.	
Důkaz, indikátor kvality	Je k dispozici organizační struktura s požadavky na kvalifikaci a kompetentnost osob, vykonávajících odborné činnosti na stanovených pozicích, jejichž naplnění lze doložit. Zjištěno rozhovory s účastníky procesu, popř. studiem dokumentů.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Každá odborná pozice uvedená v organizační struktuře má stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost, jejichž naplnění je doloženo.
	Kritérium je naplněno částečně.	V organizační struktuře jsou stanoveny požadavky na kvalifikaci a kompetentnost pouze u některých odborných pozic.
	Kritérium není naplněno.	V organizační struktuře nejsou stanoveny žádné požadavky na kvalifikaci a kompetentnost u odborných pozic.
Komentáře a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> - nezaměňovat kompetenci (oprávnění) a kompetentnost (schopnost) - požadavky na kvalifikaci si realizátor střednědobého Plánu rozvoje sociálních služeb stanovuje sám - nemusí být zastoupeny, určeny všechny odbornosti, nebo pozice, které jsou uvedeny v popisu kritéria 	

3.2	Je zajištěno vzdělávání účastníků procesu.	
Kritérium, požadavek kvality	Je zajištěno vzdělávání pro všechny účastníky procesu plánování.	
Důkaz, indikátor kvality	Existuje nabídka vzdělávání pro účastníky procesu a je doloženo, že je nabízena účastníkům procesu. Zjištěno rozhovory s účastníky procesu, popř. studiem dokumentů.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Vzdělání bylo nabízeno všem účastníkům během jejich aktivního zapojení do procesu.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Neproběhla žádná nabídka vzdělávání pro účastníky procesu.
Komentáře a doporučení	- účastník procesu tvorby střednědobého Plánu rozvoje sociálních služeb je aktivně zapojen ve struktuře plánování - vzdělávání zajišťováno vnitřními i vnějšími vzdělavateli	

Klíčová oblast č. 4	ŘÍZENÍ PROCESU PLÁNOVÁNÍ
Popis	Proces plánování je efektivně a transparentně řízen. Je zajištěn přenos informací ve všech úrovních procesu plánování.
Předmětem hodnocení je, zda:	4.1. Je definována organizační struktura procesu plánování, popis činností, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic. 4.2. Jsou zpracována a schválena pravidla upravující postavení a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb. 4.3. Členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny a zda podle toho postupují. 4.4. Při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování. 4.5. Je zajištěna obousměrná informovanost uvnitř systému.

4.1	Je definována organizační struktura procesu plánování, popis činností, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic.	
Kritérium, požadavek kvality	Je definována organizační struktura procesu plánování, popis činností, rozhodovací pravomoci a zodpovědnosti jednotlivých pozic.	
Důkaz, indikátor kvality	Dokumenty (existují popisující dokumenty).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Organizační struktura je definována včetně popisu činností, rozhodovacích pravomocí a zodpovědností jednotlivých pozic.
	Kritérium je naplněno částečně.	Organizační struktura včetně popisu činností, rozhodovacích pravomocí a zodpovědností jednotlivých pozic jsou popsány částečně.
	Kritérium není naplněno.	Organizační struktura včetně popisu činností, rozhodovacích pravomocí a zodpovědností jednotlivých pozic nejsou popsány.
Komentáře a doporučení		

4.2	Jsou zpracována a schválena pravidla upravující postavení a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb.	
Kritérium, požadavek kvality	Jsou zpracována, schválena a v praxi uplatňována pravidla upravující postavení, organizaci a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb (statuty, jednací řády, apod.).	
Důkaz, indikátor kvality	Existuje schválený popis postavení a způsobů jednání skupiny.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Pravidla ustavující postavení, organizace a způsob jednání pracovních skupin jsou zpracována, schválena a uplatňována v praxi.
	Kritérium je naplněno částečně.	Chybí buď schválená pravidla popisující postavení, nebo způsoby jednání skupin.
	Kritérium není naplněno.	Nejsou-li pravidla popsána, nebo schválena, kritérium není naplněno.
Komentáře a doporučení		

4.3	Členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny a zda podle toho postupují.	
Kritérium, požadavek kvality	Jsou uplatňovány takové postupy, které zajistí kompatibilní výstupy pracovních skupin.	
Důkaz, indikátor kvality	Výstupy z jednotlivých pracovních skupin jsou kompatibilní. Členové pracovních skupin jsou obeznámeni s postupy práce a s formou výstupů pracovní skupiny (rozhovory s členy pracovní skupiny).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Oba důkazy jsou naplněny.
	Kritérium je naplněno částečně.	Alespoň jeden z důkazů je zcela naplněn.
	Kritérium není naplněno.	Ani jeden z důkazů není naplněn.
Komentáře a doporučení		

4.4	Při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování.	
Kritérium, požadavek kvality	Při jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb je upřednostňováno konsensuální rozhodování.	
Důkaz, indikátor kvality	Z namátkou vybraných zápisů jednání skupin, rozhovorů s členy a jednacích řádů je zřejmé, že je upřednostňováno konsensuální rozhodování.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Konsensuální rozhodování ve skupinách je uplatňováno ve většině případů.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Konsensuální rozhodování ve skupinách je uplatňováno v menší části případů.
Komentáře a doporučení		

4.5	Je zajištěna informovanost uvnitř systému.	
Kritérium, požadavek kvality	Je zajištěna informovanost uvnitř systému.	
Důkaz, indikátor kvality	Způsob informování a předávání informací je závazně popsán v některém ze základních dokumentů, nebo je popsán samostatně. Z rozhovoru s účastníky plánování je zřejmé, že jsou se způsobem informování seznámeni.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Všechny důkazy jsou naplněny.
	Kritérium je naplněno částečně.	Alespoň jeden z důkazů je zcela naplněn.
	Kritérium není naplněno.	Ani jeden z důkazů není naplněn.
Komentáře a doporučení		

Klíčová oblast č. 5	ZAPOJOVÁNÍ
Popis	Do procesu plánování sociálních služeb jsou aktivně zapojováni všichni aktéři (uživatelé, poskytovatelé, zadavatelé, další zainteresované skupiny a veřejnost).
Předmětem hodnocení je, zda:	5.1. Je doložen postup zapojování. 5.2. Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a podílejí se na rozhodování. 5.3. Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a veřejnost má možnost připomínkovat priority, opatření a aktivity.

5.1	Je doložen postup zapojování.	
Kritérium, požadavek kvality	Je zpracován a v praxi uplatňován postup zapojování, který obsahuje: <ul style="list-style-type: none"> - účel a způsoby zapojování - aktéři jsou informováni o možnostech svého zapojování do tvorby střednědobého Plánu rozvoje sociálních služeb - harmonogram činností zapojování - kritické body (selhání) a návrh jejich řešení - systém vnějšího připomínkování dokumentů. 	
Důkaz, indikátor kvality	Je zpracován písemný postup zapojování dle 5.1., který lze doložit z jednoho, popřípadě z více dokumentů. Uplatňování tohoto dokumentu v praxi je doložitelné důkazy.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Postup zapojování obsahuje všechny body uvedené v 5.1. a zahrnuje zapojování všech aktérů.
	Kritérium je naplněno částečně.	Postup zapojování obsahuje jen některé z bodů uvedených v 5.1., nebo zahrnuje zapojování jen některých aktérů.
	Kritérium není naplněno.	Není k dispozici žádný postup zapojování, nebo neobsahuje žádný z bodů uvedených v 5.1.
Komentáře a doporučení		

5.2	Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a podílejí se na rozhodování.	
Kritérium, požadavek kvality	Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zastoupeni v organizační struktuře a zapojeni do rozhodovacích procesů.	
Důkaz, indikátor kvality	Jsou předloženy dokumenty, které dokládají zastoupení uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů v rámci organizační struktury a jejich podíl na rozhodování (např. organizační schéma, organizační řád, zápisy z jednání, prezenční listiny apod.). Údaje z předložených dokumentů jsou potvrzeny v rozhovorech s uživateli, poskytovateli a zadavateli.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	V rámci organizační struktury jsou zastoupeni uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé a podílejí se na rozhodování.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	V rámci organizační struktury nejsou zastoupeni uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé a nepodílejí se na rozhodování, nebo je naplněna pouze jedna z podmínek.
Komentáře a doporučení		

5.3	Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a veřejnost má možnost připomínkovat priority, opatření a aktivity.	
Kritérium, požadavek kvality	Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé se podílejí na přípravě a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb. Jsou vytvořeny podmínky, aby jednotlivé priority, opatření a aktivity Plánu mohly být připomínkovány veřejností.	
Důkaz, indikátor kvality	Jsou k dispozici materiály dokládající zapojení uživatelů, poskytovatelů i zadavatelů do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb a materiály dokládající možnost zapojení veřejnosti při připomínkování priorit, opatření a aktivit. Údaje z předložených dokumentů jsou potvrzeny v rozhovorech s uživateli, poskytovateli, zadavateli a zástupci veřejnosti.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Uživatelé, poskytovatelé i zadavatelé jsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb. Veřejnost měla možnost se zapojit do připomínkování priorit, opatření a aktivit.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Uživatelé, poskytovatelé a zadavatelé nejsou zapojeni do přípravy a zpracování Plánu rozvoje sociálních služeb, nebo veřejnost není zapojena do připomínkování priorit, opatření a aktivit.
Komentáře a doporučení		

Klíčová oblast č.6	PLÁN ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB
---------------------------	---------------------------------------

Popis	Výstupem procesu plánování je Plán rozvoje sociálních služeb pro předem stanovené časové období.
Předmětem hodnocení je, zda:	6.1. Plán obsahuje uvedené náležitosti. 6.2. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s jeho záměrem (viz. kritérium 1.2.). 6.3. Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s dokumenty nižší a vyšší úrovně. 6.4. V Plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb. 6.5. Existují vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami.

6.1	Plán obsahuje uvedené náležitosti 6.1.	
Kritérium, požadavek kvality	Plán rozvoje sociálních služeb je písemně zpracován a obsahuje zejména tyto náležitosti: - popis stávajícího stavu a analýzu existujících zdrojů a potřeb v území, včetně ekonomického vyhodnocení - strategie a postupy zajištění a rozvoje sociálních služeb v území - způsob financování systému sociálních služeb v území - sledování a vyhodnocování plnění Plánu a způsob, jakým lze v Plánu provést změny - povinnosti a odpovědnosti zúčastněných (subjektů, osob, organizací) za realizaci Plánu a jeho dílčích částí.	
Důkaz, indikátor kvality	V Plánu jsou popsány oblasti uvedené v kritériu (metoda ověřování: studium Plánu).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Plán obsahuje všechny uvedené náležitosti.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Plán neobsahuje uvedené náležitosti.
Komentáře a doporučení		

6.2	Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s jeho záměrem (viz. kritérium 1.2.).	
Kritérium, požadavek kvality	Plán odpovídá aktuálnímu znění záměru včetně schválených dodatků.	
Důkaz, indikátor kvality	Srovnání aktuálního záměru (viz. 1.2.) a Plánu (metoda ověřování: studium Plánu a záměru).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Plán odpovídá aktuálnímu záměru ve všech bodech (viz.1.2.).
	Kritérium je naplněno částečně.	Plán odpovídá aktuálnímu záměru pouze částečně.
	Kritérium není naplněno.	Plán neodpovídá aktuálnímu záměru.
Komentáře a doporučení		

6.3	Plán rozvoje sociálních služeb je v souladu s dokumenty nižší a vyšší úrovně.	
Kritérium, požadavek kvality	V Plánu jsou obsaženy údaje potřebné pro účely plánování na vyšší i nižší úrovni v požadované formě a rozsahu.	
Důkaz, indikátor kvality	Plán je v souladu s dokumenty, ve kterých jsou uvedeny vzájemné požadavky obcí, krajů a Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky na kompatibilitu výstupu.	

Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Plán je zcela v souladu s požadavky souvisejících dokumentů.
	Kritérium je naplněno částečně.	Plán je částečně v souladu s požadavky souvisejících dokumentů.
	Kritérium není naplněno.	Plán není v souladu s požadavky souvisejících dokumentů.
Komentáře a doporučení		

6.4	V Plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb.	
Kritérium, požadavek kvality	V Plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb.	
Důkaz, indikátor kvality	Plán (metoda ověřování: studium Plánu).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	V Plánu jsou odděleny sociální služby od ostatních služeb.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Sociální služby v Plánu odděleny nejsou.
Komentáře a doporučení		

6.5	Existují vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami.	
Kritérium, požadavek kvality	Z Plánu jsou zřejmé logické vazby mezi prioritami, opatřeními a aktivitami.	
Důkaz, indikátor kvality	Existuje logická a obsahová vazba mezi prioritami, opatřeními a aktivitami (metoda ověřování: studium Plánu).	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Z Plánu je zřejmá logická a obsahová vazba mezi prioritami, opatřeními a aktivitami.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Logická a obsahová vazba mezi prioritami, opatřeními a aktivitami není zřejmá.
Komentáře a doporučení		

Klíčová oblast č.7	INFORMOVANOST
Popis	Občanům v území jsou průběžně dostupné informace týkající se plánování a poskytování sociálních služeb.
Předmětem hodnocení je, zda:	7.1. Existuje písemný postup informování občanů v území, obsahuje uvedené oblasti a je naplňován. 7.2. Jsou doloženy způsoby, četnost a aktuálnost informování.

7.1	Existuje písemný postup informování občanů v území, obsahuje uvedené oblasti a je naplňován.	
Kritérium, požadavek kvality	Je písemně zpracován a v praxi uplatňován postup informování, který obsahuje zejména: - účel poskytování informací - způsob poskytování informací - formy informování osob se specifickými potřebami komunikace - osoby odpovědné za poskytování informací - jak často jsou informace poskytovány - kde jsou informace dostupné - postup vyhodnocení srozumitelnosti a dostupnosti informací	
Důkaz, indikátor kvality	Existuje postup informování, který obsahuje minimálně oblasti podle kritéria 7.1. Osoby zodpovědné za systém informování jsou schopny tento postup odůvodnit a doložit, že je v praxi naplňován.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Postup informování existuje v písemné podobě a obsahuje všechny oblasti podle 7.1. Osoby zodpovědné za systém informování jej jsou schopny zdůvodnit a doložit jeho naplňování v praxi.
	Kritérium je naplněno částečně.	Postup informování existuje v písemné podobě a obsahuje pouze některé z oblastí podle kritéria 7.1. Nebo postup existuje, obsahuje všechny oblasti podle 7.1., ovšem osoby zodpovědné za jeho naplňování nejsou schopny zdůvodnit, proč byl takto navržen, nebo doložit jeho naplňování v praxi. Nebo neexistuje postup v písemné podobě, jsou však doloženy důkazy o informování.
	Kritérium není naplněno.	Postup informování neexistuje v písemné podobě a nejsou doloženy žádné důkazy o informování.
Komentáře a doporučení		

7.2	Jsou doloženy způsoby, četnost a aktuálnost informování.	
Kritérium, požadavek kvality	<p>V území jsou průběžně zveřejňovány a aktualizovány minimálně tyto informace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - základní informace o poslání, cílech a principech plánování sítě sociálních služeb v území - základní dokumenty (záměr viz. kritérium 1.2., pravidla upravující postavené a způsoby jednání skupin podílejících se na plánování sociálních služeb viz. kritérium 4.2.) - informace o průběhu celého procesu plánování sociálních služeb a jeho výstupech (včetně všech rozhodnutí, pozvánek na veřejná jednání a zápisů z nich) - informace o odpovědných osobách (pozice, kompetence, pravomoci, kontakty) - informace o možnostech zapojení se do procesu plánování - informace o stávajícím stavu sítě sociálních služeb v území (nabídka služeb, struktura poskytovatelů, jejich veřejné závazky, podmínky poskytování služeb, kvalita dostupných služeb) - základní informace o fungování a financování systému sociálních služeb v České republice, druhy sociálních služeb dle zákona 108/2006 Sb. 	
Důkaz, indikátor kvality	Osoby odpovědné za systém informování jsou schopny doložit, že jsou průběžně zveřejňovány minimálně informace v rozsahu 7.2., a to v souladu s písemným postupem informování dle 7.1.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Osoby odpovědné za systém informování jsou schopny doložit způsoby, četnost a aktuálnost informování o všech oblastech podle 7.2.
	Kritérium je naplněno částečně.	Osoby odpovědné za systém informování jsou schopny doložit způsoby, četnost a aktuálnost informování pouze u některých oblastí podle 7.2.
	Kritérium není naplněno.	Osoby odpovědné za systém informování nejsou schopny doložit způsoby, četnost a aktuálnost informování o všech oblastech podle 7.2.
Komentáře a doporučení		

Klíčová oblast č.8	ZVYŠOVÁNÍ KVALITY PROCESU
Popis	Proces plánování sociálních služeb je průběžně monitorován a vyhodnocován, zjištění z těchto činností jsou využívána ke zvyšování kvality procesu.
Předmětem hodnocení je, zda:	<p>8.1. Existují postupy pro monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí v procesu plánování sociálních služeb implementace Plánu.</p> <p>8.2. Postupy jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu.</p> <p>8.3. V procesu je využívána externí podpora.</p>

8.1	Existují postupy pro monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí v procesu plánování sociálních služeb a implementace Plánu.	
Kritérium, požadavek kvality	Postupy monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí existují v písemné podobě a obsahují zejména: - způsoby monitorování a vyhodnocování - měřitelná kritéria monitorování a vyhodnocování (jedním z kritérií je soulad činností s posláním, cíli procesu viz. 1.2. a s principy plánování sociálních služeb) - kdo je odpovědný za monitorování a vyhodnocování - co se bude dít se zjištěními.	
Důkaz, indikátor kvality	Dokumenty popisující postupy monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí obsahují: - způsoby monitorování a vyhodnocování - měřitelná kritéria monitorování a vyhodnocování - kdo je odpovědný za monitorování a vyhodnocování - co se bude dít se zjištěními.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Dokumenty popisující postupy monitorování a vyhodnocování pro všechny klíčové oblasti existují v písemné podobě a obsahují požadované indikátory.
	Kritérium je naplněno částečně.	Dokumenty popisující postupy monitorování a vyhodnocování pro některé klíčové oblasti existují v písemné podobě a obsahují požadované indikátory, nebo jsou stanoveny pro všechny klíčové oblasti a obsahují pouze některé požadované indikátory.
	Kritérium není naplněno.	Dokumenty popisující postupy monitorování a vyhodnocování klíčových oblastí neexistují v písemné podobě (nelze je doložit), nebo neobsahují žádný z požadovaných indikátorů.
Komentáře a doporučení		

8.2	Postupy jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu.	
Kritérium, požadavek kvality	Postupy (podle 8.1.) jsou realizovány v praxi a zjištění z nich využívána ke zlepšování kvality procesu.	
Důkaz, indikátor kvality	Existují písemné důkazy, že postupy (podle 8.1.) jsou realizovány v praxi a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu. Účastníci procesu jsou schopni v rozhovoru popsat situace, kdy byly tyto postupy uplatňovány v praxi.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Existují písemné důkazy, že postupy (podle 8.1.) jsou realizovány a zjištění z nich jsou využívána ke zlepšování kvality procesu. Naplňování je potvrzeno i v rozhovorech se zodpovědnými pracovníky.
	Kritérium je naplněno částečně.	Písemné důkazy a důkazy z rozhovorů lze doložit pouze částečně.
	Kritérium není naplněno.	Postupy nejsou realizovány a se závěry vyhodnocování se dále nepracuje.
Komentáře a doporučení		

8.3	V procesu je využívána externí podpora.	
Kritérium, požadavek kvality	Ke zvyšování kvality procesu je využívána podpora třetích stran.	
Důkaz, indikátor kvality	Existují důkazy, že ke zvyšování kvality procesu je využívána podpora třetích stran. Podporou třetích stran se rozumí například konzultace, supervize, metodické vedení, hodnocení podle kritérií kvality.	
Hodnocení	Kritérium je naplněno.	Podpora třetích stran je využívána, o této podpoře existují písemné důkazy (například smlouva se supervizorem, konzultantem, zpráva ze supervize, apod.). Spolupráce je potvrzena v rozhovorech s účastníky procesu.
	Kritérium je naplněno částečně.	Hodnocení nelze aplikovat.
	Kritérium není naplněno.	Podpora třetích stran není využívána.
Komentáře a doporučení		

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Příloha č. 2: Regiony a obce s rozšířenou působností, zabývající se komunitním plánováním sociálních služeb

Jihočeský kraj	Kraj Vysočina	Královéhr. kraj	Plzeňský kraj
České Budějovice	Bystřice nad Pernšt.	Broumov	Domažlicko
Český Krumlov	Havlíčkův Brod	Dobruška	Horažďovicko
Dačice	Humpolec	Dvůr Králové n. Labem	Horšovotýnsko
Jindřichův Hradec	Chotěboř	Hořice	Kdyňsko
Milevsko	Jihlava	Hradec Králové	Klatovsko
Písek	Moravské Buděj.	Jaroměř	Plzeň
Prachatice	Náměšť nad Oslavou	Jičín	Přešticko
Tábor	Pacov	Kostelec nad Orlicí	Rokycansko
Třeboň	Pelhřimov	Náchod	Stodsko
Týn nad Vltavou	Světlá nad Sázavou	Nová Paka	Mikroregion Úhlava
Vimperk	Telč	Nové Město nad Metují	Hlavní město Praha
Vodňany	Třebíč	Nový Bydžov	Praha 3
Jihomoravský kraj	Velké Meziříčí	Rychnov nad Kněžnou	Praha 6
Blansko	Žďár nad Sázavou	Trutnov	Praha 7
Brno	Zlínský kraj	Liberecký kraj	Praha 8
Břeclav	Holešov	Česká Lípa	Praha 9
Hodonín	Kroměříž	Frýdlant	Praha 10
Kuřim	Otrokovice	Jilemnice	Praha 12
Moravský Krumlov	Rožnov pod Radh.	Liberec	Praha 14
Pohořelice	Uherské Hradiště	Nový Bor	Středočeský kraj
Šlapanice	Uherský Brod	Semily	Benešov
Tišnov	Valašské Meziříčí	Turnov	Beroun
Veselí nad Moravou	Vsetín	Moravskoslezs. kr.	Brandýs nad Labem
Vyškov	Zlín	Bílovec	Čáslav
Znojmo	Pardubický kraj	Bohumín	Černošice
Židlochovice	Holice	Bruntál	Český Brod
Karlovarský kraj	Chrudim	Český Těšín	Dobříš
Aš	Litomyšl	Frenštát pod Radhoštěm	Hořovice
Cheb	Moravská Třebová	Frýdek-Místek	Kladno
Karlovy Vary	Pardubice	Frýdlant nad Ostravicí	Kolín
Kraslice	Polička	Havířov	Kralupy nad Vltavou
Mariánské Lázně	Přelouč	Hlučín	Kutná Hora
Ostrov	Svitavy	Jablunkov	Lysá nad Labem
Olomoucký kraj	Vysoké Mýto	Karviná	Mělník
Hranice	Žamberk	Kopřivnice	Mladá Boleslav
Jeseník	Ústecký kraj	Krnov	Mnichovo Hradiště
Lipník nad Bečvou	Děčín	Nový Jičín	Neratovice
Litovel	Chomutov	Odry	Nymburk
Mohelnice	Kadaň	Opava	Poděbrady
Olomouc	Litoměřice	Orlová	Příbram
Přerov	Most	Ostrava	Rakovník
Šternberk	Šluknov	Rýmařov	Říčany
Šumperk	Ústí nad Labem	Třinec	Slaný
Uničov	Varnsdorf, Rumburk		Vlašim
Zábřeh			Vošice

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Shrnutí

Komunitní plánování sociálních služeb je u nás metodou pilotně zaváděnou podle britských zkušeností od roku 1999. Metodiky pro plánování sociálních služeb a následně i kritéria kvality pro plánování sociálních služeb ovšem datují svůj oficiální vznik v České republice rokem 2007. Vzhledem k této skutečnosti se jeví otázka, jak definují průběh procesu tyto Metodiky a jak konkrétní procesy probíhaly před jejich vznikem, jako zcela legitimní

Tato práce, nazvaná Komunitní plánování sociálních služeb ve spolupráci měst Benešov, Vlašim, Votice, se tedy zabývá problematikou komunitním plánováním sociálních služeb nejen jako pojmem, ale hlavně jako procesem. Na tuto problematiku se zaměřuje nejen z pohledu teoretického, ale zejména pak právě z hlediska reálné realizace konkrétního procesu. Zachycuje proces komunitního plánování sociálních služeb, tak jak je popisován a jeho realizace doporučována v dostupných Metodikách a ostatních materiálech týkajících se tohoto procesu vytvořených MPSV a dalšími subjekty a autory, jenž se tímto tématem zabývají. Zároveň pro celkovou komplexnost náhledu na tuto problematiku zasazuje autorka proces komunitního plánování sociálních služeb nejen do prostředí ČR, ale i do prostředí zahraničního. Následně se autorka zabývá konkrétním procesem komunitního plánování sociálních služeb, kdy pro snadnější hodnocení jeho realizace zachovává strukturu průběhu konkrétního procesu obdobně, jak je uvedena v teoretické části. Současně tato práce tento konkrétní plán hodnotí ve vztahu k jeho naplnění principů KPSS a následně na něj aplikuje kritéria kvality plánování sociálních služeb.

Výsledkem této práce je tedy nejen shrnutí procesu komunitního plánování sociálních služeb a jeho průběhu v teoretické i praktické rovině, ale i hodnocení konkrétního procesu ve vztahu k principům komunitního plánování sociálních služeb kritériím kvality plánování sociálních služeb, spolu s hodnocením živosti, dynamičnosti, budoucnosti procesu KPSS v České republice, jeho legislativní úpravy a správnosti realizace v praxi

Klíčová slova: komunitní plánování, komunitní plánování sociálních služeb, kritéria kvality plánování sociálních služeb, principy plánování sociálních služeb